

מדינת ישראל

משרד המנושלה
מפעל הכלכלה והתעסוקה
- אגף המעורבות -

משרד
מחלקת
150/05

17/17374/17
מ.מ.מ.מ.

מפעל הכלכלה והתעסוקה - אגף המעורבות

מפעל הכלכלה והתעסוקה - אגף המעורבות

מפעל הכלכלה והתעסוקה - אגף המעורבות

30-95-4-2-93

מס' תיק מקורי

שם תיק: לשכת השר שטען שטרות - כלסטורה - תדת
השרים לענין כלסטורה

מזחה פיו: **גל-17/17374**

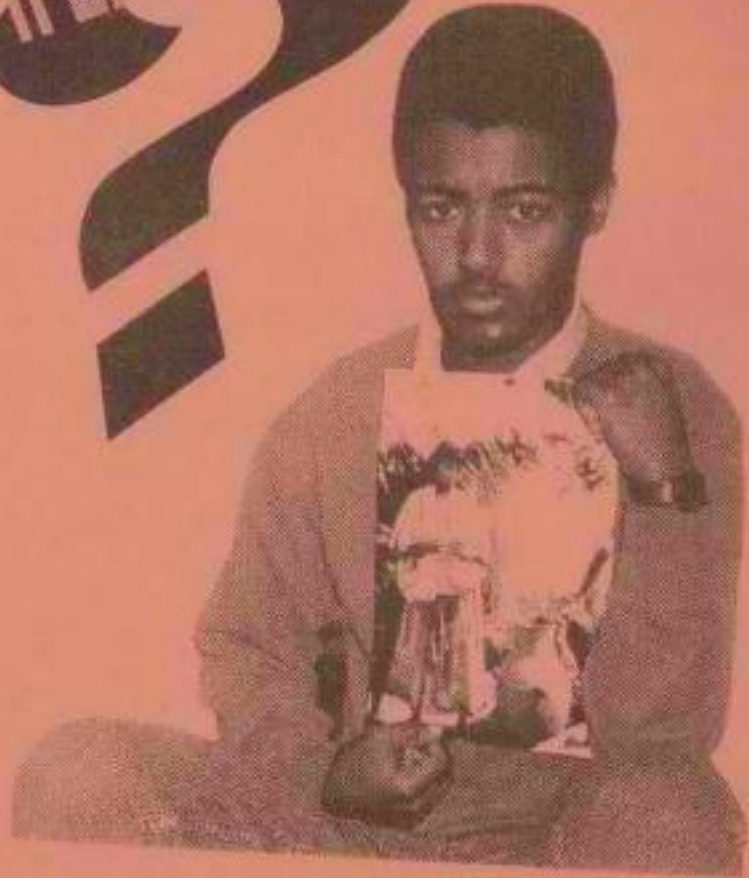
מזחה פריט: 000mose

כתובת: 2-113-4-8-2

תאריך הדפסה: 22/01/2018

מחלקה

האם יש עוד יהודים באמת?

האם יש עוד יהודים באמת? היהודים באמת?

האם יש עוד יהודים באמת?

הפקה:
אולפני יגור
דצמבר 1992

אולפני יגור - טל': 04-848841

עיצוב גרפי: מרכז מידע - מרכז מידע - מרכז מידע

© 1991 Sony Electronics Inc. All rights reserved. Sony

4 בפברואר 1993

לכבוד
מר יצחק רבין
ראש הממשלה

אדוני רה"מ, שלום רב,

אנו מבקשים מכבודו ברגע האחרון להתערב, על מנת למנוע את העוול החמור שיגרם לעדה האתיופית, אם יתקבלו מסקנות ועדת השרים לעניין הפלאשמורה.

כל יהדות אתיופיה בישראל מאוחדת בתחושה שהפלאשמורה הינם בשר מבשרה, על אף שחלקם חטאו ופרשו ממנהגי היהדות.

אנו רואים בר שליח אישי שלנו בממשלה, הדואג לצורכי הציבור ביושר ובאמונה, ומצפים ומקווים שבקשתנו לא תיפול על אוזן ערלה.

ההיסטוריה זימנה בידך אדוני רה"מ, את האפשרות לעשות מעשה שיחרוץ לשבת או לחסד, לא רק את גורל הפלאשמורה, אלא גם את גורל יאופי הקליטה של יהודי אתיופיה בישראל.

אנו סבורים שבעת הזאת, כל איש ישר ובעל מצפון, חייב להתייצב לצד החובעים את העלאתם של כל הפלאשמונה, ומיד!

נציגי הועד:

משה אביטל - יו"ר זהב"י י"ס
סעדיה מרציאנו - יו"ר מטה השכונות
יפת אלמו - יו"ר ארגון "מכנף דרום לציון"
אברהם נגוסה - הועד הציבורי למען עולי אתיופיה
אדיסו מסאלה - יו"ר ארגון הגג של עולי אתיופיה
מני ברזילאי - מזכ"ל אגודת רעות
מוטי זקו - הועד הציבורי למען עולי אתיופיה
בליינש זבדה - נציגת ארגון הסטודנטים עולי אתיופיה
פיטר זינגר - אגודת רעות
אבנר מסוסיאני - אגודת רעות
יונה כהן - ס' / יו"ר זהב"י י"ס
צבי קרו - הועד הציבורי למען עולי אתיופיה

מובאות מתוך מאמר של יאיר צבן
"הזהות היהודית החילונית ותכניה"
כזה ראה וחדש, ספרית הפועלים, 1986

התיתכן נאמנות פוליטית משוחפת לעם שרווחות בו אמונות דתיות שונות. אי אפשר
לכוף בכוח אמונות ודעות על ציבורים שלמים, גם אם הם מהווים מיעוטים
בעמיהם.

לשאלה "מיהו יהודי?" - יש רק תשובה מגדירה אחת. יהודי הוא אדם החבר בקבוצה
הקרויה "העם היהודי", או בקיצור - בן לעם היהודי.

כל נסיון לחזור למאמצי ההגדרה לשאלה "מיהו יהודי?" ממלכד אותנו במילכוד
אורתודוכסי. שעה שעושים זאת יהודים דתיים, שומרי מצוות ויראי שמיים, מה
לנו כי נלין עליהם, שהרי בעשותם זאת הם מבטאים נאמנות עיקבית לעיקרי
אמונתם. אולם כשנלכדים במילכוד הגדרתי זה יהודים המצהירים על חילוניותם,
מתוך חולשת דעת או רגשי התבטלות, מעוררת התופעה תמיהה, רוגז ולעיתים גיחוך
גרידא.

השאלה המתריסה - "מי ראוי לקבוע אם פלוני הוא חבר בקבוצה או בן לעם?"
איננה שאלה אמיתית. זוהי שאלה מלאכותית, פיקטיבית, שאלת פלפול מאעה.

עם איננו מסגרת אידגונית. לשוט עם אין ולא יכולים להיות תנאי הצטרפות
ותנאי חברות.

כיום אין הצטרפות לעם כרוכה בהכרח בהצטרפות לדת. לכן יכול אדם, כיום,
להצטרף ללאום ללא תנאים אידגוניים או מעמדיים סקסיים.

אם החברה הישראלית תרצה לחזור לבטיסה הציונית, ההומניסטית, הדמוקרטית,
החילונית, עליה לחזור להגדרה הבטיסטית של חוק השבות, כלומר לסירוב להגדיר
מיהו יהודי או לומר בפשטות - "כל יהודי הוא יהודי".

פלאשמורה

צבן בלבוש פריץ

יעקב יונה

אירוני ותמוה - הוא שופרם.

אני זוכר כנסים ופאנלים, שקיימה היהדות הרפורמית - אותה יהדות אחרת, פתוחה ומתקדמת - שצבן היה בהם אורח של כבוד ובניבית ממש.

משהו רע מאוד, משחית ועמוק, קורה לחברה הטובים ממרצ. השלטון אינו מיטיב עמם ואינו מסייע להם לממש את עקרונותיהם; ההיפך הוא הנכון. הם נעשו באחת מגרשי ערבים, הם מפחדים לגונן על לייבוכיץ, ועכשיו, אחד מבכירי שריה של מרצ, מנהיגה של מפלגה עם יומרות סוציאליסטיות, מקבל החלטה אומללה, שקשה שלא לראות את אופיה הגזעני.

הסמינרים שקיים צבן במשרדו וצוותי המומחים בעלי התארים האקדמיים המרשימים - כל אלה לא יצלחו לשוות להחלטת השר וועדתו אופי ענייני ונכון. משעה שעולי אתיופיה כולם, לרבות מנהיגות העדה, הכריזו כי הפאלשמורה אינם רק יהודים אלא בני משפחה, איברים שנקרעו מן הגוף החי - הסיפור נחתם. "סמינר צבן" לענייני עולים אלה לא היה צריך לבוא כלל אל העולם.

לפוליטיקאים יש נטייה כמעט כסייתית לגונן על אמירותיהם והחלטותיהם, גם כשהשתכנעו בינם לבין עצמם כי אכן שגו. אני מקווה, שיהיו בצבן הכוחות לחזור בו מהחלטת ועדתו.

שר הקליטה, יאיר צבן, נשא עשרות שנים מסרים ודגלים פוליטיים מרוממים של קדמה, נאורות, פלוראליזם ורגישויות חברתיות מזהירות. ולכן, נשגבת היא מני בינה וגם סוטה במאה ושמונים מעלות מרכבו הפוליטית האמורה והמפוארת ההחלטה הגזענית, המצמררת והמקוממת שלא להחיל על הפאלשמורה את חוק השבות ולהכיר בהם כיהודים לכל דבר.

ראיתיו השבוע בטלוויזיה, בתוכנית "פופוליטיקה", דומני באחת משעות השפל המביכות ביותר שלו, אם לא השפלה והגרועה שבהן. הוא ניסה לגונן על החלטתו בנימוקים, שהזכירו יותר ויותר את מהותו והשקפת עולמו של קודמו בתפקיד - הרב פריץ.

ממתי מפשפש צבן בציציותיהם של יהודים, בורק את מידת יהדותם, טיבה של יהדות זו, זיקתם למסורת ולמורשת ופרטים אחרים, שמידת הרלוונטיות שלהם התבטלה, מרגע שקרוביהם בישראל הבהירו חרימשמעית שהפאלשמורה הם חלק אינטגרלי מן הקהילה. מה לצבן ולקלריקליזם האפל והמכוער הזה? הרי כל שנות ישיבתו באופוזיציה התייצב חרימשמעית נגד תופעות מחפירות שכאלה, והיום - כמה

פלאשמורה

צבן בלבוש פריץ

יעקב יונה

שר הקליטה, יאיר צבן, נשא עשרות שנים מסרים ורגלים פוליטיים מרוממים של קרמה, נאורות, פלוראליזם ורגישויות חברתיות מזהירות. ולכן, נשגבת היא מני בינה וגם סוטה במאה ושמונים מעלות מדרכו הפוליטית האמורה והמפוארת ההחלטה הגזענית, המצמררת והמקוממת שלא להחיל על הפאלשמורה את חוק השבות ולהביר בהם כיהודים לכל דבר.

ראיתו השכוע בטלוויזיה, בתוכנית "פופוליטיקה", דומני באחת משעות השפל המביכות ביותר שלו, אם לא השפלה והגרועה שבהן. הוא ניסה לגונן על החלטתו בנימוקים, שהזכירו יותר ויותר את מהותו והשקפת עולמו של קורמו בתפקיד - הרב פריץ.

ממתי מפשפש צבן בציציותיהם של יהודים, בורק את מידת יהדותם, טיבה של יהדות זו, זיקתם למסורת ולמורשת ופרטים אחרים, שמידת הרלוונטיות שלהם התבטלה, מרגע שקרוביהם בישראל הבהירו הדימשמעית שהפאלשמורה הם חלק אינטגרלי מן הקהילה. מה לצבן ולקלריקליזם האפל והמכוער הזה? הרי כל שנות ישיבתו באופוזיציה התייצב הדימשמעית נגד תופעות מחפירות שכאלה, והיוש - כמה

אירוני ותמוה - הוא שופרם. אני זוכר כנסים ופאנלים, שקיימה היהדות הרפורמית - אותה יהדות אחרת, פתוחה ומתקדמת - שצבן היה בהם אורח של כבוד ובכריזת ממש.

משהו רע מאוד, משחית ועמוק, קורה לחברה הטובים ממצ. השלטון אינו מיטיב עמהם ואינו מסייע להם לממש את עקרונותיהם: ההיפך הוא הנכון. הם נעשו באחת מגרשי ערבים, הם מפחדים לגונן על לייבוכיץ, ועכשיו, אחד מבכירי שריה של מצ, מנהיגה של מפלגה עם יומרות סוציאליסטיות, מקבל החלטה אומללה, שקשה שלא לראות את אופיה הגזעני.

הסמינרים שקיים צבן במשרדו וצוותי המומחים בעלי התארים האקדמיים המרשימים - כל אלה לא יצליחו לשוות להחלטת השר וועדתו אופי ענייני ונכון. משעה שעולי אתיופיה כולם, לרבות מנהיגות העדה, הכריזו כי הפאלשמורה אינם רק יהודים אלא בני משפחה, איברים שנקרעו מן הגוף החי - הסיפור נחתם. "סמינר צבן" לענייני עולים אלה לא היה צריך לבוא כלל אל העולם.

לפוליטיקאים יש נטייה כמעט כסייתית לגונן על אמירותיהם והחלטותיהם, גם כשהשתכנעו בינם לבין עצמם כי אכן שגו. אני מקוה, שיהיו בצבן הכוחות לחזור בו מהחלטת ועדתו.

הפלאשמורה שלנו, הבורות שלכם

מכתב של י"ר ארגון עולי אתיופיה למומחים לענייני הפלאשמורה

אדיסו ממלה

אף אחר מהמוסדות בישראל אינו יודע מיהם באמת אנשי הפלאש מורה גם לא אתם, חברי ועדת השי"רם לעניינינו. מקידי הסוכנות אמרו לכם שהם נוצרים, ואתם מיד שאלתם מה פתאום להביא נוצרים למדינת היהודים. או יש לי חשיבות כשבילכתם מקידי הסוכנות הצליחו להטעות אתכם. הפלאשמורה הם חלק מאיתנו, מיהודי אתיופיה, הם בשר מבשרנו. כל אחד מ"50 אלף יהודי אתיופיה בישראל יודע שאנשי הפלאשמורה אמנם לא שמרו על כל המצוות, אבל שמרו על זותם היהודית. בחג הסיגור, חג הכיסופים לציון, נפגשנו איתם, והתפללנו יחד לעלות לישראל. מי היה טאמין שר וקא בישראל יצביעו על אחינו כנוצרים?

עוד לפני קום המדינה שיגרו אנשי הפלאשמורה מכתבים לקה"ל לות יהודיות בעולם, וכהן קריאות של יאוש להציל אותם מציפורני השואה האתיופית. "איך לנו ארטה, אנתנו נרדפים, אם לא תתערבו - הקהילה שלנו אבודה", נכתב באחד המכתבים הנמצאים כיד, אבל אתם טענתם כי "הבוגרים האלה", כך אתם קוראים לאנשי הפלאשמורה, "התנצרו כדי לשפר את מצבם הכלכלי". הנה עוד דוגמה לבורות שלכם. כי על איזה מצב כלכלי אתם מרביתם כלכלה באתיופיה פירושה מלחמת קיום המפרנס יוצא לשרה, ואם הוא מצליח, הוא מכיא אוכל לארוחת ערב. כשהמומחים היועצים בוועדה שלכם טענו שאנשי הפלאש מורה התנצרו כדי לשפר את מצבם הכלכלי, הם לא ידעו כנראה שמרד בר באנשים שהולכים יחפים, שאין להם חלקת ארטה משלהם ולעתים אין להם גם ארוחת ערב.

אל תסעו. באתיופיה שידתנו את הנוצרים. חלק גדול מאיתנו, כולל אנשי הפלאשמורה, עבד כמשרתים בעבודות שנקראו "עבודות של יהודים". היינו צריכים להתפרנס, ופעמיים רבות הושפלנו קשות. אם בכפרי המוסלמים או הנוצרים לא היו מספיק משרתים, הם היו משגרים שליחים לכפר היהודי הסמוך ועוקים ממנו בכוח משפחה יהודית שלמה, כדי שתשרת אותם. לכן

אנחנו לא נקנה מכם את הרמגומיה הזו, כאילו אנשי הפלאשמורה רצו לשפר את מצבם הכלכלי. כולנו היינו באותה סירה. אם אנשי הפלאשמורה לא רצו לשמור על כל המצוות, והיו זכותם.

הטיעון הבא ששמעתי הוא ש"אתם מרבנים על 30 אלף פלאש מורה, אבל אין התחלה ואין סוף, ואם עוד קבוצות אתניות באפריקה יכריזו שהן נאבטו לנצרות או מה נעשה,

לנו יש משפחות מורחבות עם קרבה שנשמרת לאורך שבעה דורות. כך היינו, וכך אנחנו רוצים להמשיך לחיות. המבנה המורחב של משפחה, תנו שמר על זותנו היהודית באתיודיה, אבל אתם רוצים היום לטשטש את הזותות הזו. עכשיו אתם מבטיחים להפחיד את החברה הישראלית, ומשתמשים בנרמול מוקדשי ואם נמכים להביא לישראל את כל שבאלף האתיופים, אולי

אצלנו והיי כמעט כל שארית הפלטה. אני מבין שהנסל על הכלכלה הישראלית מראיג אתכם, אבל אני מוטרד מהאפשרות שלהחלטה שלכם הסתננו מממנים של גוענות ואפליה. לא אוכל להתעלם מהאחריות המוטלת עלי לאחר את משפחות העולים. לא אוכל לשתוק אל מול החלטתכם לקרוע קהילת שלמה לגזרים, אשה שחתאחר עם בעלה

לצערי נותרו רק 30 אלף, ואצלנו חווי כמעט כל שארית הפלטה

תואלץ להשאיר את הוריה ואחיה באתיופיה. יורים שיתאחרו עם הוריהם יאלצו להישרד מאחייהם ומאחיותיהם באתיופיה. והיו לא רק בעיות של האתיופים בישראל, והיו בעיות שוררה היום לחברה הישראלית. האם איננו חלק מהחברה הזו? ענו לי (הביאה לרופנו איריס עדרר)

יבואו עוד מיליון. מיליון הלוחאי שהיו לנו עוד מיליון יהודים באתיודיה. צערי נותרו רק 30 אלף, אבל מרוע שני מיליון היהודים ברזסיה ושישה מיליון היהודים בארצות הברית לא מפתחים אתכם כמו 30 ואלף שלנו? אני חיי וזכר כיצד שמעתי אתכם מביעים צער על כך שבחורשים מוטימים הגיעו מרוסיה רק 20 אלף עולים בחודש. ואצלנו,

נעלה את כולם לארץ? שוב מדובר בניסוק שקרי. ישנה רשימה שמית מסודרת של 30 אלף מבני העדה האתיופית ששייכים לביתא-ישראל יש בינינו לכינם קרבת רם, אבל אתם החלטתם שלישראל ייכנסו "מטיבות והמניסריות", רק "בעלי קרבה ראשונה". ושוב אינכם מבינים. נשכילנו המושג "קרבה ראשונה" אינו קיים.

השופט בדימוס חיים כהן: המלצות ועדת הפלאשמורה לא לפי החוק

סאח עזרא חן

שופט בית המשפט העליון בדימוס, חיים כהן, אמר אתמול כי המלצות ועדת השרים לענייני הפלאשמורה אינן בהתאם לחוק, ואם הממשלה תקבל המלצות אלה ניתן יהיה לפנות בעתירה לבית המשפט העליון.

כזכור המליצה הוועדה לאפשר איחוד משפחות של קרובים בדרגה ראשונה, לפי חוק הבנייה לישראל, ולא לפי חוק השבות.

"אני מאוכזב מההחלטה", אמר כהן. "מצד אחד, מבחינה זו שההחלטה לגבי יהדותם או אי-יהדותם של הפלאשמורה לא נמסרה לידי הקיסים. הם הראויים לשקול ולקבוע מי יהודי בקרב הפלאשמורה, לפי החלטה יהודית ואתיופית, כי היהודות הרבנית, הספרדית והאשכנזית, אינה מכירה הלכה זו".

"מעבר לזה, לפי חוק השבות יכולים לעלות כל מי שהם בדרגה ראשונה של קרבה משפחתית - אם זו אשה לבעל יהודי, או הורים לילדים יהודים, או נכד ליהודי, אפילו אם הם אינם יהודים. לכן אני אומר שההמלצה היא לא לפי החוק, ואני חושב שצריך למלא את הוראת החוק".

"אלה הן המלצות לממשלה, ואני מקווה והייתי רוצה שהממשלה תמלא את החוק, ואם לא, אפשר יהיה לפנות לבית המשפט העליון, וכנראה יימצא מי שיילך לבג"ץ", אמר כהן. "נראה כי חברי הוועדה התלבטו מאד וניסו בתום לב להגיע לפשרה הזמנית. הם לא כבוזגה הפרו את החוק, אלא עשו נסיון הוגן להגיע לפתרון מתקבל עליהרעת. אולי היו להם שיקולים תקציביים שהניעו אותם שלא לקבל החלטה אחרת", אמר כהן.

החלטה גזענית ומלקטיוזית

אילו היה הדיון על הפלאשמורה מתנהל

בממשלה הקודמת, וועדת שרים בראשות שר הקליטה ראז הרב יצחק פרץ היתה מקבלת החלטה וזה לזו שקיבלה הוועדה הנוכחית בראשות השר צבן, אין ספק כי ראשוני היוצאים נגדה בתקיפות ובחריפות היו אנשי מרצ, וכראש המפגינים נגד ההחלטה היינו מוצאים את יאיר צבן וחבריו.

העובדה כי ההחלטה נתקבלה על-ידי צבן ולא על-ידי פרץ אינה צריכה לשנות את תגובתנו, שכן רוחו של יצחק פרץ שורה עליה. זוהי החלטה מוטעית, לא אנושית ולא צודקת. החטא הקדמון הוא של פקידי הסוכנות, שעשו סלקציה באדיס-אבבה במבצע שלמה והשאירו אלפיים מבני הפלאשמורה מאחור, כמצב שהיה אז מסיכון ביותר, אף שהיו בהם קרובי משפחה של מי שהועלו למטוסים, ובהם גם קרובים מדרגה ראשונה.

החטא הנוסף הוא התמשכות העניין זמן כה רב, והחטא הנורא ביותר הוא בהחלטות הוועדה הנוכחית. רוב עולי אתיופיה וראשי עדתם ומנהיגיהם הרוחניים רואים בפלאשמורה בשר מבשרם וחלק מקהילתם היהודית. זה מה שצריך לקבוע ותו לא. מי שצריכים לעלות צריכים לעשות זאת על-פי חוק השבות, ואסור שיהיה הברל בין קרובים מדרגה ראשונה לקרובים מדרגה שנייה ושלישית. חוץ מגישה גזענית עם קמצוץ הומניטריות אין לכך כל היגיון וכל הצדקה. זו חזרה לרעיון של עלייה סלקטיוזית, כאשר פקידים יחליטו בנוורלם של אנשים - מיהו יהודי, מי ראוי לעלות לארץ, ומי זכאי לקבל סל קליטה וסיוע בריוור. מדהים ומקומם.

זו החלטה גזענית משום שאי-אפשר להשתחרר מן התחושה כי אילו היה מתבצע מבצע שלמה בקיבו או במינסק או בסראייבו, לא היו מושארים אלפיים בני אדם לנפשם בעת סכנה של חוסר יציבות ועתיד מעורפל. אילו התגלתה עדה רומה לזו בפולין או בהונגריה, היו מוצאים דרך להעלותה לכאן על-פי חוק השבות וכלי אפליה בין דרגות שונות של קרבה. הרושם הוא ששלושת שרי מרצ הראשונים איבדו הרבה מייחורם האיריאי מפרשת המגורשים ועד פרשת הפלאשמורה. חבל. ולבני עדת יהודי אתיופיה בישראל לא נותר עתה אלא לפנות לבג"ץ. שם, אולי, ימצאו אוזן קשבת לעניינם הצודק.

ש'ק'י
פאשארק

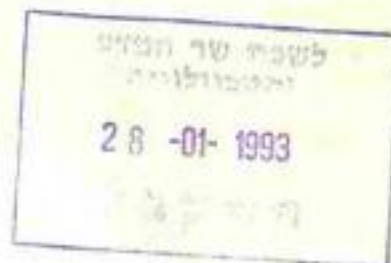

הכנסת

יושב ראש
ועדת העליה והקליטה

ירושלים, ה' בשבט התשנ"ג
27 בינואר 1993

לכבוד
מר שמעון שטרית
שר הכלכלה ושר המדע והטכנולוגיה
לשכת השר
ירושלים

כבוד השר,

מצ"ב העתק מכתבי לראש-הממשלה ושר הבטחון מר יצחק רבין.

אודה לך על תמיכתך באישור התיקונים של ועדת העליה
והקליטה להמלצות ועדת השרים לענין הפלשמורה.

בברכה,

ח"כ עמנואל זיסמן

הכנסת

יושב ראש
ועדת העליה והקליטה

ירושלים, ד' בשבט התשנ"ג
26 בינואר 1993

לכבוד
מר יצחק רבין
ראש-הממשלה ושר הבטחון
לשכת ראש הממשלה
ירושלים

כבוד ראש-הממשלה ושר הבטחון,

ועדת העליה והקליטה קיימה שתי ישיבות בעניין המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה.

הישיבה הראשונה התקיימה בהשתתפות השר לקליטת עלייה מר יאיר צבן. הוועדה שיבחה את עבודת ועדת השרים וקבעה כי המלצות שהוגשו על-ידה הן שקולות ואחראיות וכי היא פעלה מתוך מניעים אנושיים וציוניים.

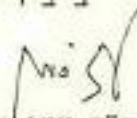
הוועדה גיבשה תיקונים ותוספות להמלצות ועדת השרים שנמסרו למזכירות הממשלה כבר בשבוע שעבר (מצ"ב המלצות ועדת השרים והתיקונים של הוועדה).

הישיבה השנייה של הוועדה בנושא התקיימה בהשתתפות כל הארגונים הפועלים למען העלאת בני הפלשמורה. הוועדה התרשמה כי התיקונים להמלצות ועדת השרים, כפי שגובשו על ידה, יצרו אווירה חדשה, אווירה המצליחה לגשר בין המלצות ועדת השרים והשאיפות של בני העדה האתיופית בארץ.

הוועדה קוראת לממשלה לאמץ את המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה בצירוף התיקונים והתוספות שנתקבלו בוועדת העליה והקליטה של הכנסת.

אם אכן כך תפעל הממשלה יבוא הקץ לסערת הרוחות ולתחושת התסכול והמרירות של אוכלוסיית העולים מאתיופיה.

בברכה,

ח"כ עמנואל זיסמן

העתקים: חברי הממשלה
מזכירות הממשלה

לשכת השר לקליטת העלייה

18 בינואר 1993
ד-68

ועדת השרים לעניין ה"פלסמורה"

המלצות לממשלה

מבוא:

ביום 30.9.92, החליטה הממשלה לכונן ועדת שרים לעניין ה"פלסמורה", בהרכב הבא: השר לקליטת העלייה יאיר צבן (יו"ר), השר האחראי לענייני הדתות עוזי ברעם, שר הפנים אריה דרעי, שר המשפטים דוד ליכאי ושר החוץ שמעון פרס (שיוצג בוועדה בפועל ע"י סגנו, יוסי ביילין). יו"ר הנהלת הסוכנות, שמחה דיניץ, הוזמן גם הוא להשתתף בעבודת הוועדה.

על דעת הממשלה הזמין יו"ר הוועדה עשרה יועצים כדי שילוו את עבודת הוועדה ויסייעו במתן עצה טובה, כל אחד ואחת מהם על פי השקפתו ותחום מומחיותו: פרופ' שלמה אבינרי, פרופ' נחמיה לב-ציון, הרב ד"ר אהרון ליכטנשטיין, פרופ' חווה לצרוס-יפה, הרב שכתאי סבתו, הרב רצון ערוסי, פרופ' אולנה קפליוק, פרופ' יוסף קפלן, פרופ' אביעזר רביצקי ופרופ' אריאל רוזן-צבי.

הוועדה קיימה 11 ישיבות, במהלכן שמעה עדויות רבות של נציגים מקרב עולי אתיופיה, של פעילי עלייה שמעלו להעלאת יהודי אתיופיה לארץ ושל מומחים מתחומים שונים. כן הוגשו לוועדה עדויות בכתב, הזכירים וחוות דעת משפטיות ואחרות.

בסיום שמיעת העדויות ותישאל העדים השמיעו היועצים את חוות-דעתם ואף הגישו את עיקריה בכתב.

הוועדה, לאחר ששמעה את חוות דעתם של היועצים, קיימה דיון מיוחד עם קבוצת משפטנים לבחינת ההיבטים המשפטיים של בעיית ה"פלסמורה".

לשכת השר לקליטת העליה

- 2 -

להלן המסקנות וההמלצות של הוועדה, המוגשות לאישורה ולהחלטתה של הממשלה:

1. בפני ממשלת ישראל הועלתה מאז "מבצע שלמה" (מאי 1991) התביעה להעלות לארץ את בני ה"פלסמורה". התביעה הועלתה הן באורח אינדיבידואלי, ע"י עולים מאתיופיה שביקשו להביא לישראל את קרוביהם, כצעד של איחוד משפחות, והן באורח קיבוצי, ע"י מי שתבעו להכיר בזכות השבות של כל אלה שכוננו "פלסמורה" ולהעלותם לארץ.
2. לאחר שמיעת העדויות, לאחר קריאת המסמכים שהוגשו לה ולאחר שכל אחד מעשרת היועצים שליוו את עבודתה השמיע את חוות-דעתו, עמדה הוועדה על מלוא מורכבותה של הבעייה באשר למעמדם של בני ה"פלסמורה": היש לראות את בני ה"פלסמורה" כיהודים לכל דבר ועניין?
יש מחלוקת בין מומחים ורכנים בשאלה האם ה"פלסמורה" הם יהודים. אין הוועדה רואה עצמה מוסמכת לפסוק במחלוקת זו, שהיא שאלה היסטורית-עובדתית והילכתית.
עם זאת, הוועדה צימצמה את עיוניה לשאלה: האם בני ה"פלסמורה" הם יהודים לעניין חוק השבות, באופן שכל בניה ובנותיה זכאים לעלות ארצה מכוח אותו חוק? הוועדה לא ראתה אפשרות ליתן תשובה תיובת לשאלה זו. בקביעה זו אימצה הוועדה גם את מסקנות יועציה.
3. הזכות לעליה לארץ הוקנתה בחוק השבות תש"י-1950, כראש ובראשונה, לכל פרט שהוא יהודי, כפי שהוגדר בחוק, המבקש לעלות ארצה.
לאור האמור לעיל עולה, כי אין ל"פלסמורה" ככלל, כקבוצה, זכות שיבה קיבוצית לישראל ואין ליחיד, מתוקף שיוכו ל"פלסמורה", זכות שיבה, וזאת משום שהוועדה, בשים לב לראיות ולעדויות שהובאו בפניה, אינה יכולה, כאמור, לצאת מההנחה שבני ה"פלסמורה", נכנסים בגדר חוק השבות.
4. כהתחשב בנסיבות המיוחדות של בני ה"פלסמורה", כפי שהתבררו בדיוני הוועדה וכפי שעלו מעדויות המומחים, ממליצה וועדת השרים, כי הטיפול במקרה זה יהיה על בסיס אישי והומניטרי ויתבצע בעיקרו במסגרת חוק הכניסה לישראל.
כמסגרת זו ממליצה ועדת השרים בפני שר הפנים לאפשר איחוד משפחות על ידי מתן רשות כניסה לישראל לאלה מבני ה"פלסמורה" שיש להם קירבת משפחה ראשונית, כדלקמן: בני זוג; הורים וילדיהם; ילדים והוריהם.

לשנת השר לקליטת העלייה

- 3 -

הוועדה ממליצה, כי במידת הצורך יינקטו צעדים דחופים להבאתם ארצה של קרובי משפחה, שעניינם מהווה בעייה הומניטרית קשה, כגון: קטינים שהוריהם נמצאים באתיופיה וזאת במסגרת חוק הכניסה לישראל או לפי חוק השבות, הכל על פי העניין.

הוועדה ממליצה לראות בפתרון זה, הבא לאחד משפחות קרועות, את המענה ההומניטרי למצוקות העיקריות של עולי אתיופיה בהקשר זה.

5. מובן מאליו, כי אין בהחלטה זאת כדי לשלול זכותו של כל יחיד מבני ה"פלסטורה" לעלות לארץ לפי חוק השבות אם תתקבל טענתו כי זכות זאת עומדת לו מכוח היותו יהודי, כאמור בחוק השבות, או מכוח מעמדו האישי כמוגדר בסעיף 4א רבתי לחוק השבות.

6. כן רואה הוועדה כמובן מאליו, כי הטיפול בבקשות עלייה לישראל מקרב בני ה"פלסטורה" ימשיך ויתבצע, כמו בעבר, בהתאם לחוק השבות ולחוק הכניסה לישראל, הכל לפי העניין, באופן שלא תהיה בו אפלייה כלשהי לרעה, כהשוואה לטיפול בבקשות דומות של מועמדים לעלייה מארצות אחרות.

7. הוועדה ממליצה, כי קונסול ישראל מיוחד באדיס-אבבה ירכז את הטיפול בבני ה"פלסטורה" הנמצאים כיום באדיס-אבבה, המבקשים לעלות לישראל, ויפעל בהתאם לחוק הישראלי, להחלטת הממשלה ולהנחיות משרד הפנים.

כמו-כן ממליצה הוועדה, כי תיבחן אצל ממשלת אתיופיה האפשרות להפעיל, במקביל, כגונדר, צוות קונסולרי, שיפעל בהנחיית הקונסול, כאמור.

ליד הקונסול יפעל צוות מייעץ, שימנה שר הפנים ושיכלול נציגי משרדים וגורמים רלבנטיים וכן מומחים, ובכללם נציגים מקרב העדה והקייסים.

צוות זה יהיה ראשי להמליץ בפני הקונסול לאשר כניסה לישראל גם לקרובים מקירבה שונה, כמידה והשארתם באתיופיה תותיר אותם בכידות ובמצוקה קשה.

8. שר הפנים ימנה ועדה מייעצת, שמקום מושבה הקבוע יהיה בישראל ואשר תדון בעררים על החלטות הקונסול. ועדה זו תהיה בת 5 חברים ובראשה יעמוד משפטן בכיר והיא תכלול, בין השאר, רב וקייס.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 4 -

9. ממשלת ישראל אינה עוסקת ולא תעסוק בפעילות של גיור (או "השבה ליהדות"), לא בארץ ואף לא בחו"ל. יש להדגיש זאת לנוכח הצעות שהועלו בהקשר ל"פלסמורה" לפיהן יוקמו באתיופיה או בארץ אחרת מרכזים לגיור או ל"השבה ליהדות".
- יחד עם זאת, תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו, בהסכמתה של ממשלת אתיופיה, בקרב המועמדים לעלייה מקרב ה"פלסמורה", במגמה לקרבם למורשת ישראל ולהודו ~~הארץ ולהקל את חבלי היקלטותם בה.~~
10. הוועדה מברכת את ראשי הג'וינט על הודעתם, כי הארגון ימשיך לסייע ל-2,800 בני ה"פלסמורה" הנמצאים כיום בטיפולו באדיס-אבבה, עד שיושלם ביצועה של החלטת הממשלה ואלה הזכאים לכך יעלו לארץ.
- הוועדה ממליצה כי יו"ר הוועדה יבדוק את ההצעות השונות שהועלו בפניה ואשר מגמתן היתה להבטיח סיוע הומניטרי גם לכ-1,200 מבני ה"פלסמורה" שהגיעו לאדיס-אבבה למרות ההודעות המפורשות, כי לא ינטשו את כפריהם וימתינו במקומם עד שתכריע הממשלה בעניין ה"פלסמורה"; כן יבדוק יו"ר הוועדה אפשרויות שונות לפעול באתיופיה, באמצעות גורמים מתאימים, להגשת סיוע כלכלי וחברתי לבני ה"פלסמורה" שלא ימצאו זכאים לעלות לארץ.
11. עם אישור המלצות ועדת השרים על ידי הממשלה, תגבש הוועדה את המסקנות האופרטיביות המתחייבות מהמלצות אלה ותביאן לאישור הממשלה.
12. ועדת השרים לעניין ה"פלסמורה" תמשיך ותעקוב אחר יישום החלטה זו של הממשלה והיא תקבל דיווח תקופתי משר הפנים ומהגורמים האחרים המעורבים בנושא זה.
- יו"ר הוועדה ושר הפנים יקימו התייעצויות רצופות עם משרד החוץ, עם הסוכנות היהודית ועם גורמים רלבנטיים אחרים, בכל הקשור לכיצוע החלטת הממשלה.

הכנסת

ועדת העליה וקליטה

ירושלים, כ"ח בטבת התשנ"ג
21 בינואר 1993

תיקונים להמלצות ועדת השרים לענין "הפלשמורה"

בישיבת ועדת העליה והקליטה מיום כ"ז בטבת התשנ"ג - 20
בינואר 1993, נתקבלו התיקונים הבאים להמלצות ועדת השרים
לענין "הפלשמורה".

א. סעיף 3:

לסוף הפיסקה השניה יש להוסיף:

"כל עוד לא עברו תהליך שיבה ליהדות או גיור".

ב. סעיף 4:

1. לסוף הפיסקה הראשונה יש להוסיף:

"או לפי חוק השבות לאחר תהליך שיבה ליהדות או
גיור, הכל לפי הענין".

2. לפיסקה השניה בסעיף זה ממליצה הוועדה להרחיב את
ההגדרה של קירבת משפחה ראשונית.

ג. סעיף 9:

לסוף הפיסקה השניה אחרי המילים: "במגמה לקרבם למורשת
ישראל" - יש להוסיף:

"ויוכלו לעלות ארצה שיעברו תהליך שיבה ליהדות או
גיור כל אחד באופן אישי לפי הליכים המקובלים על-ידי
הרבנות הראשית בישראל".

ד. הוספת סעיף:

להמלצות הוועדה יש להוסיף סעיף הקובע כי:

"על הממשלה להיערך ולהגיש סיוע מתאים גם לאלה שיגיעו על
פי חוק הכניסה לישראל".

חבר הכנסת

הכנסת

אפרים גור

ירושלים, ה' בשבט התשנ"ג
27 בינואר 1993

המלצות ועדת משנה של סיעת הליכוד בעניין ה"פלסמורה"

חברי הועדה:

ח"כ אפרים גור - מרכז
ח"כ עובדיה עלי - חבר
ח"כ נעמי בלומנטל - חברה

סיעת הליכוד רואה את בני ה"פלסמורה" החיים באתיאופיה כיהודים ותובעת את העלתם לישראל מכח חוק השבות וזאת בכפוף לאמור לחלן:

1. סיעת הליכוד רושמת לפנייה את הודעת ראשי העדה וכוהניה כי מספר היהודים שנותרו באתיאופיה הינו כ-30,000 נפש.
2. שייכותם של בני ה"פלסמורה" לעדה תיקבע ע"י כוהני העדה כפי שהדבר נעשה במשך מאות שנות חיי העדה באתיאופיה, יש להיתן את מלוא האימון בכוהני העדה לאשר את יהדות בני עדתם ואין בשום אופן להטיל בהם דופי כמי שלא יעשו את מלאכתם נאמנה.
3. היות ועל פי הרוב מדובר בציבור שרחק ממינהגי העדה ומאורח חיים יהודי - דתי, יש להסמיך את כוהני העדה (קייסים) בעדה אחת עם הרבנות הראשית לישראל, להשיבם ליהדות ויש להסתפק באישורם כדי להעלותם לישראל מכח שבות, במידת האפשר ההשבה ליהדות תיעשה באתיאופיה קודם לעלייתם.
4. בני העדה אשר המירו דתם, (הכלולים בתוך 30,000) ורוצים לשוב ליהדות, יורשו לעשות זאת בתהליך שיקבע ע"י הרבנות הראשית לישראל.
5. זכות קדימה בעליה תינתן לקרובי משפחה מדרגה ראשונה: הורים, בני-זוג, ילדים ואחים.
6. יש להגיש סיוע הומניטרי מייד ל-1200 היהודים בני ה"פלסמורה", החיים בתנאי מצוקה קשים באדיס אבבה ואשר נמצאים מחוץ לתוכנית הסיוע של הגויינט.

אלה

~~כחול מים~~
פולחן

הכנסת

יושב ראש
הוועדה הלאומית למדע וטכנולוגיה

ירושלים, ח' בשבט תשנ"ג
27 בינואר 1993

לכבוד

מר שמעון שארית

שר הבריאות ושר המדע והטכנולוגיה

מחנה השר

ירושלים

ברוך דהר,

מצ"ב העתק מכתבי לראש-הממשלה ושר הבטחון מר יצחק רבין.

אודה לך על תמיכתך באישור התיקונים של ועדת העלייה
והקליטה להסללות ועדת השרים לענין רישומה.

בברכה,

ח"כ אמנואל זיסמן

יושב ראש

הכנסת

ועדת העלייה והקליטה

ירושלים, ד' בשבט התשנ"ג
26 בינואר 1993

לכבוד
מר יצחק רבין
ראש-הממשלה ושר הבטחון
לשכת ראש הממשלה
ירושלים

כבוד ראש-הממשלה ושר הבטחון.

ועדת העלייה והקליטה קיימה שתי ישיבות בעניין המלצות ועדת השרים לעניין
הפלשמורה.

הישיבה הראשונה התקיימה בהשתתפות השר לקליטת עלייה מר יאיר צבן.
הוועדה שיבתה את עבודת ועדת השרים וקבעה כי המלצות שהוגשו על-ידיה הן
שקולות ואחראיות וכי היא מעלה מתוך מניעים אנושיים וציוניים.

הוועדה גיבשה תיקונים ותוספות למלצות ועדת השרים שנמסרו למזכירות
הממשלה כבר בשבוע שעבר (מצ"ב המלצות ועדת השרים והתיקונים של הוועדה).

הישיבה השנייה של הוועדה בנושא התקיימה בהשתתפות כל הארגונים הפועלים
למען העלאת בני הפלשמורה. הוועדה התרשמה כי התיקונים למלצות ועדת השרים,
כפי שגובשו על ידיה, יצרו אווירה חדשה, אווירה המצליחה לגשר בין המלצות ועדת
השרים והשאיפות של בני העדה ומתיווכות בארץ.

הוועדה קוראת לממשלה לאמץ את המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה
בצירוף התיקונים והתוספות שנחשבו בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

אם אכן כך תפעל הממשלה יבוא הקץ למערת הרוחות ולתחושת התסכול והמרירות
של אוכלוסיית העולים מאתיווכיה.

ב ד ר כ ה

יו"ר עמנואל זיסל

העתיק: חברי הממשלה
מזכירות הממשלה

לשכת השר לקליטת העלייה

18 בינואר 1993
ד-68

ועדת השרים לענייני ה"פלסטמורה"

החליות לממשלה

מכוא:

ביום 30.9.92, החליטה הממשלה לכונן ועדת שרים לענייני ה"פלסטמורה",
בכרכב הבא: השר לקליטת העלייה יאיר צבן (יו"ר), השר השעראי לענייני
הדתות עוזי ברעם, שר הפנים אריה דרעי, שר המשפטים דוד ליבאי ושר החוץ
שמעון פרס (שיוצג בוועדה בפועל ע"י סגנו, יוסי ביילין). יו"ר הנהלת
הסוכנות, שמואל דיניץ, הוזמן גם הוא להשתתף בעבודת הוועדה.

על דעת הממשלה הזמין יו"ר הוועדה עשרה יועצים כדי שילוו את עבודת
הוועדה ויסייעו במתן עצה טובה, כל אחד ואחת מהם על פי השקפתו ותחום
מומחיותו: פרופ' שלמה אבינרי, פרופ' נחמיה לנ-ציון, הרב ד"ר אהרון
ליכטנשטיין, פרופ' חוה לצרוס-יפה, הרב שבתאי סבתו, הרב רצון ערוסי,
פרופ' אולנה קמליוק, פרופ' יוסף קמלן, פרופ' אביעזר רביצקי ופרופ'
אריאל רוזן-צבי.

הוועדה קיימה 11 ישיבות, במהלכן שמעה עדויות רבות של נציגים מסרב
עולי אתיופיה, של פעילי עלייה שפעלו להעלאת יהודי אתיופיה לארץ ושל
מומחים מחוזמים שונים. כן הוגו לוועדה עדויות ככתב, תזכירים וחוות
דעת משטטיות ואחרות.

בסיים שמיעת העדויות והישאול העדים השמיעו היועצים את חוות-דעתם ואף
הנישו את עיקריה בכתב.

הוועדה, לאחר ששמעה את חוות דעתם של היועצים, קיימה דיון מיוחד עם
קבוצת משפטנים לכחינת ההיבטים המשפטיים של בעיית ה"פלסטמורה".

הכנסת הישראלית
 הוועדה לביטחון
 [40 בקיבוץ]

אשר על כן

לשבת השור לקליטת העלות
 - 2 -

להלן התסקנות והתמצות של הוועדה, המונשות לאישורה ולהחלטה של הממשלה:

1. בפני ממשלת ישראל הועלתה מאז "מבצע שלמה" (מאי 1991) התביעה להעלות לארץ את בני ה"פלסמורה". התביעה הועלתה הן באורח אינדיבידואלי, ע"י עולים מאתיופיה שביקשו להביא לישראל את קרוביהם, כצעד של איחוד משפחות, והן באורח קיבוצי, ע"י מי שתבעו להכיר בזכות השבות של כל אלה שכוננו "פלסמורה" ולהעלותם לארץ.

2. לאחר שמינת העדויות, לאחר קריאת המסמכים שהוגשו לה ולאחר שכל אחד מעשרת היועצים שליוו את עבודה השמיע את חוות-דעתו, עמדה הוועדה על מלוא מורכבותה של התביעה באשר למעמדם של בני ה"פלסמורה": היש לראות את בני ה"פלסמורה" כיהודים לכל דבר ועניין?

יש מחלוקת בין מוסתים ורבנים בשאלה האם ה"פלסמורה" הם יהודים. אין הוועדה רואה עצמה מוסמכת לפסוק במחלוקת זו, שהיא שאלה היסטורית-עובדתית והילכתית.

עם זאת, הוועדה צימצמה את עיוניה לשאלה: האם בני ה"פלסמורה" הם יהודים לעניין חוק השבות, כאופן שכל בניה ובנותיה זכאים לעלות ארצה מכה איתו חוקל הוועדה לא ראתה אפשרות ליתן משוכה חיובית לשאלה זו. בקביעה זו אימצה הוועדה גם את מסקנות יועציה.

3. זכות לעלות לארץ הן היא בתוק השבות הש"י. כראש ובראשונה, לכל פרט, שהנא יהודי, כפי שהוגדר בתוק, יש זכות לעלות ארצה, לאור האמור לעיל עולה, כי אין ל"פלסמורה" ככלל, בקבוצה, זכות קיבוצית לישראל ואין ליהודי, מתוקף שיוכו ל"פלסמורה", זכות שובה, וזאת משום שהוועדה, בשים לב לראיות העדויות שהובאו בפניה, אינה יכולה, כאמור, לצאת מההנחה שבני ה"פלסמורה", נכנסים בדרך חוק השבות.

4. כתחשב בנסיבות המיוחדות של בני ה"פלסמורה", כפי שהתבררו בדיוני הוועדה ובפי שעלו מעדויות המוסתים, ממליצה ועדת השורים, כי הטיפול במקרה זה יהיה על בסיס אישי והומניטרי ויתבצע באיקרו במסגרת חוק הנסיחה לישראל. כל אלה הם המסקנות של ועדת השורים. במסגרת זו ממליצה ועדה השורים בפני שר הפנים לאפשר איחוד משפחות של ידי מתן רשות כניסה לישראל לאלה שבני ה"פלסמורה" שיש להם קרבת משפחה ראשונית, כדלקמן: בני זוג, הורים וילדיהם; ילדים והוריהם.

התביעה
 הוגשה
 על ידי
 קבוצת
 עולים מאתיופיה
 שביקשו להביא
 את קרוביהם
 לישראל

הוועדה לביטחון
 הוועדה לביטחון
 הוועדה לביטחון

הוועדה לביטחון

לשכת השד לקליטת העליה

הוועדה ממליצה, כי כמידת הצורך יינקטו צעדים זהומים להכאתם ארצה של קרובי משפחה, שעניינם מהווה בעייה הומניטאית קשה, כגון: קטינים שהוריהם נמצאים באיופיה וזאת במסגרת חוק הכניסה לישראל או לפי חוק השבות, הכל על פי העניין.

הוועדה ממליצה לראות בפתרון זה, הבא לאחד משפחות קרועות, את המענה ההומניטרי למצוקות העיקריות של עולי איופיה בהקשר זה.

נעני

5. מובן מאליו, כי אין כחלטה זאת כדי לשלול זכותו של כל יחיד מבני ה"פלסטורה" לעלות לארץ לפי חוק השבות אם התקבל טענתו כי זכות זאת עומדת לו מכוח היותו יהודי, כאמור בחוק השבות, או מכוח מעמדו האישי כמוגדר בסעיף 4 רטני לחוק השבות.

6. כן רואה הוועדה כמובן מאליו, כי הטיפול בבקשות עלייה לישראל מקרב בני ה"פלסטורה" ימשיך ויתבצע, כמו בעבר, בהתאם לחוק השבות ולחוק הכניסה לישראל, הכל לפי העניין, באופן שלא תהיה בו אפלייה כלשהי לרעה, בהשוואה לטיפול בבקשות דומות של מועמדים לעלייה מארצות אחרות.

7. הוועדה ממליצה, כי קונסול ישראל מיוחד באדיס-אבבה ירכז את הטיפול בבני ה"פלסטורה" הנמצאים כיום באדיס-אבבה, המבקשים לעלות לישראל, ויפעל בהתאם לחוק הישראלי, להחלטת הממשלה ולהנחיות משרד הפנים.

קונסול

כמו-כן ממליצה הוועדה, כי תיבחן אצל ממשלת איופיה האפשרות להפעיל, במקביל, בגונדר, צוות קונסולרי, שיפעל בהנחיית הקונסול, כאמור.

ליד הקונסול יפעל צוות מיעץ, שימנה שר הפנים ושיכלול נציגי משרדים וגורמים רלבנטיים וכן מומחים, ובכללם נציגים מקרב העדה והקייסים.

צוות זה יהיה ראוי להמליץ כמני הקונסול לאחר כניסה לישראל גם לקרובים מקירבה שונה, כמידה והשאתם באיופיה חותיר אותם ככדידות ובמצוקה קשה.

8. שר הפנים ימנה ועדה מיעצו, שמקום מושבה הקבוע יהיה בישראל ואשר תדון בעררים על החלטות הקונסול. ועדה זו תהיה בה 5 חברים ובראשה יעמוד משפטן בכיר והיא תכלול, בין השאר, רק וקיים.

לשכת השו"ר לקליטת העלייה

9. ממשלת ישראל אינה עוסקת ולא תעסוק בפעילות של גיור (או "השבה ליהדות"), לא בארץ ואף לא בחו"ל. יש להדגיש זאת לנוכח הצעות שהועלו בהקשר ל"פלסטורה" לפיהן יוקמו באתיופיה או בארץ אחרת מרכזים לגיור או ל"השבה ליהדות".

יתד עם זאת, תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו, בהסכמה של ממשלת אתיופיה, בקרב המועמדים לעלייה מקרב ה"פלסטורה", במטרה לקרנם למורשת ישראל ולחזור ~~הארץ ולהקל את תכנון הוקלטותם בה.~~

10. הוועדה מברכת את ראשי הג'וינט על הודעתם, כי הארגון ימשיך לסייע ל-2,800 בני ה"פלסטורה" הנמצאים כיום בטיפולי כאדיס-אבבה, עד שיושלם ביצועה של החלטת הממשלה ואלה הזכאים לכך יעלו לארץ.

הוועדה מפליצה כי יו"ר הוועדה יבדוק את החצעות השונות שהועלו בפניה ואשר מגמתן הייתה להבטיח סיוע הומניטרי גם לכ-1,200 מבני ה"פלסטורה" שתגיעו לאדיס-אבבה למרות ההודעות המפורשות, כי לא ינטשו את כפריהם ויפתינו במקומם עד שתכריע הממשלה בעניין ה"פלסטורה"; כן יבדוק יו"ר הוועדה אפשרויות שונות לפעול באתיופיה, באמצעות גורמים מתאימים, להגשת סיוע כלכלי וחברתי לבני ה"פלסטורה" שלא ימצאו זכאים לעלות לארץ.

11. עם אישור החלטות ועדת השרים, על ידי הממשלה, תגבש הוועדה את המסקנות האופרטיביות המתחייבות מהחלטות אלה ותביאן לאישור הממשלה.

12. ועדת השרים לעניין ה"פלסטורה" תמשיך ותעקוב אחר יישום החלטה זו של הממשלה והיא תקבל דיווח תקופתי משר הפנים ומהגורמים האחרים המעורבים בנושא זה.

יו"ר הוועדה ושר הפנים יקיימו החייצויות רצופות עם משרד החוץ, עם השוכנות היהודיות ועם גורמים רלבנטיים אחרים, בכל הקשור לכיוע החלטת הממשלה.

וי"ב 16/1
גב' גולד
לשכת השו"ר

הכנסת

ועדת העליה וקליטה

ירושלים, כ"ח בטבת התשנ"ג
21 בינואר 1993

תיקונים לתמלצות ועדת השרים לענין "הפלמורה"

בישיבת ועדת העליה והמליטה סיום כ"ז בטבת התשנ"ג - 20
בינואר 1993, נתמבלו התיקונים הבאים לתמלצות ועדת השרים
לענין "הפלמורה".

א. סעיף 3:

לסוף הפסקה השניה יש להוסיף:

✓ "כל עוד לא עברו תהליך שיבה ליהדות או ג'ור".

ב. סעיף 4:

1. לסוף הפסקה הראשונה יש להוסיף:

✓ "או לפי חוק השבות לצד תהליך שיבה ליהדות או
ג'ור, הכל לפי הענין".

2. לפסקה השניה בסעיף זה משליצה הוועדה לסעיף את
ההגדרה של קירבת משפחה ראשונה.

ג. סעיף 9:

✓ לסוף הפסקה השניה אחרי המילים: "במגמה עקרבם למורשת
ישראל" - יש להוסיף:

"ויוכלו לעלות ארצה לצד שיעברו תהליך שיבה ליהדות או
ג'ור כל אחד באופן אישי לפי הליכים השקובלים על-ידי
הרבנות הראשית בישראל".

ד. חוספת סעיף:

לתמלצות הוועדה יש להוסיף סעיף הנובע כי:

"על המשטחה להיערך וכהגיש סיוע מתאים גם לאלה שיגיעו על
פי חוק הכניסה לישראל".

לשכת השר לקליטת העלייה

ירושלים, ד' בשבט תשנ"ג
26 בינואר 1993
2455-1

מכתב
מאת א.ב.ג.א.
הועדה
מ"עית"ן
הקצבה -
מ"ש
קצבת
26
הגה
1990

מלואי הילול
30,000
מלואי יהודים

לכבוד
כל השרים

א.נ.נ.

הנדון: חומר מצורף לקראת הדיון בממשלה על המלצות ועדת השרים לעניין הפלשמורה

רצ"ב חומר לעיונכם לקראת הישיבה והדיון בנושא:

- א. פנייתו של פרופ' קוריןלדי לראש הממשלה (22.1.93).
- ב. תמליל עדות של קייס רפאל הדנה בועדת רובינשטיין (התמליל נמסר לכל חברי הועדה ויועציה), ומכתב שנשלח בנושא ע"י בנו, הרב יוסף הדנה.
- ג. מכתבו של הרב שלוש (נמסר לכל חברי הועדה ויועציה) (הרב שלוש נתבקש להעיד בפני הועדה וסירב).
- ד. מכתבו של יואל בן-נון לראש הממשלה מיום 21.1.93.

בברכה,

יאיר צבן
השר לקליטת העלייה

פרופ' מיכאל קוריןאלדי, משרד עורכי דין ונוטריון
Prof. MICHAEL CORINALDI, LAW OFFICES & NOTARY

ירושלים 92149, רחוב קרן היסוד 36
Jerusalem 92149 86 Keren Hayesod St.
טל: 02 - 635956, 631378
פקס: 02 - 610569
טלסקס: 26144 BXJM IL EXT. 7470

פרופ' מיכאל קוריןאלדי, (ד"ר למשפטים)
עו"ד-זק ושתי
Prof. MICHAEL CORINALDI, (Dr. Jur.)
ADVOCATE & NOTARY

K-3565
22.1.93

אבינועם אשכנזי, עו"ד-זק
AVINOAM ASHKENAZI, ADVOCATE
שלמה סופר, עו"ד-זק
SHLOMO SOFER, ADVOCATE
עדנה מימון, שותפת-זק
EDNA MAIMON, ADVOCATE

מנלי לפגוע בזכויות

לכבוד
מר יצחק רבין
ראש הממשלה
פקס

בשם מרשותי, עמותת מכנף דרום לציון והועד הציבורי להעלאת יהדות
אתיופיה, הנני פונה אל כב' בענין הנא:

כב' ועדת השרים לענין "הפלשמורה", הגישה לאישור הממשלה המלצות בענין,
שהן לדעתנו בעלות פועל תחיקתי או שיפוטי או מעין שיפוטי, חוץ חריגה
מסמכות כרשות מבצעת. אציין לדוגמא כי הבאת יהודים או בני משפחה של
יהודים, הנכאים לעלות לפי חוק השבות, כנריס לפי חוק הכניסה לישראל
פוגעת בזכויות יסוד ולדעתנו לא תעמוד בסבחן בקורת שיפוטיה וראה גם
חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

עוד אציין כי כל הנושא לא התאים, כפי שמרשי כבר טענו במכתבים קודמים,
לדיון בוועדת שרים, ונוסף על כך נוהל הדיונים בוועדה היה בו משום פגיעה
חמורה בעיקרי הצדק הטבעי, בכך שגדיוני הועדה נוכחו כל הפקידים
הנוגעים בדבר, שכבר קבעו מראש את עמדתם בחוות דעת קודמות בכתב ואף על
פי כן שותפו באורח פעיל בדיונים. לעומת זאת לא שותף אף נציג של העדה
בדיונים כחבר או משקיף בוועדה ובניגוד למבוקש מצד מרשותי חסרו לוועדה,
בענין הכרוך בדיני נפשות ואיחוד משפחות, נתונים רבים והוצגו נתונים
חלקיים ומקוטעים ואף לא נשמעו עדויות חשובות כגון של הקם הדנה, הרב
הדנה ואחרים. עוד יצויין כי חוסר חשוב לרבות מכתבו של הרב שלוש, לא
צורף לנספחי ההמלצות, באופן שהממשלה כלל אינה מסוגלת לשקול כראוי את
הנושא, אם אמנם הוא בסמכותה, לאור האסור לעיל.

החדשים מצב יחסים כזה שכל-כך מאפשר חופשיות בפעילות. צריך לדעת על כך, אם כי זה לא נוגע לשאלות ההלכתיות. בבקשה.

הרב הדנא הבן:

(מתרגם את דברי הרב הדנא האב). כפי שידוע, אני גם עבדתי בנושא כקייס הקייסים וכמי שטכיר את הענין אני אומר בקשר לפלסמורה שבמידה מסויימת נכון אנחנו נפרדים. מבחינת הקרבה והבשר - אנחנו אותו בשר, אנחנו יחד. אבל בגלל האמונה אנחנו קצת נפרדים. מה פירוש הפלסמורה? פלס - פלשה, היינו ישראל, ומורה - המרה. הדרך שהלכו בה הפלסמורה היא שהפרידה אותנו ושינתה את גישתנו.

כשאני אומר שאנחנו נפרדנו הדבר מתבטא בנישואין. היהודים הפלשים לא מתחננים עם הפלסמורה, לא אוכלים את מאכלי הפלסמורה וגם לא חוגגים את אותם החגים. בזה אנחנו נפרדים מהם. אבל ישנה הקרבה, הם מזרע היהודים. בכל מקום בו נפגשו יהודים עם הפלסמורה הם התעניינו בשלומם וכדומה. את כל זה בהחלט עושים, כי מדובר בקרוב משפחה שדורשים בשלומם ומתייחסים אליו.

בתקופת הכהונה והעבודה שלי, עד כמה שאני יודע אין פעם לא שמעתי ולא ראיתי שהם התחננו עם הגויים או שהיתה חופה עם הגויים. את זה לא ראיתי ולא שמעתי.

מר א. רובינשטיין:

זאת אומרת שהפלסמורה לא התחננו עם הגויים.

הרב הדנא הבן:

נכון. (ממשיך לתרגם את דברי הרב הדנא האב). הפלסמורה לא היו לא עם הגויים ולא עם היהודים והם פיתחו לעצמם אורח חיים משלהם. הנה אנחנו רואים את ההרגשה שלהם כלפי עם ישראל, כלפינו, שהם בשרנו. כשהיהודים החליטו לעלות ארצה ובאו לאדיס-אבבה גם אנשי הפלסמורה יצאו ובאו לשם יחד. עכשיו הפלסמורה סובלים באדיס. זאת כאשר כולם הגיעו לשם ביחד.

אם אתם באים ושואלים אותנו מה לעשות כדי להביא אותם? אומר מה אני חושב, ברשותכם. הנביא ישעיהו אמר: ציון שאי עיניך וראי סביב, הנה בניך נקבצו ובאו מרחוק. צריך לברר עוד באתיופיה את הפרטים על המעמד שלהם, הקרבה והכל. צריך לברר גם את נושא היהדות שלהם שם, לגמור שם את הכל ולהביא אותם לישראל.

מר א. רובינשטיין:

את מי כבוד הרב מגדיר בתור פלסמורה? על מי חלה ההגדרה הפלסמורה, או יותר נכון מי הם הפלסמורה שעליהם הדבר חל? האם ההגדרה היא לגבי איזור גיאוגרפי מסויים? איך אתה יכול לזהות שאלה כן ואחרים לא?

הרב הדנא הבן:

(מתרגם תשובת הרב הדנא האב). ראשית כל, יש כפרים מיוחדים שבהם הפלסמורה גרים. אנשים שמכירים אותם צריכים לנסוע לשם ולזהות אותם. ייתכן שיבואו גם לא יהודים וכדי שלא יהיה מקרה כזה אנשים צריכים לנסוע לשם ולברר את הדברים שם. אני אומר שהוא יכול לזכור את המקומות גם עכשיו. מכירים אותם ואנשים יכולים לנסוע לשם ולזהות אותם.

מר א. רובינשטיין:

האם כבוד הרב האב, רוצה להוסיף עוד משהו?

הרב הדנא הבן:

(מתרגם דברי האב). אנחנו מבקשים שהם יבואו אתנו.

מר א. רובינשטיין:

תודה רבה. אם יש לך, הרב הדנא, מה להוסיף,

בבקשה.

הרב הדנא הבן:

אני חושב שהרבה דברים נאמרו גם על-ידי קודמי. אבל כאשר אני רואה את כל המכלול, בעיקר אני רואה את הבעיה כבעיה הלכתית, דתית.

האמת היא שכאשר ניסיתי לטפל בנושא הזה לפני כעשרה חודשים, הראשונים שפנית אליהם היו הרבנים הראשיים לישראל. כאן אנחנו רואים גם על פי המקורות שלנו, הגמרא, "ישראל אף על פי שחטא - ישראל הוא". גם בשולחן ערוך, ביורה דעה, נאמר שיש שני סוגי ישראלי מומר. יש מומר לתיאבון ויש מומר להכעיס. מומר להכעיס מצווה להתירו. הנביא יתזקאל אמר: "ישראל שהמיר את דתו נקרא ערל לב", לעומת זאת נוצרי, גוי, הוא ערל בשר. מה ההבדל? כשאנחנו אומרים "ערל לב" - הלב שלו היה ערל והלב שלו חשב לא נכון והלך לדת אחרת. אבל כשאותו ערל חוזר בתשובה ורוצה לחזור למקורות - הוא אותו יהודי, כאילו שום דבר לא נשתנה אצלו. הוא אותו יהודי.

אינני יודע אם יש הרבה טעם בפירוט בקשר לעוינתם את היהדות. אבל ממה שאני רואה, ואני תקרתי ולמדתי את הדברים מאבותי, מזקני ומהקייסים, הגעתי למסקנה שאנחנו איננו יכולים להתעלם מהבעיה הזאת. הבעיה היא בעיה, אבל עם ישראל אף פעם לא פחד ולא הסתייג מבעיות. צריך להתמודד עם הבעיה. בדגם שמתחילים לטפל בבעיה, אני מקווה שנמצא לה את הפתרון בעזרת ה', בטיעתא דשמיא.

היום, למשל, מדברים על 3,000 איש. אינני יודע אם זה המספר המדויק, אם יש יותר או פחות. אבל מדובר על 3,000 איש שנמצאים באדיס-אבבה. אני חושב שככל שנדחה את פתרון הבעיה כך הבעיה תלך ותגבר יותר. אנשים ימשיכו להגיע והבעיה תסתבך. אבל אם נתחיל לטפל לפחות כיום באלה שנמצאים באדיס, יהיה קל יותר למצוא פתרון לבעיה. כמובן, גם כשהתייחסתי לנושא בעבר אמרתי שצריך להגדיר מראש עד איזו קרבה מדובר. צריך להיות גבול מסויים. אם נדבר, מצד אחד, על איחוד משפחות, ייתכן מאד שיש כאלה שהיו יהודים ואין להם משפחה כאן בארץ. אז מה? נשאיר אותם שם בגלל שאין להם משפחה בישראל?

כאן צריך לחשוב בכובד ראש על הבעיה. אנשים שמכירים את האיזור צריכים לצאת לשם. יש קייסים שמכירים את הדברים היטב. בנוסף לכך צריכים לצאת לשם גם רבנים. יש לטפל בהם שם. אנשים מוכנים לשמוע, מוכנים לקבל הכל וצריך להביא אותם.

לשאלה שלך, מר רובינשטיין, בנושא ההגדרה, אני חושב שאין חכם כבעל נסיון. אני חושב שהמשלחת שתהיה במקום תהיה הרבה יותר חכמה ותבין את הדברים הרבה יותר.

מר א. רובינשטיין:

בכל זאת, אנחנו נמצאים פה עם קהילה יהודית אתיופית די גדולה שעלתה כבר ארצה. כפי שאתה יודע, יש כוונה כזאת לשלוח משלחת לשם. השאלה היא אם לא צריך לקבוע דרך מסויימת כדי לתת למשלחת הזאת את המצע של מה שהיא צריכה לעבוד עליו? האם אין לך, לאביך שיחיה ולאחרים מחשבה לגבי

הקריטריונים? קרבה, לא קרבה, מגורים? האם יש לכם איזה שהם קריטריונים? כממשלה מוכרחים לגשת לנושא בגישה של קריטריונים ולא בגישה של מקריות.

הרב הדנא הבן:

אנשים המירו דתם בתקופות שונות, גם לפני מאה שנה, כפי שכתוב בכתובים, וגם בתקופות אחרות. הרב אדסהיימר, זכרון צדיק לברכה, גם הוא כותב שהמסיונים אז הצליחו לנצר כך וכך משפחות וכדומה. אנחנו רואים דברים גם בכתובים שהשארנו לנו חז"ל. אבל, לעניות דעתי, אם אותו אדם שהיה יהודי המיר דתו לפני 60-70 שנה, ויש לו בנים ובני בנים, יכול להעיד על היחוס שלו ומכירים אותו, אני חושב שאנחנו צריכים להביא אותם. אבל אם אותם יהודים שהתנצרו התחתנו עם גויים - אפשר לומר שלאט לאט הם נעלמו. אני גם חושב שהם כבר לא יבואו. אם הם כבר התחתנו כמה פעמים עם גויים - אני לא חושב שהם יבואו בכלל ויבקשו לעלות ארצה. מי שיבקש לעלות ארצה יהיו אלה אותם אנשים שיש להם כאן אחים, דודות, בנים ומשפחה בארץ. כלומר מדובר באנשים יש להם עדיין את הקשר הרוחני והנפשי עם משפחתם. אבל אלה שהתחתנו עם גויים הם כבר בעלי אדמות, יש להם חלקה ונחלה שם ואני לא מאמין שהם יבואו.

מר א. מנטבר:

לפי מה שאני שומע ממך, אתה אומר שמדובר בשני בני זוג פלסמורה שיש להם קרובים בארץ. האם זוהי בערך ההגדרה שאתה מדבר עליה?

הרב הדנא הבן:

לא, דיברתי גם על כאלה שייתכן שאין להם קרובים בארץ ובגלל שאין להם קרובים אנחנו לא יכולים להגיד שהם לא יבואו ארצה.

מר א. מנטבר:

אתה אומר שהיית מביא ארצה גם כאלה ששני בני הזוג הם פלסמורה ואין להם קרובים בארץ.

הרב הדנא הבן:

בהחלט.

מר א. מנטבר:

כלומר אלה הם בעצם הדברים שאתה רואה.

הרב הדנא הבן:

אני רואה את הייחוס, הקרבה והזיקה. לא מספיק בשבילי שהאדם הוא מזרע היהודי אלא צריכה להיות לו זיקה, רצון לבוא ונכונות לקבל את הדת היהודית.

הרב מ. ולדמן:

כפי שתואר פה, הפלסמורה היו קבוצה נפרדת מהעדה. עד כמה יש ערבות שאכן כשהם יחזרו לארץ ויהיו כאן, הם יהיו יהודים שלמים, לפחות כמו יהודי אתיופיה, כמו העדה עצמה? אני אומר יהודים שלמים כמו כולם פה בארץ, או שהם יעלו לכאן וימשיכו להתנהג פה לפי מה שהם נהגו שם?

בהמשך לזה אני רוצה לשאול את הרב הדנא האב איך לדעתך אפשר להבטיח שאכן הם יחזרו מהפלסמוריות שלהם ומהמציאות שהם חיו בה ויהיו יהודים שלמים? איזו דרך אתה מציע לנקוט בה כדי לוודא שזה אכן ייעשה?

הרב הדנא הבן:

(מתרגם דברי הרב הדנא האב). קודם כל זאת שאלה טובה ולענין. שנית, כשהם באים ארצה הרי לכל אחד יש את המשפחה שלו, הקרובים שלו והחמולה שלו. למעשה אותה חמולה, אותה משפחה, היא הערב שלו. מה פירוש? - היא בהחלט לא תתחייב, אבל ברגע שהוא ייכנס אל תוך המשפחה זה כבר ישפיע עליו הרבה. דבר נוסף, לפני שהם באים הם יעברו שם את תהליכי החזרה ליהדות והם יבואו ארצה בתור יהודים ולא בתור פלסמורה. הכוונה היא שהם ילמדו את הדברים, יבינו את הדברים ויבטיחו חזרתם ליהדות.

הרב מ. ולדמן:

האם ההבטחה שלהם לחזור ליהדות תהיה אמיתית?

הרב הדנא הבן:

(מתרגם דברי האב). אם הם מבטיחים אפשר להאמין להם, משום שזה העם שלהם, זו המדינה שלהם וזו הדת שלהם. אפשר להאמין להם. אבל אם יש כאלה מעורבים או גויים - את זה גם אנחנו לא רוצים וזה קשה.

מר י. לוי:

שמענו שהכוונה היא להעלות ארצה גם פלסמורה שאין להם קרובים בארץ. איך יבטיחו שאותם אלה שאין להם קרובים אמנם יוכלו להיקלט פה והעדה לא תדחה אותם בגלל שהם היו פעם פלסמורה? אין חשש כזה?

הרב הדנא הבן:

לי אין חשש. ראשית כל, כשמגיעים לכאן זה קשה לכולם ודברים משתנים מור מאוד. אבל ממה שאני מכיר באתיופיה, אם אחד מחליט להיות גוי הוא גוי. יש מושג באתיופיה האומר: בשתי סכינים לא אוכלים. יש שתי שחיטות ולא אוכלים גם בשר שנשחט על-ידי יהודים וגם בשר שנשחט על-ידי גויים. אוכלים או כאן או כאן. זה המושג המקובל באתיופיה.

לגבי מה ששאלת - אם יש כאלה הם מיעוט. דבר שני, באתיופים הם מיד בתוך החברה. אלא מה? אם הם לא ירצו או אינני יודע מה זה דבר אחר. גם יהודים יכולים לעשות את זה. אנחנו, כשאנחנו רואים את המצב באופן כללי, יכולים לומר שלא רק הם אלא אפילו גויים שבאים לפה הם כאילו בתוך המשפחה והחברה. לכן אני לא חושש מזה.

הייתי מאד מודאג ביחס למצב הפיזי שלהם כשמעתי שאנשים מתו ולא היה להם איפה להיקבר. היו צריכים להתגלגל עד שקברו אותם. זה מאד חרה לי וכאב לי. בסופו של דבר נצטרך להביא אותם ארצה ואם זה המצב חבל לתת לאנשים האלה לסבול בחינם. צריך להתייחס לנושא, להחליט מיד ולבצע את מה שצריך לעשות.

מר א. רובינשטיין:

עליך לדעת שאמנם אנחנו צריכים להמליץ ונעשה זאת מה שיותר מור, אבל יש גם בעיות שקשורות במה שנעשה באתיופיה גופא. יש שם מימשל חדש. רק היום שמענו סקירה ממשרד החוץ בנושא. המימשל החדש באתיופיה עוד לא בנוי לאותם הדברים שצריכים להיעשות כדי לקדם החלטות כלשהן, אפילו לא לגבי היהודים האתיופים שאין לגביהם שאלות. לפי שעה יש בעיות אובייקטיביות ואי-אפשר עכשיו אפילו להביא את היהודים שאין לגביהם שום שאלה וברור שצריך להביא אותם.

אני מודה לאורחים שלנו. אני מציע שתכרי הוועדה יישארו עתה לכמה דקות כדי לסכם את הישיבה ולראות איך אנחנו מתקדמים. תודה רבה.

YOSEF HADANE

Chief Rabbi of Ethiopian Jews

יוסף הזנה

רב ראשי ליהודי אתיופיה

ዮሴፍ ፡ ሐዳኔ ፡ ዩኢትዮጵያ ፡ ይሁዳዎች ፡ ጥና ፡ ረብ ፡ በአስራኤል

כ"ז בשבוע תשנ"ב
23 בנובמבר 1992

לכבוד
רד מיסה פלדמן
מנהל המגף לעולי אתיופיה
והאוכנות היהודית, תל אביב

לכבוד
מז אב רוזנברג
סמנכ"ל המשרד לעניני הדתות
רח' יפו 236, ירושלים

היה שלום רב לכם !

הנדון : בעיית הפלסטמודה והמשפחות המגורבות לעולי אתיופיה, הגרים בישראל.

בשנים האחרונות, במיוחד במחצת שלמה, עלו לישראל מאות משפחות שור - אלפי משפחות נאבוצת הפלסטמודה והמשפחות המגורבות. למעלה משנה שפונים אלי במשרדי עשרות אנשים - מדי יום ביומו, ולקטגוריה מגיעים באופן אישי, אחדים מרפנים ע"י הסוכנות, או עובדים סוציאליים או ע"י גופים אחרים, לטרפול ולקבלת אישור זה או אחר החדש להם.

תור כדי תקינה וודיעה נוסע לזעת שבמחצת כל האנשים אלי הם מבוצעת הפלסטמודה או המשפחות המגורבות סילו שרומים בת.ז. בסעיף לאום "אתיופיה" או "לא רשום", דבר המאפשר עליהם בכל תחום שמאליו פונים.

כיום העלב שבגלל חוסר פיתרון כולל והצמיח, הם נימצאים במצב תלוי ועומד - סאגד מעמד האישי אינו בידר, מצב זה גורם ללחצים קשים בעיות אין ספור לאותם העולים, למשפחות אלו ילדים והצחצחכים במוסדות בדי"כ דתיים ושם לעיתים קרובות מאד בעיות קשות בגין כך, מדי פעם בפעם אם זה לקבלת בישוואין או ואלילה לקבלת קבורה משפחולית שרגדיות מצע קשות מנשוא.

אני משוכנע שטיפול בנושא ספי שהוא היום, אינו יכול לדאג לאורך זמן. יש למצוא פתירות מידיים כול האפשר, אין בליבי כל ספק שבמקודם או במאודר תעלה הבניה במלוא תדיפותה ובוודאי תלויה בתעש רבמניות שקשה להזותם ולכן הפיתרון חייב להיות מידי.

דובם מוכן לחזור ליהדות לפי התעשה, ללמוד, להתיאיר ולשמור תורה ומצות מתור רצון להיות שייך לענת ישראל, בתעם להחלפת משרד הפנים והסוכנות קיבלתי על עצמי לכבו את הנושא והוסמכתי ע"י הדיבכים האשיים ומזענת הרבנות האשית, לעפל בכל האשור לתחום רגיש זה.

לאור כל האמור לעיל:

- א. יש להקים כיתות לימוד - ללימודי היהדות, במלב האשור במענה עד עשרה ריכוזי עולים מתבי האיש, שיהיה נהגם רבנה להשבתם ליהדות.

YOSEF HADANE

יוסף הדנה

Chief Rabbi of Ethiopian Jews

רב ראשי ליהודי אתיופיה

ዮሴፍ ፡ ሐዳነ ፡ ዩኢትዮጵያ ፡ ይሁዲዎች ፡ ጥና ፡ ረባናት ፡ በአስራኤል

- 2 -

יש לחלק את הלומדים לשתי קבוצות: קבוצת הפלסמורה, וקבוצת משפחות מעורבות (נוצרים).

קבוצת הפלסמורה - ילמדו עד ארבע שבועות.
 קבוצת הנוצרים - ילמדו עד שבועה חודשיים.
 כל זה תלוי במספר ימי הלמודים, ומספר השבועות השבועיות אשר יוקדשו לכך.

יש לקבל אדם אחד - למשרה מלאה, שירכז ויארגן את כל תהליך הלמודים.

יש להקים הרכב בי"ד מיוחד (נייד), שיהיה מוכן בכל זמן אפשרי לטפל ולהגיע לכל האתרים - כנידרש.

יש להכשיר צוות של עשרה מורים ומדריכים, שיהוו את צוות ההוראה והדרכה.

יש להפיק חומר הסברה בכתב (בשפה האמהרית) לכל הלומדים והמשתלמים.

בספח למכתב זה הצעת תקציב שנתית משוערת, להפעלת כ-600 לומדים בשנה הראשונה. זהו מן ההכרח בהתאם למצב כיום, אני חוזר ומדגיש - אני רואה במכתבי זה קריאה פעם המי יודע כמה שימשם התראה לעלות לקרות אם לא יטופל הנדון באופן מייד, כי כורא לכם ולכל המכותבים לפעול ככל יכולתכם לקידום העניין.

בכבוד רב ובברכה

הרב יוסף הדנה

עתיקים: כב' הרבנים הראשיים לישראל - היכל שלמה
 מר יאיר צבן - השר לקליטת העליה
 מר אורי גורדון - ראש המחלקה לעליה, הסוכנות היהודית
 ח"כ מר עמנואל זיסמן - יו"ר ועדת העליה והקליטה
 הרב ש. בן חיים - מנכ"ל המשרד לענייני דתות
 מר ישראל קימחי - משרד הפנים

וטח: הצעת תקציב

1001

Rabbi David H. Shloush
CHIEF RABBI of NETANYA
P.O.B. 72 Netanya
ד.ב.מ. 2

רוד חיים שלוש
הרב הראשי לנתניה
ת.ד. 72 נתניה

כ"ב חשוון תשנ"ב
date (19.11.92)

לכבוד
עו"ד מ. קורין
י. ר. ש. ל. ס.
עו"ד נכבד,

לשאלתך מיום י"ב חשוון ש.ז. ביחס לאתיופים המכונים בשם "פלשמורה" (פלשים) שהמירו דתם, כשם שמכונים האנוסים בספרד "מראנים" מהמלה מומר בעברית) אם מצוה להעלותם מבין הגויים לא"י,

תשובה בספרי בני עמי (דף קמג) אודות המראנים, הבאתי דברי דרכי משה (סו"ס ד) שכתב וז"ל: ויש לדקדק בענין האנוסים החוזרים לדת ישראל אם מותר להתחתן בהם כי יש לדמותם לקראים או נאמר דעדיפי טפי, ונראה דמותרים, דלא חיישינן דאפקרא נפשה כמ"ש ברוש סי' ג', ועוד דאנוסים אין להם קדושין, כ"ז שמתנהגים בחוקי עכו"ם שאינם מקדשים כדמו"י ואין לחוש לנשואין שלהם, כמ"ש הריב"ש תשובה ו', וע"כ עדיפי מקראים שמקדשים בדרך קדושת ישראל, ואעפ"י שחוטאים ישראל הם, משא"כ באנוסים, ועוד דאמרינן ביבמות (יו) אין מקבלים גרים מן התרמודין ופירש"י דס"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, ולשם נתערבו בני"י בחרבן ירושלם, א"כ לדידן דקי"ל הולד כשר, אין לחוש שהם ממזרים, ומותר להתחתן בהם כמו בשאר גויים, שממה נפשך אם נאמר שהם מתחתנים בגויים הולד כשר, ואם נאמר שאינם מתחתנים רק זב"ז, א"כ נזהרין ג"כ מלהונחחן בקרובותיהם דהרי אפילו גויים נזהרין בזה, א"כ אין לחוש רק שאם בא על אשת חכרו בלא גט, אזלינן בתר רובא רוב בעילות אחר הבעל וכשרים הם עכ"ל, ודין זה פסקו רמ"א שם וז"ל: אבל האנוסים החוזרים לדת ישראל נ"ל שמותר להתחתן בהם כמו בשאר גרים ע"כ,

מדבריו למדנו שאין בהם חשש ממזרות, ואם נתגירו מותרים להתחתן בישראל, אבל לא כהן שיש צאן ספק גיורת וכיון שהאנוסים לא עשאום חכמים כגויים כמו שעשו לעשרת זשכמים (יבמות יז) איש מהם שבא להתגיר א"צ לבדוק אחריו כשאר גרים אם בא לשם אהבת זדו או לשם ד"א, אלא כל הבא להתגיר מגיירים אותו להחזירו לצור מחצבתו ואפי' מתגייר יש סובת הנאה אחרת, כ"כ הרשב"ש (סי' שס"ח), (ובסי' פ"ט) כתב: הילכך אלו בני משומדים כל שאמם מישראל אפילו מכמה דורות ואפילו גוי הבא על המשומדת, הבן ישראל הוא א"צ להודיעו עונשם של מצוות, שאין ליראו ולבהלו אלא למושכו חסד, וגט לא מבילה, וגט

ולשים במחוזות גדולים שם (להבדיל כמו הדרוזים בהרינו) ונקראים כיום בשמות השכמים: שסכר, זבולון, נפתלי, ג'ד וכו', ויש בידיהם מנהגים קלושים מהיהדות: להדליק נר בע"ש ולכפות עליה כלי, ואומרים ששם צאצאי יהודים, וחזות פניהם לא כבני המקום, ואטפ"י שזו"ל ימואוס כגויס, אם יבואו להתגיר נקבלם ונשייבם לחיק האומה, כדעת רבי אליעזר שעתידין לחזור, ולמד זה מהפסוק: וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה, זה היום מאפיל ומאיר, כך עשרת השכמים שאפל להם עתיד להאיר להם, (סנהדרין ק').

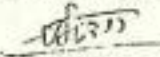
וכן דעת הרמב"ם הל' שוממה ויובל (פ"ב הל"ו) שכתב: וכן לע"ל בביאה שלישית יתחילו למנות שמיסין ויובלות ויקדשו בני ערי חומה וכו', ואין שמימה ויובלות אלא כשכל יושביה עליה וכל שבט מכיר את שמו, דתניא מוחלו שבט דאובן וגד וחצי שבט מנשה בסלו יובלות שנאמר וקראתם דרוך בארץ לכל יושביה, בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שכלו תקצתן, ובזמן שיושביה כתקונן ולא מעורבין (שבט בשבט) (ערכין לב, רמב"ם שם פ"י הל"ח) הרי שטובר זהלכה כר"א שעתידין לחזור, וכשיחזרו נגיר אותם ללא חשש ממזרות מפני חז"ל עמוס כגוייס, כי בניס זרים ילדו,

ואף שכתב הרמב"ם באגרת תימן: לפיכך יש לזית שכל מי שנסה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא (הר סיני) שאינו מזרע האנושית ההם (ישראל), וכן אמרו רז"ל על כל המסתפק כנבואה: לא עמדו אבותיו על דבר סיני ע"כ, (אגב לא נמצא תקור לדבריו אלו), התכוון לומר שהוא מזרע גרים שנתגירו אחרי קבלת התורה בוגר סיני,

ברור הדבר כי לפי ההלכה אפילו חומר שטבל לוחם גוי אין בהמרתו שבלב ובמעשה המבילה כי הוא זה, כדי לפוסרו מעונשו בעוה"ב כי ישראל גאפ"י שחטא ישראל הוא וכדברי הנביא יחזקאל (כ): אשר אתם אומרים ככל הגויים בית ישראל חי אני נאם ה'א אם לא ביד חזקה ובזרוע נסויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, ונאמר חזק בתשובה דינו כי ישראל לכל דבר שהרי אברהם (היה אב לכל העולם שלמדס אמונה) (פיהמ"ש לרמב"ם משנה בכורים א, ד),

מכל האמור נלמד שגם הפלאשמורה אם רוצים לשוב לזת ישראל נקרב אותם ולא ננהג עמוס במדת הדין כזו"ל, ויעלו לארץ אבותיהם, ומן הראוי לגירס במקום מושבם באתיופיה, ולהסביר להם נודל מעלת ארץ הקדש וחשיבות ענינה של התורה וקיום המצוות, ויתודו את חטאתם הגדולה שהלכו אחרי ההבל ויהבלו, ונאם יתחרטו הקב"ה יקבל אותם ויסלח לעונם כדברי הנביא יחזקאל (לג): אם אחפון במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה, והנלע"ד כתבתי,

הרב דוד שלוש

הרב הראשי לנתניה

וזכר מועצת הרבנות לראשית לישראל,

לכבוד שר הקליטה - מר יאיר צבימן

כ"ח בטבת ה'תשנ"ג (21.1.83)

כס"ד

שרר הממשלה

ראש ממשלת ישראל
שר יצחק רבין

שלומות!

בנואכט לאשר ביישיבת הממשלה והכ"ו בה ביום א', את המלצות וועדת השליח בעניין ה"פלשמורה", אני מבקש ומציע לכם, שתאשרו בתיקון מסוים, את החלק האופרטיבי של המלצות הוועדה, ספיקי לקבל את תשנית העובדות ואת "תמונת האסון", שהביאה את הוועדה לשלול את זכויות חוק השבות ואת הגדרתם כיהודים, נביעות עקרוניות מסוכנות ומסופקות כאלה, ען הדין שיחקרו שוב בייסודיות, על (את) לאור הנקודות הבאות:

1. הוועדה מודה בכך, שיש עדויות פותרות, ומחלוקות מופתים ורבנים בענין יהדותם של המכונים "פלשמורה". לפיכך היא נסמעת מלקבוע עמדה בענין זה שהוא עיקר העיקרים בנושה זה, אעפ"כ, תוך שמירה מהותית, קובעת הוועדה ושלענין חוק השבות אינם יכולים להחשב כיהודים, זוהי הכרעה מודעה ומסוכנת.
2. ההתנצרות שבה מדובר, התרחשה פני 80 או 100 שנה, עפ"י העדויות שהוכחו לפני הוועדה, כיצד ניתן להטביר את קיומם של אזרחים ישראלים, שעלו אז לא כיהודים עפ"י חוק השבות, ושהוריהם או ילדיהם כחשבים ל"מתנצרים", והם יעלו ארצה עפ"י חוק הכניסה, כהמלצות הוועדה, מצב כזה הוא עליון לשליל הישר, וגם יוצר שני סוגים של צולים מאתרופיה, בתוך אותן המספחות, אחת ען השתרים - או שעות הצליה המרושע במספריו, ואיפשו" לסונצרים רבים לעלות ארצה, עפ"י חוק השבות, ובכך יצר בעיה חמורה למדינת ישראל - או שבארו באתרופיה יהודים רבים שלא הגנצרו מעולם, כפי שגם טוענים לשורה מאז טבצע שלמה, ואין שומע! (לפי מיטב שיפוט והכרתי, שני הדברים גם יחד נכונים ו).
3. איש אינו מוען שהיתה המרת-דת במספרים גדולים בנור האחרון, וכולם סרוגים על ההתנצרות הגדולה, בסוף השנה הקודמת ובראשית הסאה הזאת, לפיכך, גם יא מתקבל על הדעת שואחים, חלקם כשרים, וחלקם פסולים, כשהם באים מאותן המספחות.
4. הנחת היסוד של הוועדה, כי כל אנשי "בתא-ישראל" שכתרו באתרופיה הם "פלשמורה" = "מתנצרים", היא ארונה הנחה של וועדת רובינשטיין, ושל צוות הסוכנות שפעל באדיס-אבבה לקראת מבצע שלמה, ואחריו, בראשותו של מיכה פלדמן, גם משלחת וולדמן-קטחי פעלה לאור הנחה זו, אולם מאז מבצע שלמה באספו עשרות עדויות, ישירות, מצולמות ומוקלפות, שמפריכות הנחה זו, הוועדה התעלמה מעדויות מצולמות של יהודים ששובתים בשבת, ועובדים במלאות המסורתיות שלהם בימי ראשון וכוזי הנוצרים (מישקט), וחוגגים את חגי היהודים (סיגד), הוועדה הועלטה, מעדויות שנשמעו בפניה, שאמרו: "אנינו במשפחה, לא התנצרו, ולא חרו ונוצרים". כל אלה קוטלגו - אולי מראשי-הצוות "בלתי אמין".

5. כ"ה ע"ז אחד הופיע בפני הוועדה והודה כי הוא מנכבדי ה"פלשמורה", וכי הוא ומשפחתו התנצרו, אף כי טען ששבו ליהדותם. עדות זו חשודה כעדות מוזנחת. שניתנה בתמורה לעלייתו לארץ. מאחר שאותו אדם העיד לפני כשנה עדות נפרדת בדיוק (עדות מצולמת באתיופיה), לפיה לא התנצרו, ורק אינם שומרים מצוות. האיש הועלה ארצה, מיד לאחר שבין למשלוח וולדמן-קמחי, את העדות שהם גילשו ממנו. הפרשה זו דרשתי חקירה. אך לא נעניתי עד כה - אפילו לא בתשובה פורמלית!

6. סקר FWA (1976) נשקרא בשמות סקר אורטו, שעל פיו קבעה הסוכנות מיהו יהודי כשר ומיהו "מתנצר", וזאת על בסיס גלאוגרפי, ובהחלטה גורפת לאסור: "כל צאצאי העדה, שגרים באיזורי דמביה, צ'ילנה, ואצ'פר (האסון ומעורי לאגס טנה) - התנצרו". לא הושלח מעולם, לאחר שהופסק באמצעו, ספר שאמנם להיווכח בערויות של פוקדים שביצעו אותו. בסקר נפקדו כ-28 אלף נפש, ואילו בישראל כיום, כ-45 אלף מבני העדה, וזו בכך, כדי לשמוט כל בסיס רציני מן התשתית העובדתית, שיועדת השרים ובהם בה, עדיין.

7. פרשת אדיסו ממנו, שהובאה בפני הוועדה, מטילה על כנף בפרט על שיהוליה של משלחת וולדמן-קמחי, ועל דרכי פעולתה, למרות הסכמתו של סיכה ולדמן להעלאת המשפחה, לא נעשה עד כה דבר בעניינם (ר"ב תקציר הפרשה).

8. תמורה מכל אלה היא העובדה, שכדורני וועדת השרים (כמו בוועדת רובינשטיין) ישבו באורת בבצ מר סיכה ולדמן והרב מנחם וולדמן, אף שהם מופיעים בשיחות הוועדה בעדים, הם תקרו עדים, שאלו שאלות ויכלו להשפיע ולכוון את תשתית העובדות, ואת גיתוח העדויות לאחר שהעדים רצאו. באופן כזה, התשתית העובדתית, שהוצגה לחברי הוועדה ולמומחים שהוזמנו אליה, היתה מוזנחת. להפליא לנו, שהביאה אותם בעצמם לקבל את החלטות הפסילה שקיבלו, ערב פרצת שלמה, ואחריו, וזה מזכיר לי את נוכחותם של מפקדים בעה"ל בריוניה של וועדת חקירה, באירועים שהתרחשו תחת פיקודם. מעולם לא נבדקו החלטות אלה באופן בלתי תלוי, למרות בקשותי החוזרות ונשנות.

9. המניע העיקרי לכל ההחלטות בעניין זה, שלפני מבצע שלמה, הוא החשש הכבד מפני גל של בקשות עליה ואיחוד משפחות, שיסתכם במאות אלפים, הכדור של לעומקה של החברה האמהרית באתיופיה, דבר מסוכן ללא ספק גם למדינת ישראל וגם לאתיופיה. הרבה השמצות ועלילות נאמרו בעניין זה, על כוונותיהם הסמויות, ואילו הסקר המפורט שביצע ע"י אנשי העדה בארץ, (אנשי על יו" ארגון הגג לעולי אתיופיה, ואשר כולל כ-30 אלף נפש, לפי מפתח משפחתי, כפרים ואיזורים, שכולם מבני העדה, לא נבדק כלל, ע"י שוט גורח ממלכתי, אפילו השאלה הקריטית אם יש קרובות משפחה וכישואי תערובת, בין ה"פלשמורה" לבין האמהרים, או אין - לא נבדקה כלל.

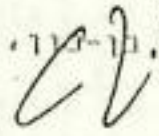
למרות כל הפגמים החמורים הנ"ל יש לתמוך, בתיקון משוים, בהחלטות המעשיות של וועדת השרים, בשל שלושה נימוקים מכריעים, ובכפוף להם:

א. המצוקה הנוראה של פליטי אריס (כ-4200 נפש), איננה מאפשרת שוט דחיה נוספת, ולו בטיפול חלקי ומקומע. יחד עם זה חובה לצייץ, שאיחוד משפחות מצומצם חייב לכלול את כל הנכדים של ההורים שנותרו שם, כאשר חלק מכריהם בארץ. קשה להגדיר את ההמצאות כפותרות בעיה הומניטרית כאשר כל ההורים שיוזכו לבוא ארצה כדי להתאחד עם בניהם שבארץ - יקרעו מבניהם הבגידים הנמצאים איתם באדיס, וכך תיקון הקרע כאן יוצר קרע שווה שם.

- ג. בהמלצות הרועדה יש לעיף גם שמאפשר לכל מי שטוען ליהדותו, לעשות זאת בפני הקונסול החושש שירצא להודיע אבהה, בלא אפליה, כמו בכל ארץ בעולם, ולעלות לארץ עפ"י חוק השבות.
- כמו כן, יש לעיף שמאפשר "השבה ליהדות" וכנהוג אצל היהודים, גם בעדות אשכנז, וגם בעדת ביחא-ישראל האתיופית, לאפשר שהיה ליהודי שחושבת וועדת האשרות, ע"י ארגונים וולונטריים, ואלה שישובו, יהיו לעלות לפי חוק השבות.
- מאחר שרק "השבה ליהדות" עפ"י מנהגי העדה, ועפ"י המלכות הריבונות האשכנזית לישראל, תספק כל כחם אפשרי מבני העדה בעתיד, ותאפשר להם קליטה וחייה, יש לתמוך, לדעתך, במוצא זה, כמוצא הטוב ביותר מכל הסוג. יחד עם זאת, הקביעה הראשונית, של שתיכרות לעדה, צריכה להיות בדדי ובגבי העדה, כלומר בדדי הקטן שיצא לאתיופיה, מצוות המריעץ לקונסול.
- ד. וועדת הערעורים שתתמנה, וכן ההכרעה שניתנה בע"פ לבני העדה, ואם משתמעת גם מהמלצות הרועדה לפיה יתמנה לטיפול בעניין צנזר חדש למינוחין, שלא היה מעורה בתסבוכת הקודמת, רק על סמך הבטחה זו בעושים שלמצדד להרגיע את הרוחות בין בני העדה הסובלים.
- אני מציע לאשר את ההמלצות האופורטיביות של וועדת האשרות, ועם זאת לבקש חקירה יסודית בתשתית העובדת.

בברכה ואמנה,

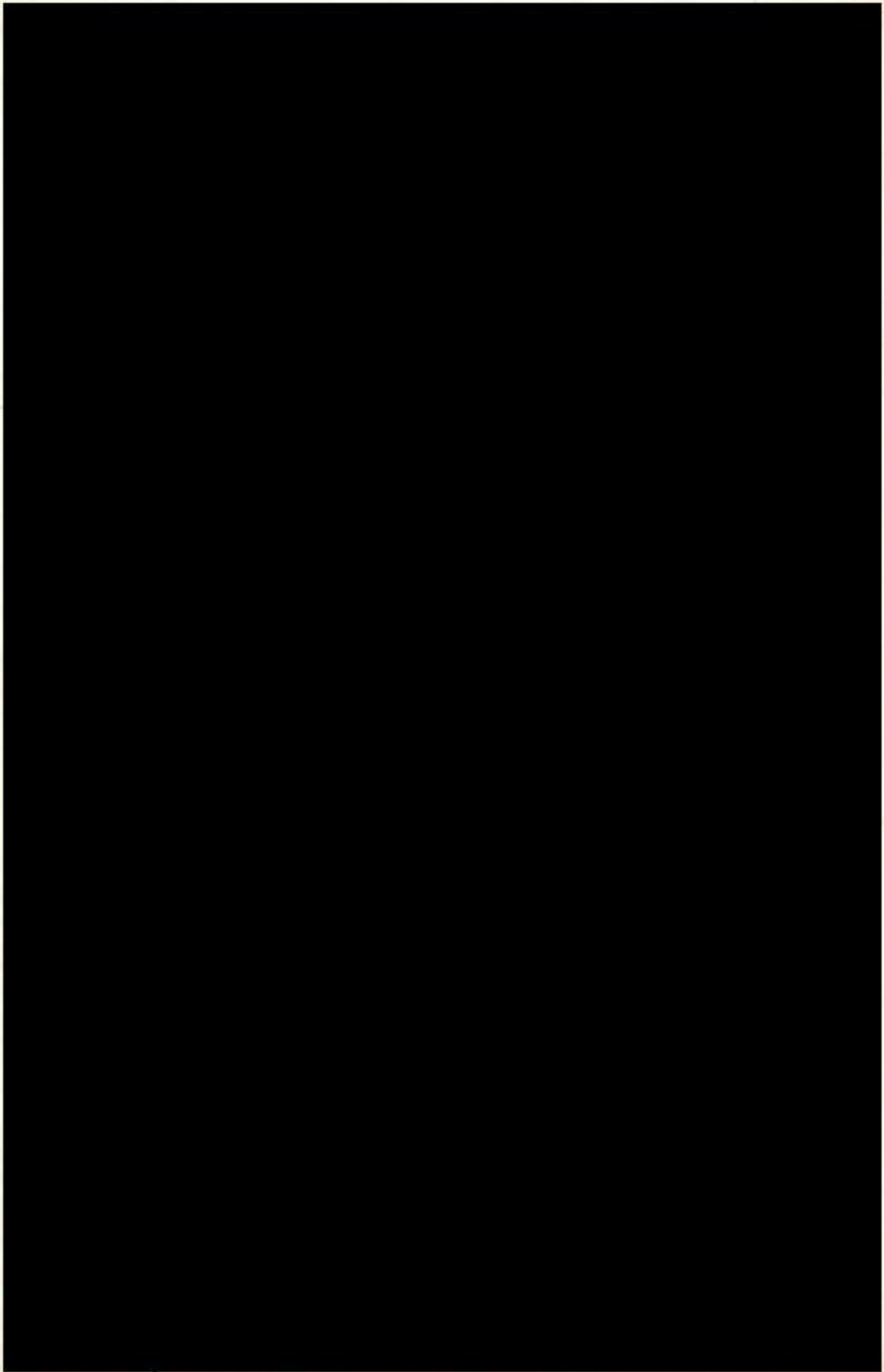
יראל בן-ציון

From : 02-971789 ULPENA OFRA

- 15 -

Jan. 14. 1988 03:10 AM

P04

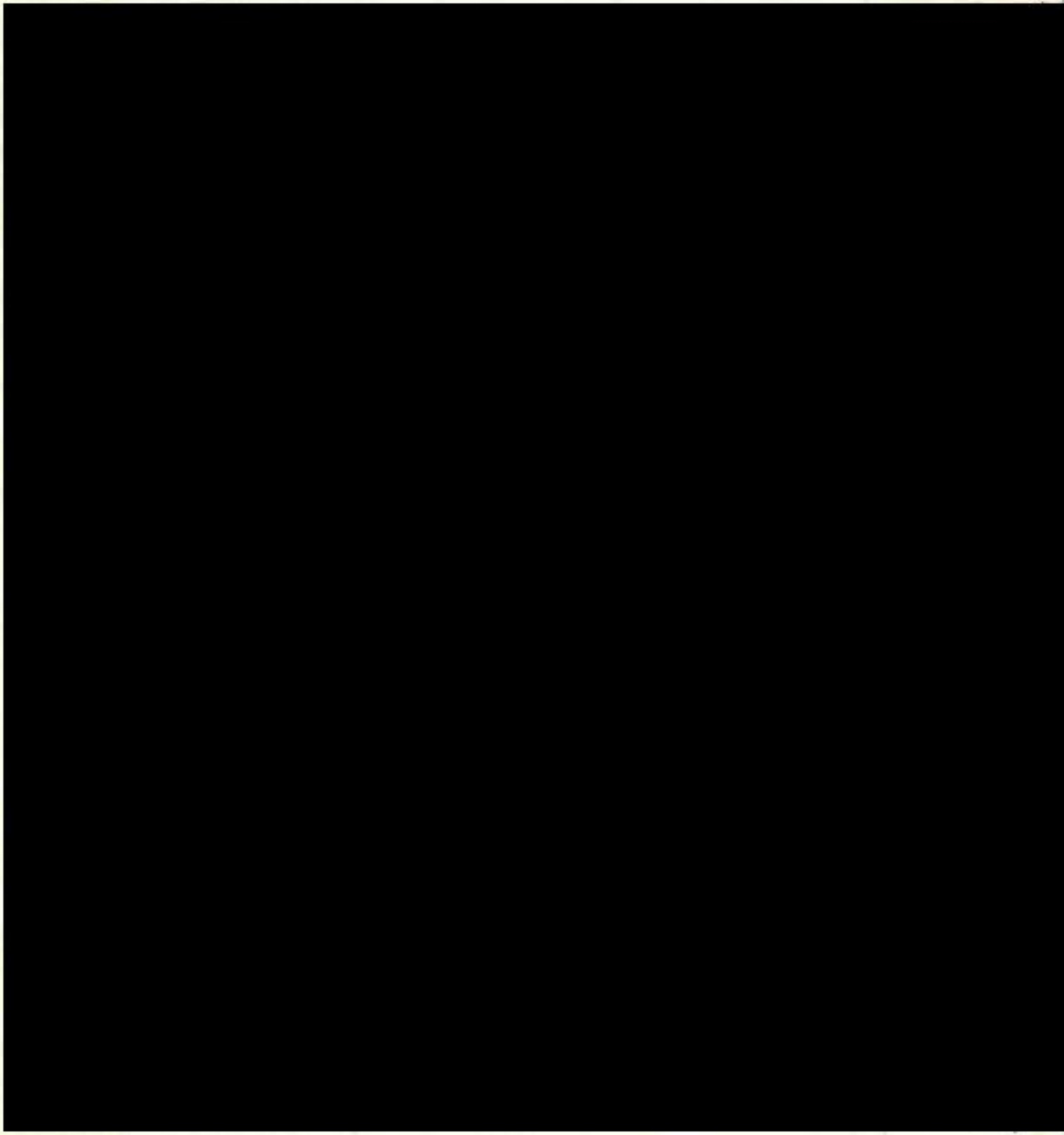

From : 02-971789 ULPENA OFRA

- 17 -

Jan. 14. 1988 03:10 AM P06

The bottom section of the page contains faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to read accurately but appears to be organized into a structured format, possibly a list or a table of contents, with some lines of text appearing to be indented.

לשכת שר הכלכלה והתכנון

ירושלים, כח' בטבת תשנ"ג
21 בינואר 1993
כג/6

חנות דעת להצעת ההחלטה בנושא ה"פלסטורה"

1. ההצעה הומניטרית מבחינת איחוד משפחות וטחווה פתרון הולם לבעיה.
  2. כהצעה חסרות נקודות חשובות:
    - א. הערכה על היקף הפגיעים והרכבם (קשישים? ילדים?).
    - ב. הערכה תקציבית ישירה.
    - ג. הערכה תקציבית עקיפה ועתידית מאחר וכידוע קבוצת אוכלוסייה זו היא חלשה ונוזיה לנטל תקציבי ומשאבי.
  3. מתד מוצגים כהצעה קריטריונים ברורים לקרבת משפחה "לאיחוד משפחות", ומאידך גיסא פתח להרחבת הקירבה המשפחתית כאישור כניסה לישראל. דבר זה יכול לגרום לבעיות מורכבות.
  4. הסעיף השני כעמוד 3 אינו ברור: "תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו כהסכמתה של ממשלת אתיופיה בקרב המועמדים לעלייה... כמגמה לקרבם למורשת ישראל". האם הכוונה לגורמים דתיים שיגיירו אותם?
  5. האם נלקחה כחשבון תגובת ממשלת אתיופיה שטענה כעבר שטיפול בנושא זה הוא "התערבות בענייניה הפנימיים"?
- ולכסוף כדאי לציין שוני דעות שחובעו ע"י יועצי הוועדה:

- פרופ' אריאל רוזן צבי (דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת ת"א): "מקנן החשש של חוסר תום - לכ. ההתנצרות היתה על רקע של השגת יתרונות כלכליים. השיבה ליהדות בשלב זה היא על רקע של נסיון להטבת תנאי וזויים כאמצעות עלייה לישראל".
- הרב ד"ר אהרון ליכטנשטיין (ראש ישיבת הר עציון כאלון שבות): "מבחינה חסטרית, חברתית ותרבותית עדת הפלסטורה היא חלק טקהילת יהודי אתיופיה הנרחבת... יש לראות כהעלאת הפלסטורה חלק מתהליך קיבוץ נידחי ישראל, ויחיה בכך נמילות חסד עם עניי עמך, הצלת אלפים ורכבות משמד והגברת אוכלוסיית המדינה".

פנינה סופר

האגודה היהודית לארץ ישראל המחלקה לעלייה ולקליטה The Jewish Agency for Israel Department of immigration and Absorption

Produced By Yehudit Lester
Graphics: LA Sher
Some of the photographs in this publication
were furnished by the Jewish Agency for Israel

יצחק מרדכי עובדין
תל אביב 1997
תמונות מספרים מסופרים על ידי
תאגיד היהודי לישראל

REUNION
האיחוד

Model Passover seder
למוד סדר פסח

Hebrew ulpan class for olim •
סעוד עברית באולם לולים מכל העולם

Bar Mitzva celebration for 30 Ethiopian children — Laromme Hotel, Jerusalem
תורה בריתתה נגלה ליום ביהודה ליום ארבעים

Technological training program
תוכנית להכשרה טכנולוגית

A meeting with Simcha Dinitz, Chairman of the JAFI Executive Board
פגישה עם סימחה דניץ, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית

A celebration at an absorption center
 חגיגה במרכז קליטה

Uli Gordon, Head of the Aliyah and Kibya Dept. welcomes olim
 אורי גורדון, ראש המחלקה לעלייה וקליטה מקבל פני עולים

Meeting of soldiers who arrived
during Operation Moses
סגנו בן חילם שנתנו "מבצע מוסה"
אנחנו במהלך

FAMILY REUNIONS
האיחוד עם המשפחות
שנקלטו בישראל

Reception
קבלת מוס

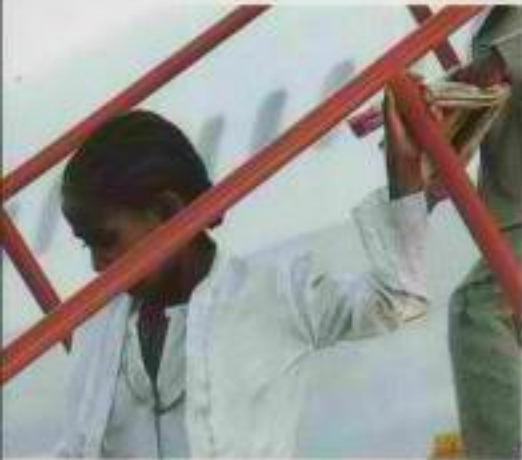
The first meal in Israel
ארוחת האמנה בישראל

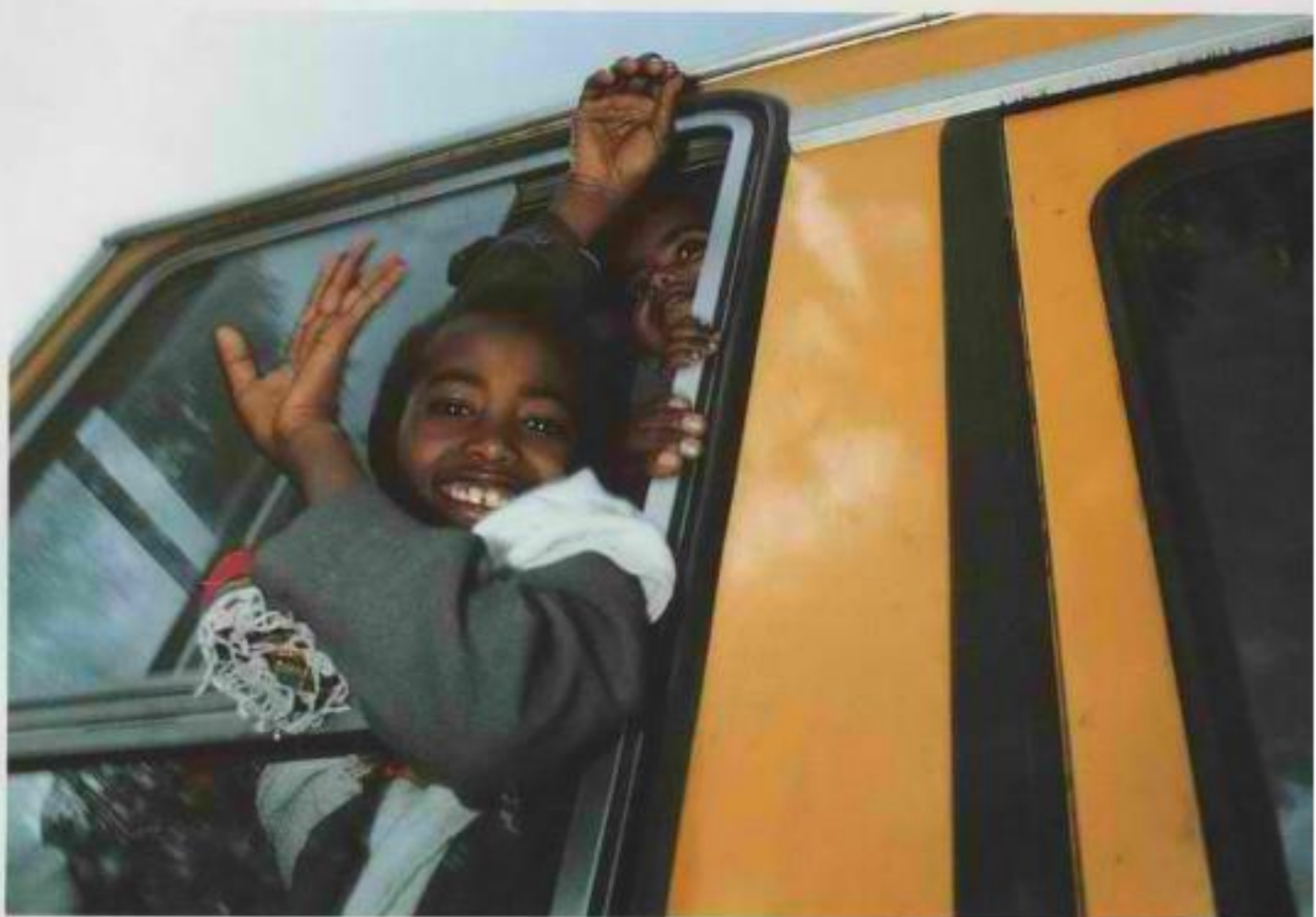
Aighting from the plane — Umbrellas protect religious articles+
בידוד מכבש האסוס, והשמיות "לוגנות" על השמית הקדשה הנובאים איצה

Within 36 hours, 14,324 immigrants were airlifted to Israel in 37 I.D.F. and
El Al planes

תוך 36 שעות מובאים 14,324 עולים מאתיופיה לישראל ברכבת אווירית של 37 מטסי
אל"ע וזל האויר הישראלי

Departure
פרדה אחרונה – שלום אהרון

04:30 in the morning, JAFI headquarters, Tel Aviv — 50 young Ethiopians are about to depart for Ethiopia to assist during the Operation Uri Gordon. Head (center, left) Amnon Mantver (right), Director General, Aiyah and Klifa Dept.

04:30 בבוקר, תל אביב, בנין המוכנות — 50 צעירים אתיופים לקראת היציאה לאריתריאה לסייע בהגנת היהודים. ראש המחלקה לעליה ולקליטה ארי גורדון (במרכז משמאל), מנכ"ל המחלקה ארנון מנטבר (מימין)

The Airport — Addis
שדה התעופה באריתריאה

BEGINNING THE JOURNEY
היציאה לדרך

JAFI shlichim at the
Israeli Embassy,
Avi Mizrahi (right)
Micha Feldman (left)
process olim

שלוחי הסוכנות היהודית
בשגרירות ישראלית,
אבי מירזחי (מימין)
ומיכה פלדמן (משמאל)
בפעולת הסברה וזכות
עלית.

Medical services provided by the JDC to over 18,000 Jews significantly reduced the mortality rate. Dr. Raven (right) Israel Yotak (left)

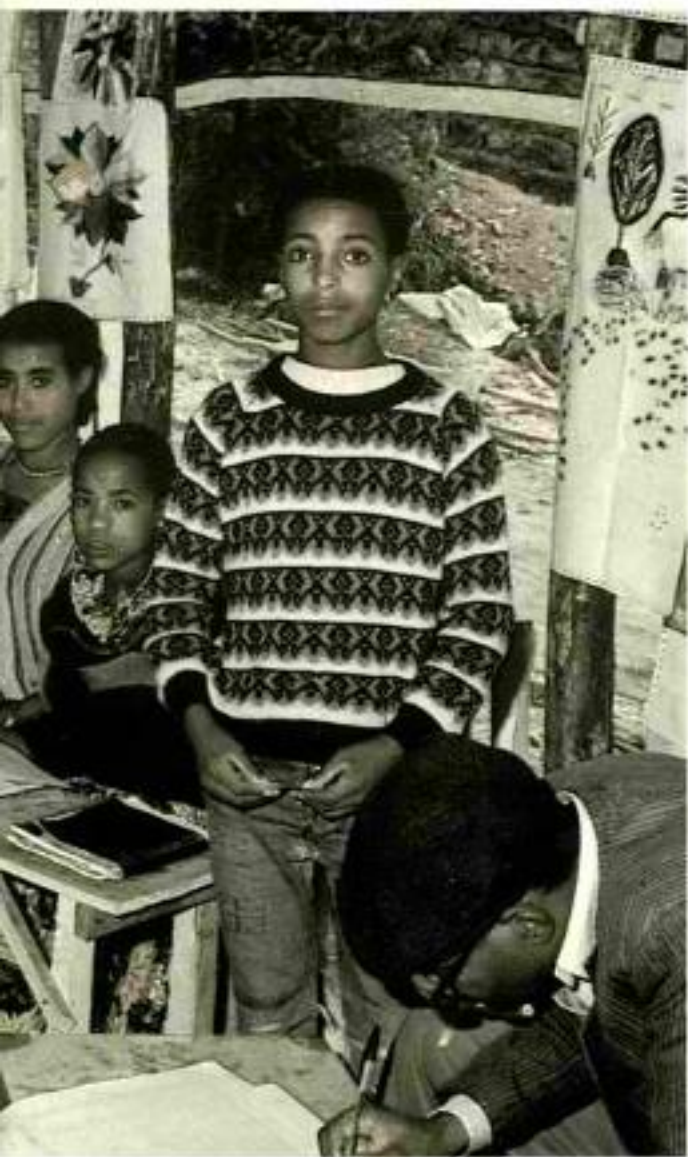
כשרתי הרפואה שהימנעו עלייך הוציאו סופו מעל
18 אלף יהודים. היותי לשרתי הרפואה יד באופן
מסמעותי אשר החסותה.

A hot meal
ארוחה חמה באחיסאיבנה

The wife of a "Kes"
אשת 'קיס'

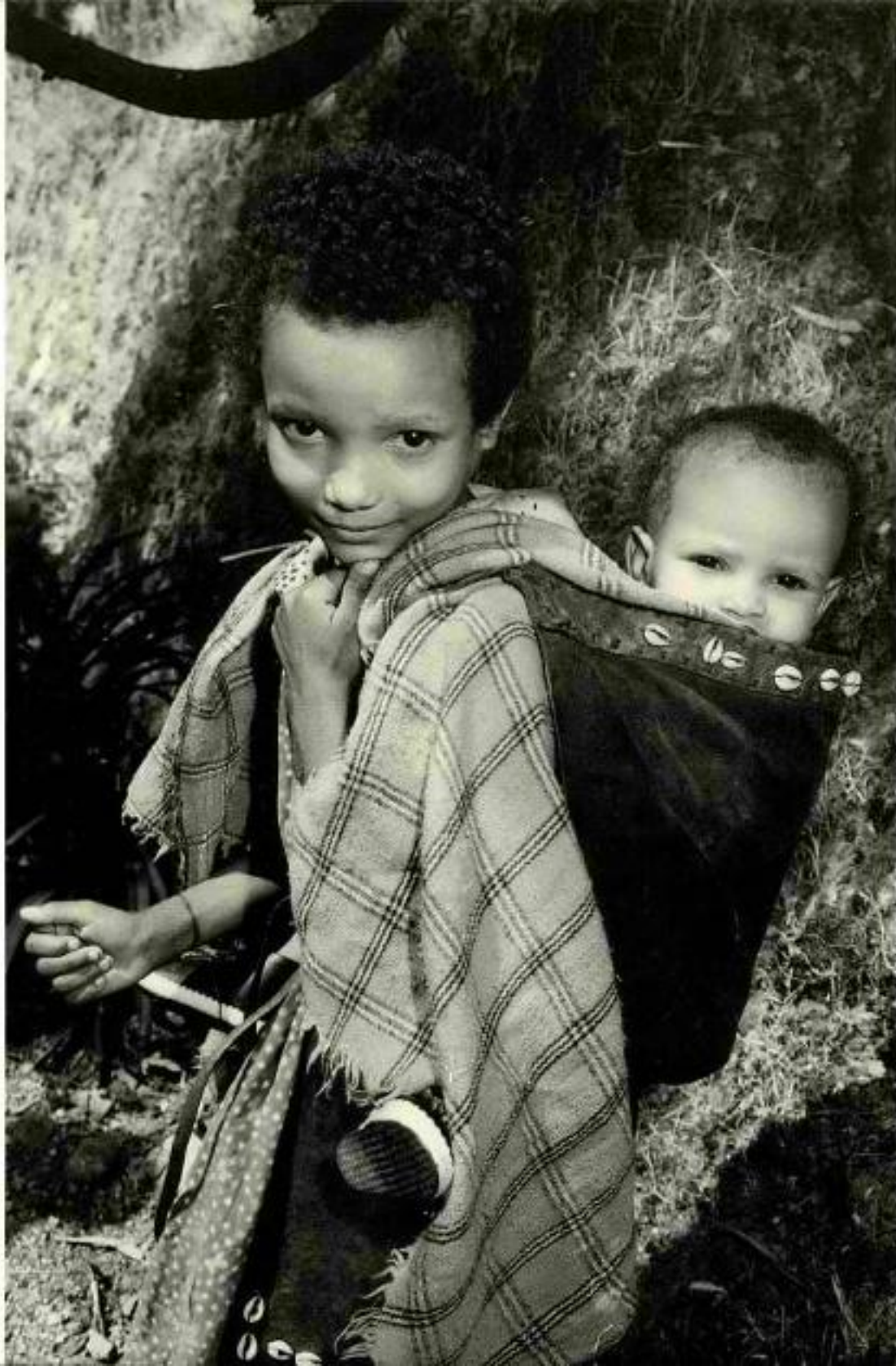
"Tukalim" — Ethiopian straw huts in the Israeli Embassy courtyard in Addis-Abeba, which were used as schoolrooms for 4,500 students.

ה'טקלים' — בני קטן מוקמים בחצר האמברסה
 ב'אדיס אבבה' ו'משמשים כבית ספר ל'4,500 תלמידים'

OPERATION
SOLOMON
24—25.5.1991

מ ב צ ע
ש ל מ ה

Waiting
המתנה

מ ה א ג ד ה ו ז ח ט י

הוא זה שנתמך עליון שיש לו ארבע יתדות ויש לו
זה תחתיו שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
זהו 14,000 שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות

אשר יש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות

שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות

שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות

שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות שיש לו ארבע יתדות

שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות

שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות
שיש לו ארבע יתדות

Jerusalem
June 19, 1991

Two and a half weeks ago the entire world witnessed in amazement as Operation Solomon, the rescue of Ethiopian Jewry, unfolded before its eyes, swiftly and with incredible efficiency. The speed of the operation was in seeming contradiction to the enormity of the logistics involved, from security, to the flights themselves, to the land transport, to their immediate housing and health care needs.

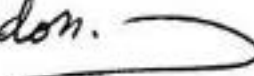
All 14,324 people were airlifted to safety only because of the many months of anticipation and planning every detail by a group of determined, dedicated people from the Jewish Agency, the JDC Almayah, and the IDF all working in close cooperation. Through their efforts, the operation was in place long before the event. It awaited only the word "go".

Now, in the euphoria of aliyah from Ethiopia, we must remember that there is a great deal of hard work ahead of us, and the process of absorption is just beginning.

During this historic episode we have witnessed the excellent cooperation between all the ministries and government bodies involved. I believe that all of us, together with the veteran Ethiopian olim, will meet the challenges ahead of us successfully.

I thank all those who took part in this holy task, and to all the Ethiopian olim — welcome home!

Sincerely,

Uri Gordon.

Uri Gordon
Head, Department of
Immigration and Absorption

משק הכנפיים

חיים חפר

שלישים ושש שעות ונעשרים ושבע דקות • השמים מתפוצצים השמים
לא יכלו עוד לחכות • רקיע תבלת של בקר וצהרים, טוגע בשמי ערב
וככבים • והסילוונים מסמנים את נתיב הנאֵלה ופורשים כנפים של
אוקיינוס • וההגדה נפתחת שוב ומג חרות חדש, אמיץ וחצוף • מוסיף
דפים על דפים בתולדות קריעת-שמיים-סוף • •

שלישים ושש שעות ונעשרים ושבע דקות • בא לנו למחא כפיים ובא לנו
לבכות • אינה אשר הוא לראות חלומות ולמשש אותם ביד • ולהיות
עדים לנבואה קדמונית שמוֹל עינינו חולצת שָׁד • ומניקה עם שלם
בשמחת גוֹרִים ובהלם תקוה נֶפֶח ואִדִּירָה • הוֹ, אל תִּירָא עבְדֵי יַעֲקֹב,
עבְדֵי יַעֲקֹב אל תִּירָא • כי אֲתַמּוֹל שִׁירַת הַיָּם, הַיּוֹם חֵיל הָאָוִיר אוֹמֵר
שִׁירָה • וְכַנְף נוֹשֵׁק לְכַנְף וְרִיחַ הַדֶּלֶק עַל פְּנֵי הַמַּסְלָלִים • ומדינת ישראל
נבצעת ונהלומה, כמו תמיד, בנמיה הגדולים • •

תשאלו, אם אֲנַחְנוּ רִאוּיִים לַיָּמִים הָאֵלֶּה, כֵּן, אֲנַחְנוּ בְּהַחֲלֵט רִאוּיִים •
כהוֹנֵנוּ הַבּוֹעֵר וְהַכּוֹבֵשׁ, אֲנַחְנוּ כְּמוֹ שְׂתוּיִים • פְּסוּקִים נְעִים תְּנִים
סְבִיבֵנוּ – יָמִים מוֹפְלָאִים, פְּלֵאֵי הַלֵּילוֹת • רַק אֲתַמּוֹל דְּבַרְנוּ שִׁיר, אֵל
שְׁעוֹת פֶּשֶׁת וְעֵינֵינוּ כְּחֵלוֹת • וְהַיּוֹם, אֲנַחְנוּ מִשְׁתַּחֲוִים אֲפִים מוֹל פְּנִים
שְׁחוֹמֹת וְעֵינֵינוּ שְׁחוֹרוֹת וְגוֹדֹלוֹת • וְכִלְנֵנוּ יַחַד פּוֹרְסִים בְּנִמְלֵי הַתְּעוֹפָה
אֲחֵבָה כְּמוֹ שְׂטִיִּים • כִּי הֵנּוּ, כֹּל יָלַד קָטָן, הַיּוֹרֵד מִן הַמַּסְטֹס מִבְּנֵי עַמּוֹ
אֵת מִשְׁק כְּנָפֵי הַמְּשִׁיחַ • •

A RUSHING OF WINGS

Haim Hefer

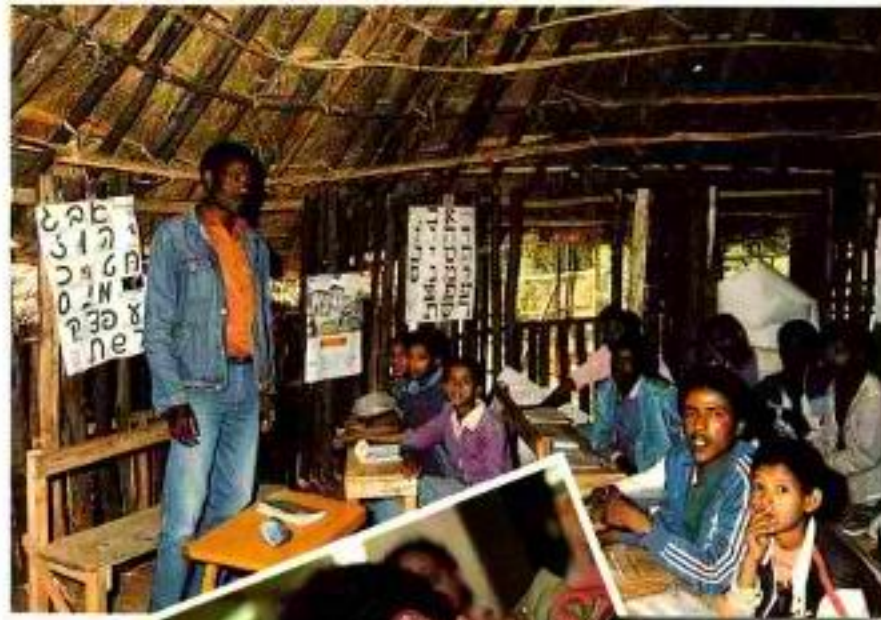
Only thirty-six hours and twenty-seven minutes in all • The sky
explodes, for Heaven cannot wait to heed the call • The evening
stars are touched by the blue morning sky • As the loving wings
of jets blaze a path of Redemption on high • Our wondrous eyes
see the Haggadah unfold • With a new Festival of Freedom, so
daring and bold • Adding page upon page to the story of a people
set free • Traversing the heavens as they cross the Red Sea. • •

Only thirty-six hours in all • We cry, we applaud, emotions rise
and fall • What a joy it is to reach out and touch a dream • To
see the ancient prophecy come true, to rescue and redeem • To
feel the stunning ray of hope, the joyous glow of youth • O fear
not, My servant Jacob, for thou art safe in truth • Where once
we sang the Song of the Sea • The Israel Air Force has set you
free • Wing touches wing, there's a scent of fuel in the air • As
Israel, overwhelmed, beholds this grand affair • •

Do we deserve this honor? No doubt! Of course we do! •
Intoxicated by this vision, the hope of every Jew • Biblical scenes
flash by us, in brilliant colored light • Days full of wonder, and
miracles by night • Where once we sang of blue eyes and flaxen
hair • Dark visages and big black eyes now greet us everywhere •
Love unrolls like a carpet, as each descent from the sky • Lets us
know that the wings of the Messiah are nigh • •

ገንዘብ አጥገኝነት

FROM ADDIS TO JERUSALEM

מאדיס לירושלים

לשכת השר לקליטת העלייה

ירושלים, כ"ה בטבת תשנ"ג
18 בינואר 1993
2351-1

אל: שרי הממשלה
מאת: יו"ר ועדת השרים לעניין ה"פלסמורה"

שלום רב,

לקראת הדיון בממשלה בבעיית ה"פלסמורה" ביום א' הקרוב, 24.1.93, הנני מצרף לעיונכם חומר רקע, הכולל את חוות הדעת של עשרת היועצים שליוו את הוועדה בעבודתה ושתי עדויות - של הרב יואל בן-נון ושל ד"ר סטיב קפלן.

כן כולל התיק את הפריטים הבאים:

1. תיאור עבודת הוועדה;
2. חוק השבות;
3. סקירת רקע על יהודי אתיופיה;
4. מפה;
5. סיכומי נתונים על העלייה מאתיופיה

מיד לאחר שתקבלנה המלצות הוועדה אעבירן לידיעתכם.

בגלל מורכבות הנושא ורגישותו הרבה אני מקווה, כי השרים יכבדו את הבקשה להמתין בתגובותיהם עד לאחר הדיון בממשלה, כאשר תינתן לוועדה האפשרות להציג את המלצותיה בצורה ראויה.

בברכה,

י א י ר
יו"ר ועדת השרים לעניין ה"פלסמורה"

ועדת השרים לענין "פלסמורה"

במהלך "מבצע שלמה" במאי 1991, נפלה החלטה, להעלות ארצה מאתייפיה רק את אנשי "ביתא ישראל". משמעות ההחלטה היתה מגיעת עלייתם של מתנצרים המכונים "פלסמורה". אעפ"י כן עלו ארצה "במבצע שלמה" כ- 2,000 - 5,000 איש מקרב ה"פלסמורה" יחד עם "ביתא ישראל". בעקבות עלייתם התחזקה דרישה של קבוצות פעילים על ממשלת ישראל להעלות ארצה את אנשי ה"פלסמורה".

ב-13.6.91 נערכה פגישה של שרים עם רוה"מ יצחק שמיר ובה הוחלט להקים ועדה בינושרדית לטיפול בענין. מזכיר הממשלה **אליקים רובינשטיין**, מונה ליו"ר הוועדה לענין ה"פלסמורה". לאחר ארבעה דיונים החליטה הוועדה לשגר לאתייפיה משלחת מישראל שכללה את **הרב מנחם ולדמן**, נציג הרבנות הראשית ומשרד הדתות ומר **ישראל קמחי** ממשרד הפנים. צוות הבדיקה יצא לאתייפיה ב-11.5.92 והגיש דו"ח מסכם ב-10.6.92, עם תום כהונתה של הממשלה הקודמת. המלצות עיקריות של הדו"ח המסכם: כינון תהליך של השבה של היהדות כאתייפיה לאלה מבני ה"פלסמורה" שזיכחו כי הם צאצאים למשפחות יהודיות.

נוכח חשיבות ורגישות הנושא, החליטה הממשלה החדשה בראשותו של **יצחק רבין**, בספטמבר 1992, להקים ועדת שרים מיוחדת לבדיקה ולהמשך הטיפול בנושא ה"פלסמורה". השר לקליטת העליה **יאיר צבן** מונה לעמוד בראש הוועדה, וכחברים בוועדה מונה שר הפנים **הרב אריה דרעי**, השר האתראי על משרד הדתות **מר עוזי ברעם** שר החוץ **מר שמעון פרס** ושר המשפטים **פרופ' דוד ליבאי**. יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית **מר שמחה דיניץ**, צורף לוועדה כמשתתף.

בהתייעצות בין חברי הוועדה ובהסכמת הממשלה צורפו לדיוני הוועדה עשרה יועצים, מטובי החוקרים ואנשי ההגות בישראל ובעלי מוניטין בתחומים הנוגעים להיבטים שונים של בעיית ה"פלסמורה".

האישים שזומנו לדיוני הוועדה כיועצים, ללא זכות החלטה הם :

1. פרופ' שלמה אבינרי - הקתדרה ע"ש ה. סמואל למדע המדינה, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
2. פרופ' נחמיה לב-ציון - פרופ' להיסטוריה של עמי האיסלאם, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
3. הרב אהרון ליכטנשטיין - ראש ישיבת הר-עציון, אלון-שבות.
4. פרופ' חווה לצרוס-יפה - פרופ' ללימודי האיסלאם, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
5. הרב שבתאי סבטו - ראש ישיבת "נתיבות יוסף", מחבר התלמוד המוקלט.
6. הרב רצון ערוסי - רבה של קרית אונו חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל
7. פרופ' אולנה קפליוק - ראש החוג לכלשנות, מומחית לשפות שמיות ואתיופיות, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
8. פרופ' יוסף קפלן - יו"ר החברה ההיסטורית הישראלית, חוקר נושא האנוסים.
9. פרופ' אביעזר רביצקי - עד לאחרונה ראש המכון למדעי היהדות, החוג למחשבת ישראל באוניברסיטה העברית.
10. פרופ' אריאל רוזן-צבי - דיקאן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב.

על מנת לשמור על דיונים ענייניים ומתוך רצון עמוק לרדת לשורשה של הבעיה ולחוקרה ללא פניות, קיבלו כל חברי הוועדה ויועציה החלטה לשמור על דיסקרטיות מלאה של הדיונים.

במשך חודשיים קיימה הועדה שמונה פגישות, שכל אחת מהן ארכה כ-4 שעות. במהלך הישיבות הללו שמעה הוועדה עדויות של נציגים מקרב קהילת עולי אתיופיה, ושל מומחים מתחומים שונים. כמו כן הוגש לוועדה חומר בכתב, הכולל עדויות נוספות, חוות דעת משפטיות ומיזכרים מהארץ ומחו"ל של משפטנים, הסטוריונים, אנתרופולוגים וחוקרים בתחומים נוספים. חברי הועדה צפו בקלטות וידאו שצולמו באתיופיה. לאחר כל ישיבה הועמדו התמלילים המלאים של הישיבה לעיון חוזר ונוסף של המשתתפים.

בין העדים שהופיעו בפני הוועדה: (לפי סדר הופעתם)

- הרב מנחם וולדמן	- מהרבנות הראשית, עמד בראש המשלחת שיצאה לאתיופיה.
- דר' סטיב קפלן	- ראש החוג להסטוריה של אפריקה, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
- מיכה פלדמן	- איש הסוכנות היהודית, ממונה על הנושא האתיופי.
- חיים דיבון	- שגריר ישראל באתיופיה.
- עו"ד מיכאל קורין	- המייצג את עניינם של כמה מבני הי"פלטמורה".
- יפת אלמו	- יו"ר עמותת "מכנף דרום לציון" (הוזמן להשמיע עדות נוספת)
- קייס מנשה	- קייס הקייסים.
- קייס מלכי	- מקרית גת.
- אלי אליעזרי	- עסק בהעלאת יהודי אתיופיה מטעם הגויינט.
- אדיסו מסלה	- יו"ד אירגון הנג של עולי אתיופיה בארץ.
- הרב יואל בן-נון	- מהישוב עופרה.
- אלמו נחמה	- הזמנה כבת הי"פלטמורה".
- א. טמנו	- הזמן כבן הי"פלטמורה".
- ט. דטל	- הזמן כבן הי"פלטמורה".
- א. גרד	- הזמן כבן הי"פלטמורה".
- ננש קבדה	- הציג עצמו כבן הי"פלטמורה".
- יחזקאל לוי	- יועץ משפטי משרד הפנים.

בין העדויות שנמסרו בכתב:

- הרב יוסף הדנא ואביו רפאל הדנא - מתוך עדותם בפני ועדת רובינשטיין.
- הרב דוד חיים שלוש - רבה הראשי של נתניה וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל. הוזמן להעיד בע"פ אך ביקש להעביר עדותו בכתב.
- ד"ר ריצ'ארד פאקרה - חוקר ידוע בתחום הסטוריה ותרבות אתיופיה, חי באתיופיה הקים את המכון לחקר אתיופיה באוניברסיטת אדיס-אבבה
- אשר נעים - לשעבר שגריר ישראל באתיופיה.

היועצים הגישו את חוות הדעת שכללו:

- א. שיקולים ונקודות מוצא להתייחסות לנושא.
- ב. הפתרון המוצע ונימוקיו.
- ג. צעדים אופרטיביים למימוש הפתרון המוצע.

במסגרת הנימוקים נתבקשו היועצים להתייחס לאלמנטים הבאים:

- א. עדויות, בין שהושמעו בע"פ ובין שהוגשו בכתב.
- ב. שאלות מפתח בהתייחסות לסוגיית ה"פלסמורה" כגון:

- 1. הגדרת זהותם של בני ה"פלסמורה".
- 2. מעמד המשפטי על פי חוק השבות.
- 3. יחסם של ה"פלסמורה" לעם ישראל וליהדות.
- 4. מניעים לשיבה ליהדות ולעליה לישראל.

ג. השלכות הפתרון המוצע על קליטת העדה בארץ.

במשך כל זמן עבודת הוועדה, הושם הדגש על היבטיו וצדדיו ההומניטריים של הנושא. הוועדה ראתה לנגד עיניה את הרגישות והמורכבות המיוחדת של הבעייה והיתה ערה לחילוקי הדיעות הרבים בעדה עצמה כמו גם בדעת הקהל. המלצות הוועדה תוגשנה לממשלה לדיון ולהחלטה.

1. כל יהודי זכאי לעלות ארצה.
2. (א) העליה תהיה על פי אשרת עולה.
 (ב) אשרת עולה תינתן לכל יהודי שתביע את רצונו להשתקע בישראל, חוץ אם נוכח שר הפנים שתמבקש —
 (1) פועל נגד העם היהודי ; או
 (2) עלול לסכן בריאות הציבור או בטחון המדינה ; או
 (3) בעל עבר פלילי העלול לסכן את שלום הציבור.
3. (א) יהודי שבא לישראל ולאחר בואו הביע את רצונו להשתקע בה, רשאי, בעודו בישראל, לקבל תעודת עולה.
 (ב) הסייגים המפורשים בסעיף 2 (ב) יחולו גם על טחן תעודת עולה, אלא לא ייחשב אדם למסכן בריאות הציבור לרגל מחלה שלקה בה אחרי בואו לישראל.
4. כל יהודי שעלה לארץ לפני תחילת תקפו של חוק זה, וכל יהודי שנולד בארץ בין לפני תחילת תקפו של חוק זה ובין לאחריו, דינו כדין מי שעלה לפי חוק זה.
- 4א. (א) הזכויות של יהודי לפי חוק זה והזכויות של עולה לפי חוק האזרחות, תשי"ב—1952, וכן הזכויות של עולה לפי כל חיקוק אחר, מוקנות גם לילד ולנכד של יהודי, לבן זוג של יהודי ולבן-זוג של ילד ושל נכד של יהודי ; להוציא אדם שהיה יהודי והמיר דתו מרצון.
 (ב) אין נפקא מינה אם יהודי שמכוחו נתבעת זכות לפי סעיף קטן (א) עורר בחיים או לאו וגזם עלה ארצה או לאו.
 (ג) הסייגים והתנאים הקבועים לגבי יהודי או עולה בחוק זה או על פיו או בחיקוקים כאמור בסעיף קטן (א), יחולו גם על מי שתובע זכות לפי סעיף קטן (א).
- 4ב. לענין חוק זה, "יהודי" — מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר, והוא אינו בן דת אחרת.
5. שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו וכן למתן אשרות עולה ותעודות עולה לקטינים עד גיל 18. תקנות לענין סעיפים 4א ו-4ב טעונות אישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

הגדרה
(חיקון תשכ"ט)

ביצוע ותקנות
(חיקון תשי"ד)

דוד בן-גוריון : משה שפירא
 ראש הממשלה : שר העליה

יוסף שפרינצק
 יושב ראש הכנסת
 ממלא מקום נשיא המדינה

1. ס"ח 51, תשי"ב (1950), עמ' 159 ;
 חיקונים : ס"ח 161, תשי"ד (1954), עמ' 111 ;
 ס"ח 586, תשי"ה (1955), עמ' 11.

יהודי מתוקף עצמי

"אנו נתונים כל הזמן תחת לחץ וסחיטה של היהדות הרבנית. היא לא הרבנות שלי. אני טוען לזכותי ליהדות אחרת" - אומר בכאון השופט בדימוס חיים כהן, מן הפעילים להבאת הפאלשמורה לארץ

מאת לילי גלילי

בסוף שיחתנו אמר השופט בדימוס חיים כהן (בן 82) בחיך נערי שאינו מזקן יחד עמו: "נהגי בני במדינת הרומים". גם אם התלווה לאמירה זו פאטוס מסוים, היא ניוונה נגד גירוש אנשי המאס, הוטרד כהן כל הלילה בשיחות טלפון רצופות גירופים ודברי נאצה.

אם מעורבותו של השופט כהן נפרשת הגירוש נראית טבעית לתושבי ענייננו, הרי פעילותו להבאתם של הפאלשמורה נתפסת כחריגה. ברשימת המועלים להבאת הפאלשמורה, ולו רק מהיבט הומניטרי או על כסיס איחוד משפחות, קשה למצוא אישי ציבור בולטים או ארגונים לזכויות האדם. גם המועלים למען איחוד המשפחות הפלשתיניות הקרועות בשטחים אינם מזרזים אותה תפיסה ביחס לקהילה האתיאופית. רוב הצירבור מנוכר לפרשה. כל אלה מעניינים מעט מאוד את השופט כהן. שני מכתבים כבר שלח בעניין זה לשד הקליטה, יאיר צבן, אף נפגש עמו לשיחה ארוכה. מן השיחה עם כהן ניכרת מעורבות נפשית עזה, שהיא זרבה מעבר לשאלה כמה פאלשמורה יורשו לבוא לישראל.

אתה יודע מנייהתם כי הוועד הציבורי למען הפאלשמורה נסמך על עמדותיך בתקשורת, ובתוכו גם מתנהלים ובעלי השקפות דרות לך. לא משנה לי כלל מי האנשים שמתחברים לזה. עיני לא צרה באלה הרוצים לחתום על המכתב שלי. אני לא בחרתי אותם, אני רואה עצמי בדרך כחיות הזאת. מה היא בעצם התפיסה שמאחורי תביעתך להעלאת הפאלשמורה?

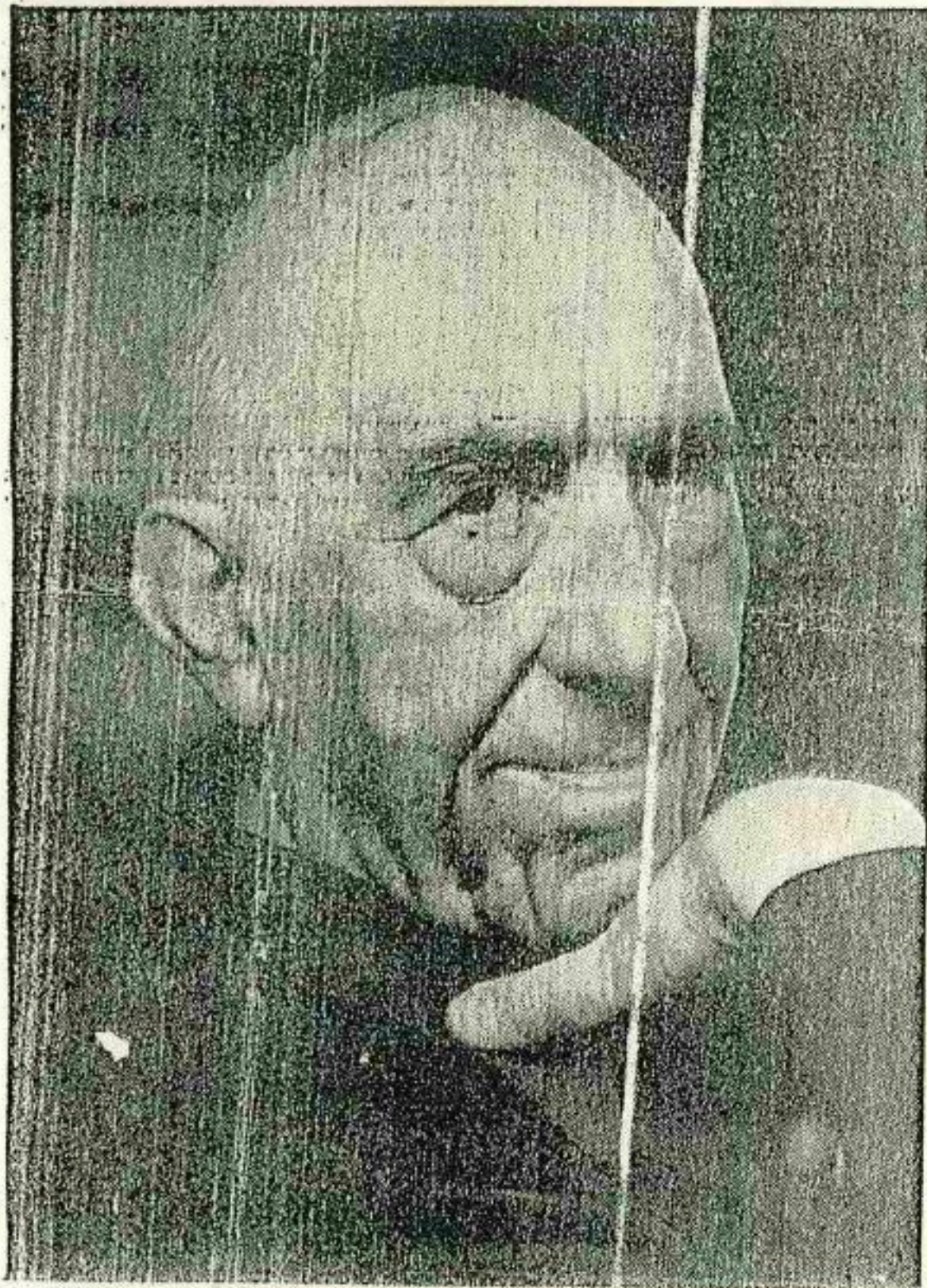
אם נא אדם ואומר בתום לב: "אני יהודי", אין בעולם מי שיכול לומר לו: אתה לא יהודי, לך משה אחרתי זאת כבר במשפטו של האב דניאל, וזו עמדותי הנחרצת. אין לנו דרך בעולם לפשפש בשושלת היוחסין של אדם - בסבתו ובאם סבתו. זאת בדיוק עשו הנאצים.

ובכל זאת, נותרת השאלה הנובעת מחוק השבות, שאדם נחשב יהודי, אלא אם המייד את דתו. הטענה היא שהפאלשמורה המירו את דתם.

אם אנשים באים ואומרים בתום לב: "אנו יהודים", זה מספיק. יש איו מידה של אוטונומיה שמותרים לאדם. את ההחלטה מי יהודי ומי נוצרי, יש להשאיר באופן בלעדי בידי הקייסים שלהם. אין סמכות בעולם שתכפה עליהם את תפיסתיה של הרבנות הראשית, לא של יוצאי פ"ס ולא של יוצאי צפת. הם באו לפה עם דת שלהם. כל יהודי רשאי לבנות לו את יהדותו ואין "היה" דות הנכונה" של הרבנות. מה שעוללו כאן הרבנים לקייסים שלהם זו עוולה שאין גזולה ממנה. מה שעושים פה לאתיאופים, ועכשיו לפאלשמורה, הוא אחר הרברים המזועזעים ביותר שקרו במדינה. היחס הפטרני ליסטי הזה שבו אנו נוהגים בהם, הוא נורא. והאמיני לי, מעט מן הרברים שקורים פה עדיין מזועזעים אחי.

זה נשמע באילו אינך מדבר על האתיאופים בלבד, אלא על המדינה שנבשלה בעיניך באווה מבחן. פה עומדת למבחן המדינה היהודית שקמה להיות מקלט לכל יהודי הרוצה להיקלט. המדינה היהודית כמעט פשטה את הרגל, אם אנו מרשים לרברים כאלה לקרות. מכאן והלאה, לא נהיה עוד מדינה יהודית, אלא מדינה רבנית.

יאיר צבן אמר בתום דיוני ועדת השרים לעניין הפאלשמורה, כי "חוק השבות לא צפה מצב שאני שים ירצו להצטרף לעם היהודי בצ'ומר". אולי הם באמת מצהירים על כמיהתם לירושלים רק על מנת

חיים כהן

חיים כהן. טענתי על הפאלשמורה היא בעצם טענתי עלי

"פה עומדת למבחן המדינה היהודית שקמה להיות מקלט לכל יהודי הרוצה להיקלט. המדינה היהודית כמעט פשטה את הרגל, אם אנו מרשים לרברים כאלה לקרות. מכאן והלאה, לא נהיה עוד מדינה יהודית, אלא מדינה רבנית"

להיטיב את מצבם.

זה בסדר גמור. מצווה לאדם להיטיב את מצבו. חוק השבות נוצר כדי לאפשר ליהודים לבנות לא חשבון מאיון מוטיבציה. שיבואו בגלל הנוף היפה, שיבואו בש"ביל לעשות רווחים. שיבואו כדי להימלט מרדיפות או מרעב. כל זה לא חשוב. זה בדיוק חוק השבות. במשך כל השיחה אתה נוקט עמדה אישית, הנשמעת באילו אתה מרבר בעצם גם על עצמך. כמו שחיה מעם אדם דתי והתנתק מן הרת והמספר שלה.

מוכן שאני מדבר על עצמי. אילו לא אמי זל, לא הייתי יהודי. ואינני רוצה להיות יהודי בחסן אמי אלא מתוקף עצמי.

אילו הדבר בידך, אילו אמות מידה היות מוזיל על העלאתם של הפאלשמורה? הייתי מביא את האומרים בתום לב שהם יהודים, עלי פי הוראתם. את האומרים שהם נוצרים, אך רוצים לשוב ליהדות, צריך לקבל בודעות פתוחות. אבל רק הקיי

סים שלהם צריכים לקטוע מי יהודי ומי נוצרי, לפי הדת היהודית שלהם, שהיא שונה משלנו. באיחוד המשפחות עם הקרובים שבארץ, צריכה להספיק הצורתו של בן או נכד כדי להביאם הביתה.

שורשי זכויות האדם שותקים שתיקה רועמת בעיניי זה. אני חושב שאנשים לא מכינים כמה מדובר פה בכלל. יש גם פחד, לא בלתי מובן, של הציבור והפוליטיקאים, מעלייה המונית של מצוקה. הכל אפשר להבין, אבל זה לא נוגע לעניין. אם איננו מסוגלים לקלוט עלייה, צריך לבטל את חוק השבות. אז לא תהיה למדינה היהודית כל זכות קיום.

אפשר לחוש מרכיבים גזעניים בהסתייגות מהבאתם של עוד עולים שחורים. אינני רוצה להרשיע אנשים בלי לשמוע אותם. האמיני לי, גם כלי גזענות, זה די רע.

איך הגעת למעורבות בה עמוקה בעניין? פעם, לפני הרבה שנים, לקח אותי עו"ד מיכאל קור יגלדי לחתונה קבוצתית של אתיופים. היו שם כל הקייסים שלהם ודיברתי אתם קצת בעזרת מתורגמן. שמעתי את מי שיחם והתחלתי להתעניין בנושא. קראתי הרבה חומר, למדתי את הדת שלהם. עמדתי בעיקר על כך שאין שום דמיון בין דתם לבין דת הרבנים. האסון הוא, שאנו מנסים לעשות מהם יהודים רבניים.

במסכתך לשר צבן מורגש בהבלטה ההיבט ההר מניטרי של הסוגיה. בשיחה אתה מדבר על הרבה מעבר לזה.

ללא ספק, אנו נתונים כל הזמן תחת לחץ וסחיטה של היהדות הרבנית. היא לא הרבנות שלהם, והיא לא הרבנות שלי. אני טוען לזכותי ליהדות אחרת. כמוכן זה, טענתי על האתיאופים, היא בעצם עלי. ואו באים הפוליטיקאים, עם מיני נימוקים נגד הבאת הפאלש מורה. הם נתלים באילן זה של "לא יהודים", אבל זה לא העניין. גם אומרים לי שנתוך העדה האתיאופית כאן, יש שלא רוצים את הפאלשמורה, ומספרים על מחלוקות רבות בתוך העדה. אולי זו בדיוק ההוכחה שהם בן יהודים.

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, located in the center of the page.

Subject: [Illegible handwritten text]

[Illegible handwritten notes]

1999

1999

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

24-01-1993
[Illegible stamp text]

1. The first part of the document is a letter from the author to the editor, dated January 15, 1968. The letter discusses the author's interest in the subject of the journal and expresses a desire to contribute to the field. The author mentions that they have conducted extensive research on the topic and believe that their findings will be of interest to the readers of the journal. The letter concludes with a request for the editor's consideration of the author's manuscript.

2. The second part of the document is a letter from the editor to the author, dated January 15, 1968. The editor thanks the author for their letter and expresses interest in the author's work. The editor mentions that they will be reviewing the author's manuscript and will contact the author again once a decision has been reached. The editor also mentions that they will be happy to provide any information or assistance that the author may need during the review process.

3. The third part of the document is a letter from the author to the editor, dated January 15, 1968. The author thanks the editor for their response and expresses appreciation for the editor's interest in their work. The author mentions that they will be providing the editor with a copy of their manuscript and will be happy to provide any additional information or assistance that the editor may need. The author concludes the letter with a request for the editor's continued support and consideration.

4. The fourth part of the document is a letter from the editor to the author, dated January 15, 1968. The editor thanks the author for their letter and expresses interest in the author's work. The editor mentions that they will be reviewing the author's manuscript and will contact the author again once a decision has been reached. The editor also mentions that they will be happy to provide any information or assistance that the author may need during the review process.

5. The fifth part of the document is a letter from the author to the editor, dated January 15, 1968. The author thanks the editor for their response and expresses appreciation for the editor's interest in their work. The author mentions that they will be providing the editor with a copy of their manuscript and will be happy to provide any additional information or assistance that the editor may need. The author concludes the letter with a request for the editor's continued support and consideration.

The following information is being provided to you for your information. This information is confidential and is not to be disclosed to any other person without the express written consent of the Department of Health and Human Services.

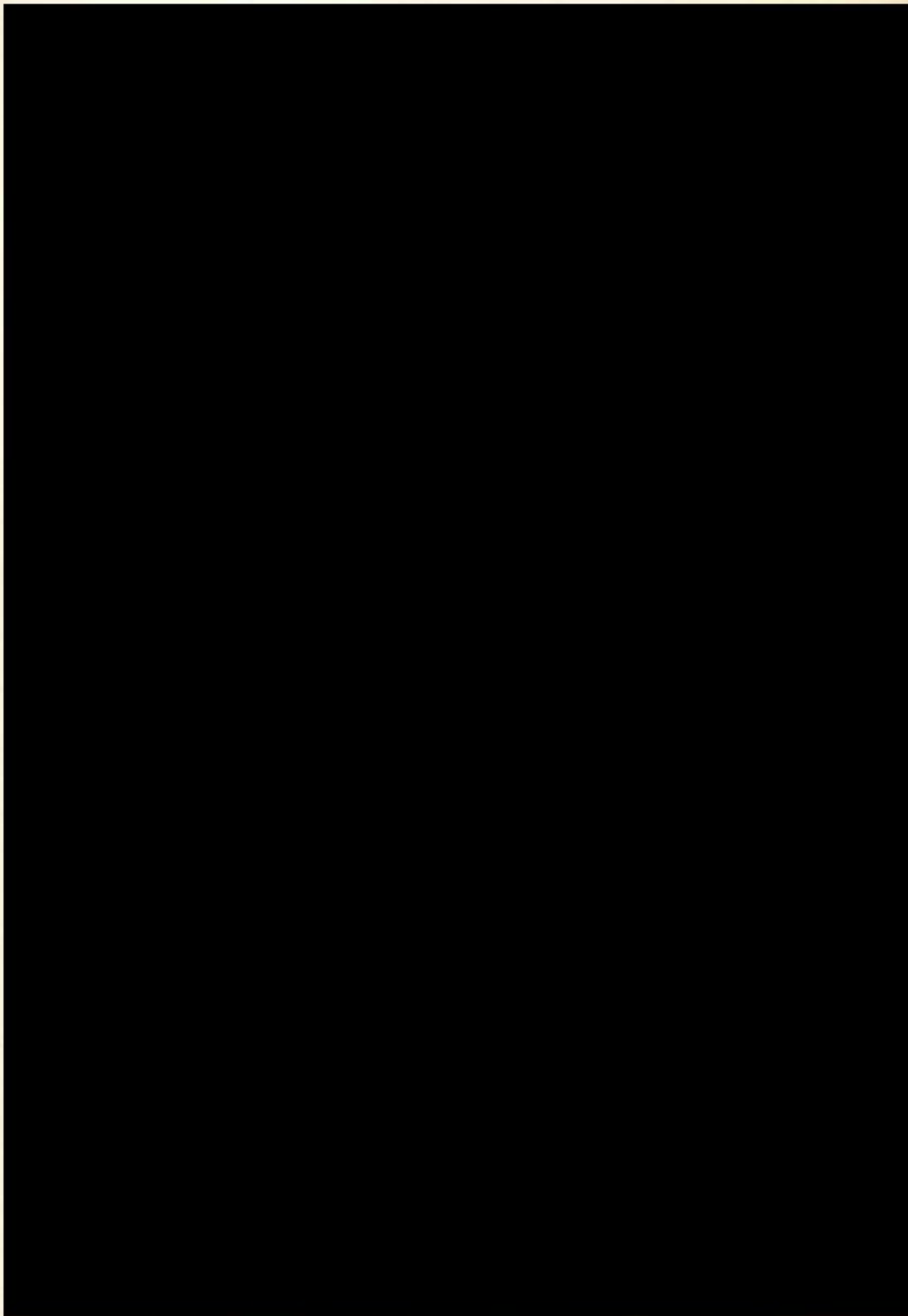
The information is being provided to you for your information. This information is confidential and is not to be disclosed to any other person without the express written consent of the Department of Health and Human Services.

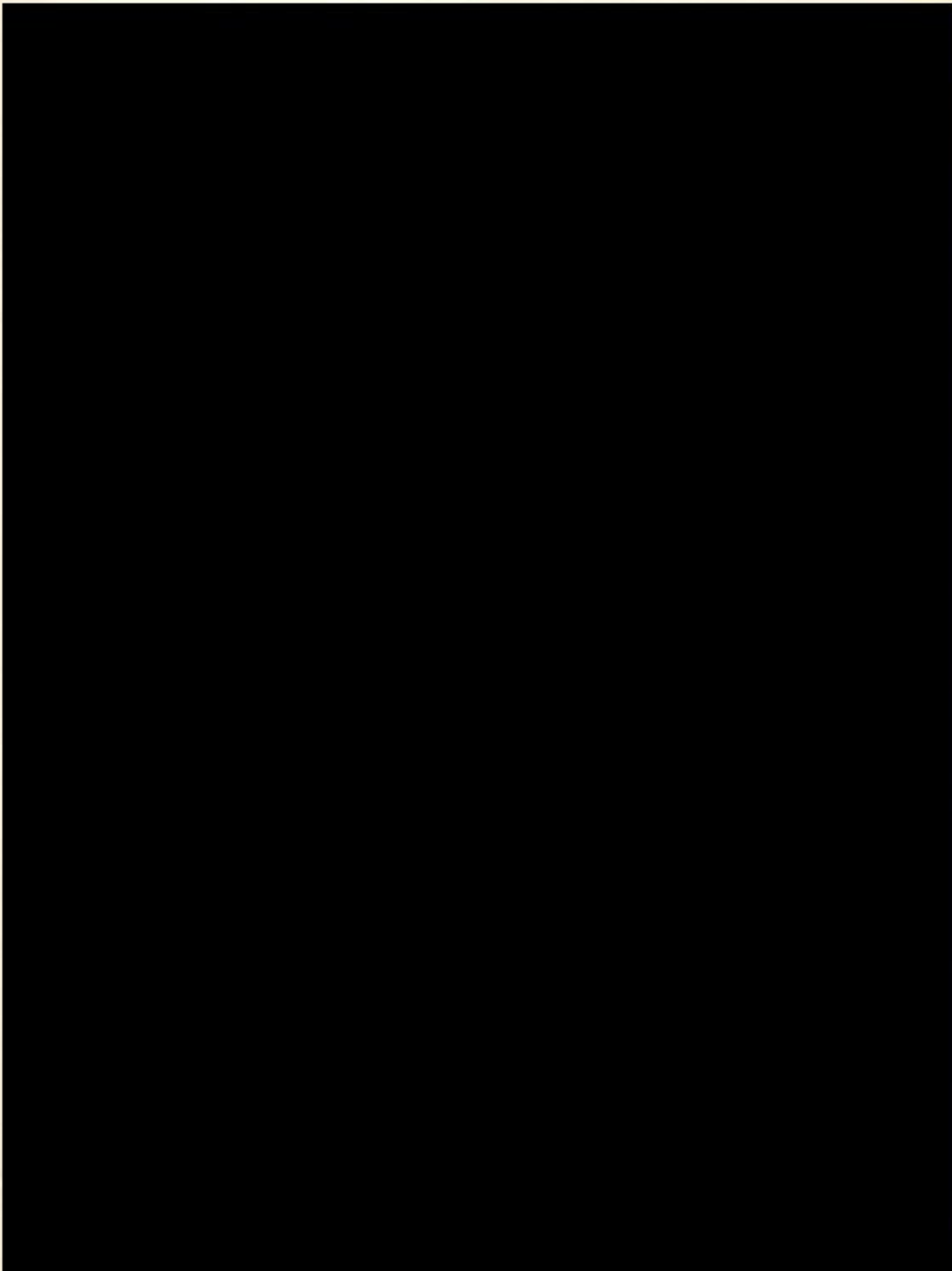
The information is being provided to you for your information. This information is confidential and is not to be disclosed to any other person without the express written consent of the Department of Health and Human Services.

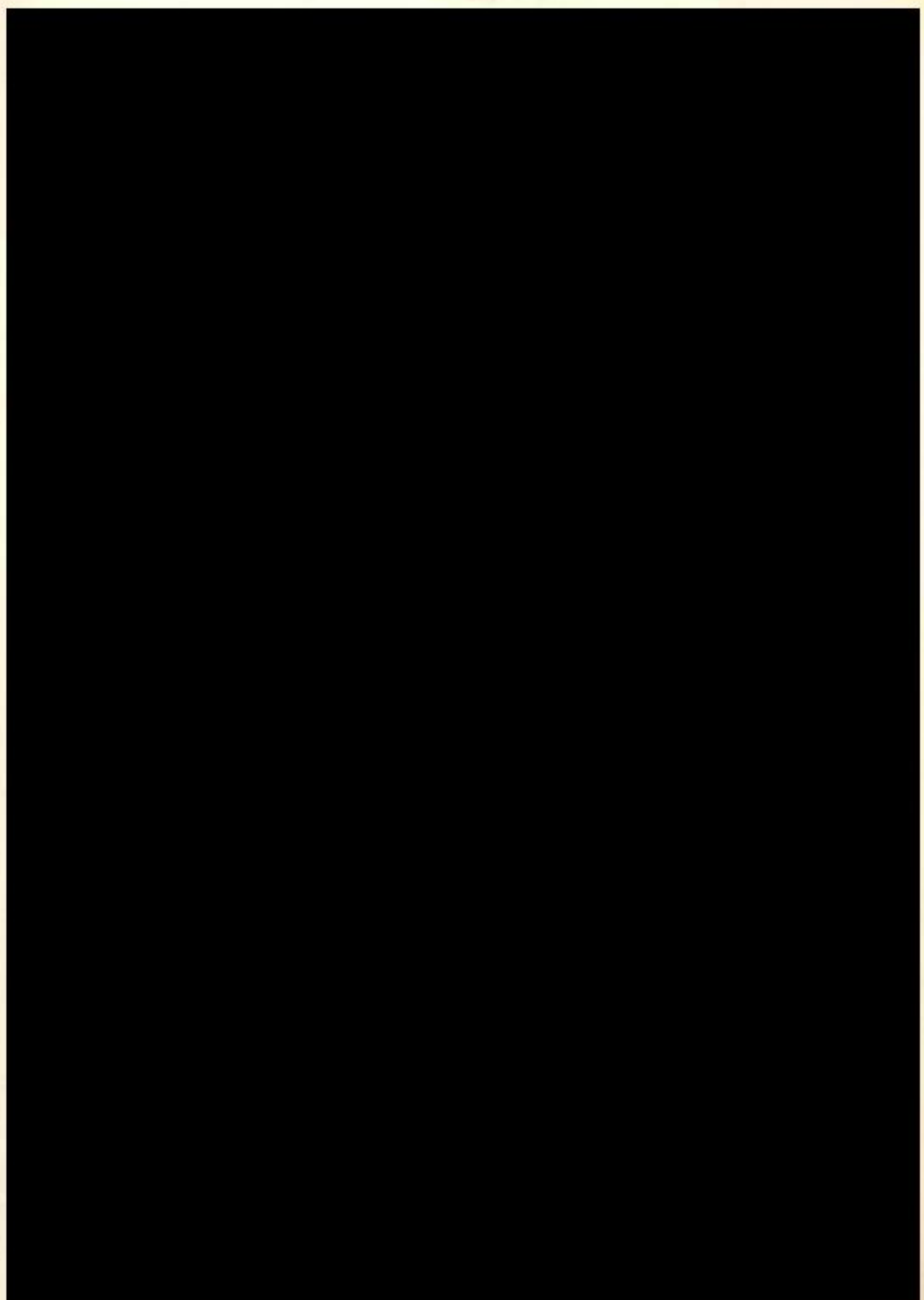
The information is being provided to you for your information. This information is confidential and is not to be disclosed to any other person without the express written consent of the Department of Health and Human Services.

The information is being provided to you for your information. This information is confidential and is not to be disclosed to any other person without the express written consent of the Department of Health and Human Services.

[Signature]

פרופ' אריאל רוזן-צבי לשכת השר לקליטת העלייה
דיקן הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת תל-אביב

חות - דעת

השאלה בפניה עומדת הוועדה מעמתת את מדינת ישראל עם מהותה ותכליתה כארץ מקלט, כמדינה המכנסת נדחי ישראל והיא נוגעת לעצם הווייתה היהודית של המדינה.

א. חוק השבות ונושא הפלסמורה:

1. על פי חוק השבות קיימים שני מסלולים המעגנים את זכות השבות:
  - * זכות עצמית - מי שנולד לאם יהודיה או התגייר ואינו בן דת אחרת.
  - * זכות אבות - מי שהינו בן של יהודי או נכד של יהודי, כולל בן-זוגם, ולהוציא מי שהיה יהודי והמיר את דתו מרצון.
2. המונחים "המרת דת" כמו גם "מי שאינו בן דת אחרת", פורשו ע"י בית המשפט הגבוה לצדק לא במשמעות הדתית, אלא כמשקפים את התודעה ההסטורית, ההיבט הלאומי והתפיסה הציונית של מדינת ישראל כמדינת מקלט ליהודי הרדוף. במסגרת זאת יש לשקול גם את ההיבט הדתי. היבטים אלה בכללותם מהווים את הפרשנות האוטוריטיבית של ביהמ"ש לגבי שני המסלולים המצויינים בסעיף 1 לעיל.

ב. היבטים למסלול א' - זכות השבות על פי הזכות העצמית:

3. על פי התרשמותי אין מסלול זה רלוונטי לבעיית הפלסמורה, שהרי על פי העדויות שהובאו בפנינו מדובר באנשים שהם בני דת אחרת. אף על פי כן, אתיחס בקצרה לסוגיות המרכזיות במסלול זה:

א3) מי שאינו בן דת אחרת:

- 1) פרשנות מונח זה ניתנת מתוך התפיסה היהודית הפנימית (אם כי לא הדתית לפי פרשנות בג"צ), ולא מתוך ההיבט הסובייקטיבי של הדת האחרת.
- 2) ההשתייכות לדת אחרת איננה מחייבת אקט פורמלי דווקא של המרת דת רשמית (של התנצרות למשל), או של פרישה מוצהרת מן היהדות, אלא היא תוצאה של התנהגות, של גילויי אמונה ושל פעולות הנותנות ביטוי לאמונה שאינה יהודית.
- 3) מפסיקת בג"צ, שעדיין לא פורסמה, עולה, כי גם יהודים שנטשו את דתם האחרת, ואף שלא התבוללו עדיין כחכרה נוכרית, אינם חוזרים אוטומטית לחיק היהדות, אף כי מכחינה הלכתית "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא". עליהם להצביע על שינוי גישה, על גילויי התנהגות, על תום לב ועל כוונה נחרצת לשוב לחיק היהדות.

ב3) בן דת אחרת שלא כרצון (אנוסים):

לחיבת זה התייחסויות ואספקטים משפטיים מובהקים. על פי העדויות שנשמעו בוועדה אין זה המקרה של הפלסמורה. כפייה מחייבת שלילת כוח הרצון, שלילת תופש הנחירה או העמדת אדם בפני ברירה בלתי אפשרית, כשהמרת הדת היא כורת כל יגונה. לא אלה פני הדברים בסוגיית הפלסמורה. וודאי הוא, כי אפילו היו נסיבות בעלות אופי מעין זה בשלב הסטורי מסויים הן נעלמו זמן קצר לאחר מכן ולמרות זאת לא הייתה שיבה ליהדות. מקנן גם חשש של חוסר תום לב.

לשכת השר לקליטת העלייה

ההתנצרות הייתה על רקע של השגת יתרונות כלכליים. השיבה ליהדות, בשלב זה, היא על רקע של נסיון להטבת תנאי החיים באמצעות העלייה לישראל.

ג. היבטים למסלול ב' - זכות השבות על פי זכות אבות:

4. הקביעה המרכזית לגבי מסלול זה היא כי זכות השבות - הזכות של קרוב לא יהודי ליהנות מזכות אבותיו היהודים - אינה תלויה בעלייתו של הקרוב היהודי או בהימצאותו בחיים.

5. מסלול זה קובע כי זכות השיבה ניתנת על פי קרבה משפחתית היורדת כלפי מטה ולא כזו העולה כלפי מעלה. דהיינו, הזכות עומדת לבן או לנכד של יהודי ובני זוגם ולא להורים של יהודי, שהמירו את דתם.

ד. מומרים וצאצאיהם:

6. הגדרת המונח יהודי, השוללת ממומר את זכותו ליהנות מכח חוק השבות, חלה גם על הקרוב היהודי שמכוחו מופעלת זכות האבות. ממילא, אם הסב המיר את דתו אין הנכד זכאי מכח חוק השבות, שהרי זכות האבות נבחנת במועד מימוש הזכות ולא לפני כן.

7. מה דינו של נכד לסב יהודי, שאביו המיר את דתו, האם הוא זכאי לשבות מכח זכות סבו? האם אין לראות את הנכד, משהגיע לגיל בגרות, בגדר החריג של מומר, היוצא מגדר הזכאים הן במסלול של זכות עצמית והן במסלול של זכות אבות?

ומן הצד השני - היתכן כי גוי נמור, למשל, מי שנולד לאם נכריה וסבו היה יהודי הנשוי לנכריה, יזכו הוא ואשתו בזכות השבות מכוח הסב היהודי של הבעל ואילו לבן של מומר לא תעמוד זכות סבו היהודי?

8. המחוקק הכחין בין נישואי תערובת, המזכים צאצא בזכות השבות מכוח אבות, לבין מומר שהזכות נשללת ממנו. מומר הוצא במפורש מגדר הזכאים, בין אם הוא עצמו נחשב כיהודי מבחינת ההלכה ובין אם הוא טוען לזכות אבות. אנו נוהגים בחומרה לגבי מומרים ומקלים עם נכדים שהם נוכרים גמורים. גישה זו נובעת מתוך תודעה הסטורית קשה ומתוך תחושת כאב ביחס למומרים.

9. לענין הגדרת המומרות ניתן ללמוד גזירה שווה מפרשנות המונח "ואינו בן דת אחרת". בית המשפט קבע כי: "כל מה שאמרת לעניין הדיבור 'ואינו בן דת אחרת', תופס גם לגבי הדיבור 'והמיר את דתו מרצון'".

על פי דברים אלה ההמרה - כמו גם ההשתייכות לדת אחרת - אינה מתייבת אקט פורמלי. היא יכולה להיות גם המרה קונסטרוקטיבית. ההמרה יכולה להתפרש גם כהליך, כאקט נמשך על פני רצף של זמן, ולא כאקט חד-פעמי.

10. בן של מומר, האוחז מעשה אבותיו בידי, ואינו שב ליהדות משעניין המומרים הגיע לתודעתו, ממשיך את מומרות אבותיו ואינו יכול להנות מזכות האבות הנגזרת מכח סבו היהודי.

לשכת השר לקליטת העליה

ה. השבה ליהדות ובעיותיה:

11. האם יש הצדקה להתנות קליטת בני הפלסמורה באקט של "השבה ליהדות"? עניין זה אינו מעוגן בחוק השבות. הוא עשוי להיות נקיטת צעד נוסף, מדרגה נוספת, והטלת חובת יתר על המדינה. חוק השבות אינו מכיר במושג של "השבה ליהדות" ואין הוא פועל קיבוצית אלא אינדיבידואלית. החוק גם אינו מטיל חובת השבה ליהדות לשם יצירת תנאים מוקדמים לתחולת חוק השבות.
- חובת השבת הבנים איננה חובה משפטית המוטלת על המדינה. מדינה הנוקטת צעד כזה מחוץ לתחומיה עשויה להחשב כמתערבת בחייה של מדינה אחרת. מדינה הנוקטת בפעילות כזו כתנאי מוקדם לתחולת חוק השבות כתחומיה עשויה להראות כפוגעת בחופש הדת וכמתערבת בחיי הנמצאים כתחומיה.
12. הן הבחינה החילונית של חוק השבות והן הבחינה ההלכתית אינם מסתפקים באקט סמלי שיש בו רק משום מתן ביטוי סימבולי (הזדהות) לשיבה ליהדות. מי שהיה מן העבר מזה חייב להצביע על פעולות נמשכות חד-משמעיות בתום לב הנותנות ביטוי להליך החזרה מן ההמרה כמו מן ההשתייכות לדת האחרת. אולם בעוד ההלכה דורשת שיבה במונחים של קבלת עול מצוות, מסתפקת התפיסה החילונית בביטוי לאומי-חברתי ותרבותי. לאור פרשנות חוק השבות אין המדינה רשאית להתנות את החלת חוק השבות בקיום מצוות הדת.
13. נקיטת צעדים של השבה ליהדות עלולה, איפא, לגרור אחריה מחלוקת בין הרבנות לבין חוגים חילוניים, לקומם חלק מן הציבור הישראלי ולפגוע ברקמת היחסים העדינה בין דת למדינה ובין דתיים לחילונים.
14. השבה המונית ליהדות למטרת עלייה לישראל, דהיינו, לשם מילוי תנאי "כרטיס הכניסה" של חוק השבות, עלולה להחשב כחוסר תום לב המסכל את הענקת זכות השבות.
15. בעייתיות נוספת של "השבה ליהדות" כרוכה בקביעתו של מכתן לזיהוי ולמיון הפלסמורה ולא בכחונם מן הנוצרים האתיופים. הדברים אמורים במיוחד לנוכח קיומה של קירבה רבה יותר של הנצרות האתיופית ליהדות לעומת הנצרות המערבית.
16. קושי נוסף מתעורר לאור היעדר תקדים לאקט של השבה ליהדות בתפוצות. במה נבדל ציבור זה מגלויות אחרות שכלפיהן מופעל מכתנו של סעיף 4א' לחוק השבות? זכות היתר העתידה להינתן תגרוף אחריה גם גלויות אחרות. אם כך הוא - האם יהפוך חוק השבות גם לאמצעי או למנוף להשבה ליהדות?

1. מעגלי הפתרונות האפשריים:

17. ניתן לחלק את השאלה לשלושה מעגלי התייחסות:
(א) מעגל כלל הפלסמורה; (ב) מעגל הפלסמורה המצויים באדיס אנבה;
(ג) מעגל הומניטרי.

לשבת השר לקליטת העליה

18. המעגל השלישי אינו מתייחס כלל לפתרונות במסגרת חוק השבות, אלא לחוק הכניסה לישראל. חוק זה מעניק לשר הפנים שיקול דעת רחב, בין היתר, על בסיס התייחסות הומניטרית ממדרגה ראשונה ועל בסיס מקובל של איחוד משפחות בדרגה ראשונה. בחירה בפתרון זה מתייחסת למספר מוגבל של מקרים ומאפשרת בחינה של כל מקרה לגופו על היבטים האנושיים, תוך התייחסות למצוקות הקיימות בכל אחד מן המקרים הרלבנטיים.

19. המעגל השני מתייחס לקבוצת אנשים המאובחנת כרגע כאמת מידה גיאוגרפית. היסודות המאבחנים הנוספים הם: עשיית מעשה מצד האנשים, מצוקה מיוחדת בה הם נתונים כתוצאה מן המעשה, נטילת גורלם בידיהם, שריפת גשרים מעכרם וכיו"ב. אין באופיים או בזהותם או כהסטוריה שלהם משהו המייחד אותם לעומת שאר בני הפלסמורה הנמצאים כאתיופיה, בני הפלסמורה האחרים, שלא נקטו צעד של עקירה מכפריהם לאדיס אנבה, נשמעו לאנשי הסוכנות היהודית או נמנעו מלכפות את עצמם על המערכת או שחששו מליטול אחריות כבדה לגורל ילדיהם ובני משפחותיהם.

השאלה היא, האם אמות מידה מאבחנות אלה מקנות לבני הפלסמורה היושבים כאדיס אנבה זכות יתר על בני הפלסמורה האחרים היושבים עדיין בכפריהם. ספק רב בעיני אם אמות מידה אלה יעמדו במבחן השוויון.

20. המעגל הראשון מחייב העלאת עשרות אלפי מתנצרים על כל הקשיים הנלווים לצעד זה ועל כל החששות הנובעים מעליית עשרות אלפי נוצרים למעשה והשלכת צעד זה על האיזון העדין בין בני העדה המצויים בישראל, על קליטתם של בני העדה בישראל ועל היחס לעדה מצד הציבור הישראלי.

ז. סיכום:

21. המצוקה הקשה והנסיבות המיוחדות במינן גוררות הכרעה קשה. נכאב לב גדול הייתי ממליץ שלא לנחור בפתרונות הגלומים בשני המעגלים הראשונים ולהעדיף את הפתרון הגלום במעגל השלישי, ההומניטרי, שגם הוא אינו מוגדר לחלוטין ומאפשר שיקול דעת רחב. על פי תפיסתי זהו מעגל מובחן היטב משני המעגלים האחרים והוא מוגבל ביסוד ההומניטרי העומד במרכזו.

וועדת השרים לעניין ה"פלסמורה"

ערות:

ד"ר סטיב קפלן: ראש החוג להסטוריה של אפריקה באוניברסיטה הוברית ומרצה בכיר בחוג ללימודי אפריקה ומדע הדמות. עוסק למעלה מ-15 שנה בהסטוריה וזכות של אתיופיה וכתב מספר ספרים בנושא.

על מנת להבין את מהות ועומק הבעייתיות, ברצוני לקבוע כי הכינוי "פלאשי" הוא למעשה מושג המגדיר מוצא אתני. משמעות הדבר הוא שאדם ממוצא פילשי שהתנצר, אינו "מפטיק" להיות פילשי אלא מוגדר כפילשי-נוצרי. השאלה המכרעת בעניין זה היא האם קיים קו מפריד באמצעותו ניתן להבדיל בין נוצרים ממוצא פלאשי לבין נוצרים אחרים? בהקשר זה, ברצוני להדגיש את ההשלכות של פתרונות שונים, העולים על הפרק, חוץ התייחסות לשונות בין מושגי היסוד האתיופיים לאלה המערביים:

פתרון על בסיס אתני-דתי

עד כה התרכז המאמץ ליצור קו מבחין בין הנוצרים באתיופיה לבין היהודים - ביחא-ישראל. משימה קשה יותר, וספק אם אפשרית, הוא ניסיון להבחין בין סוגי מתנצרים או בין מתנצרים ונוצרים. המספר הנקוב של 25,000-30,000 בני הפלסמורה שאותרו עד כה, במסגרות של סקרים ומפקדים שנועדו באתיופיה על ידי ארגונים שונים, מהווים את הגרעין הקשה בלבד, לחופעה המקיפה אוכלוסיה רחבה הרבה יותר. בטובן זה, ניתן אולי לקבוע כי כל מי שניתן לזהותו במובהק כשייך לפלסמורה, נכשל בנסיונו להפוך לנוצרי ולהשתלב באופן מלא בחברה הנוצרית. כל נסיון לאתר קבוצות נוספות של פלסמורה או לבדוק את שושלת היוחסין של בני הפלסמורה שאותרו עד כה, יביאו אנשים נוספים לגלות את שורשיהם ו"לצאת מן הארון", כל זאת בנסיון לצאת את אתיופיה ולהגיע לישראל. בדומה, הקמת מוסדות ואירגון משלחות לחזויר אנשים ליהדותם יגרום למועמדים נוספים לעליה, להתעורר.

פתרון על בסיס משפחתי

פתרון חגורס העלאת לישראל על בסיס איחוד משפחות בהקשר לפלסטורה, הוא למעשה הודעה סמויה שנשיון העבר להבדיל בין יהודים ומתנצרים, נכשל. אחרת לא היינו צריכים להתמודד היום עם בעיות כמו הורים מתנצרים המצויים באתיופים להם ילדים יהודים בארץ, כמו גם עם מאות עולים הנחשבים יהודים לכל דבר, להם קרובי משפחה מדרגה ראשונה שהתנצרו לפני מספר דורות.

בחרבות האתיופית ניתן משקל וחשיבות רבים לערך "המשפחה המורחבת" (זמד) ו"משק הבית" או "בית אב" (כיתא סאב) המגדיר את כל דיירי הבית כיחידת הגרעין המשפחתית. דיירי הבית יכולים לכלול בני דודים מיחידה משפחתית אחת, הגדלים ביחידה משפחתית אחרת, עבדים, ילדים מנישואין קודמים וכד'. הגדרה זו מכניסה מימד מורכב יותר לכל פתרון המתבסס על מושג "איחוד משפחות" המוכר בחרבות המערבית, ולפיכך לא ברור עד כמה איחוד על בסיס קרבה מדרגה ראשונה בלבד, מהווה פתרון העונה על הצרכים ועד כמה הוא רלוונטי בקונטקסט החרבותי האתיופי. מעבר לכך, שימוש בנוסחא של איחוד משפחות יעודד הגירה נוספת של אנשים לאדיס אבבה, בדומה למצב שהיה ערב מבצע שלמה, ויעורר מחדש מתחים עם ממשלת אתיופיה.

פתרון על בסיס הומניטרי

אין ספק, כי קיימת מצוקה עמוקה בקרב בני הפלסטורה ובעיקר בקרב אלו שעקרו מכפריהם וחיים מזה שנה וחצי באדיס-אבבה. יחד עם זאת, יתכן שפעולות של גורמים בלתי-רשמיים, גרמו להעלאת רמת הציפיות בקרב בני הפלסטורה המתגוררים בכפרים; ההתענינות הרחבה בגורלם ופתיחת אפשרויות היציאה מאתיופיה עוררו עליהם את קינאת שכניהם והביאו ליצירת אווירה מתוחה בכפרים, ובסופו של דבר תגברו את זרם המהגרים לאדיס-אבבה.

אין ספק שיש מקום לפעול למען אותם אנשים המצויים במצוקה אולם במקביל אסור ליצור מצב שבו "מיסכנות" הופכת להיות כרטיס כניסה לארץ.

וועדת השרים לעניין ה"כלסמורה"

ערות:

הרב יואל בן-נון: רב ומחנך בעופרה, למד בישיבת מרכז הרב בירושלים ובישיבת הר-עציון. עוסק בתנ"ך, מחשבת ישראל והיסטוריה של עם ישראל. מלמד בישיבת הר-עציון, במכון להכשרת מורים ע"ש הרצוג, בבית מורשה בירושלים וראש האולפנא לכנות בעופרה. התוודע והתקרב לנושא בעקבות קליטת כ-15 משפחות מעולי אתיופיה בישובו, וקליטת תלמידות באולפנא בעופרה.

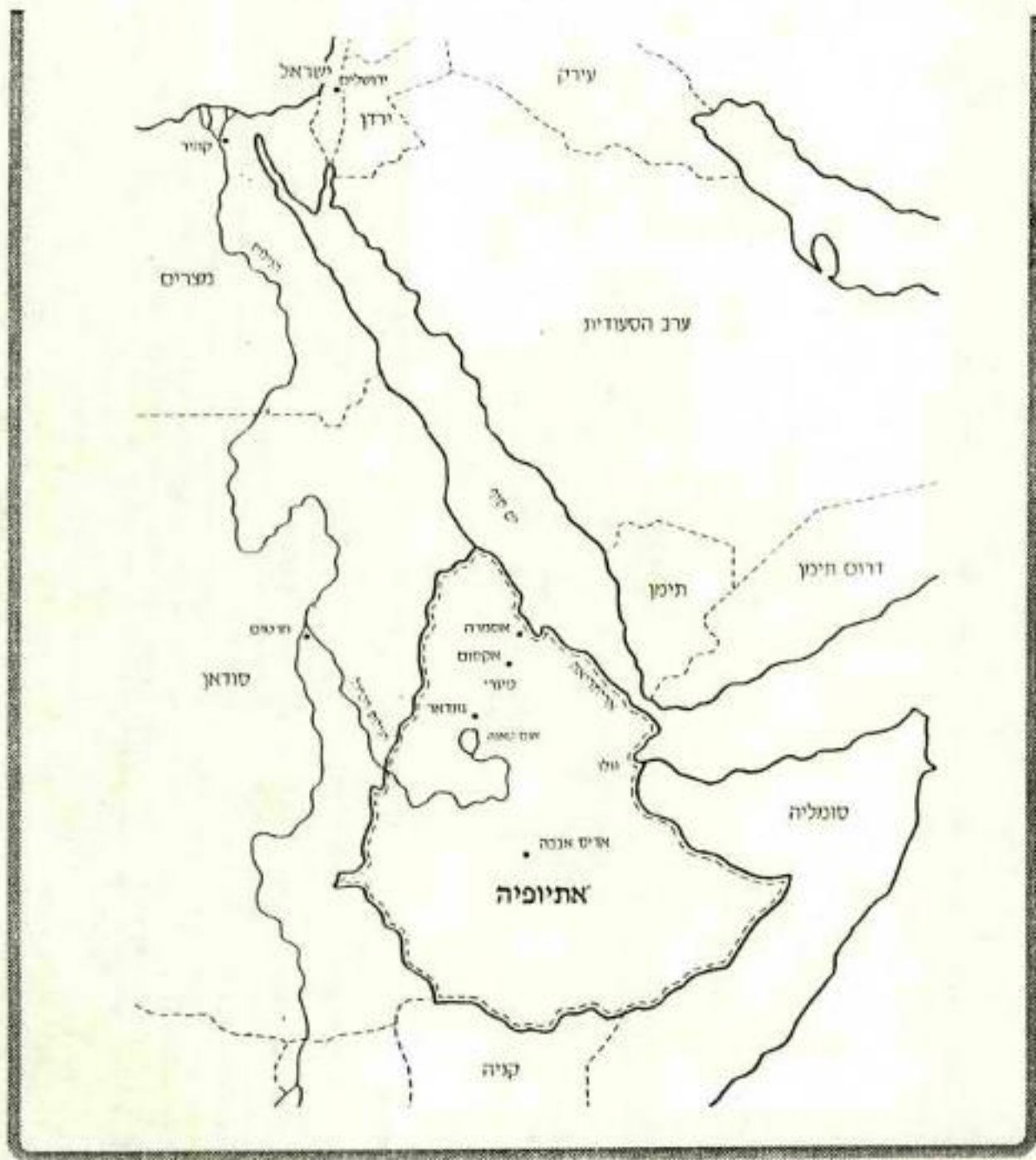
ישעיהו בן אמוץ הנביא מעיד על גלות יהודית עתיקה-יומין בארץ כוש (ישעיהו י"א יא). עדויות נוספות מוביחות על קשר עם ארץ-ישראל, עד שלהי בית-שני (חלקים מהספרים החיצוניים הגיעו לשם). העדרם של המסנה ושל החלמוד, מוביח על הניתוק בשלהי בית-שני, ועם חורבנו. הקירבה המפתיעה של הכנסיה האתיופית למנהגי יהדות, מוביחה דווקא את השפעתה העצומה של יהדות כוש העתיקה, שעדת "ביתא-ישראל" היא שריד אחרון ממנה. אין שום הוכחה מדעית השוללת את הרצף הנ"ל, פרט לטיעון האנתרופולוגי-גזעי, שאנו חייבים להסתייג ממנו, כפרט לאחר שהעדה ברובה, כבר עלתה לארץ.

נמכזע משה עלו לארץ גם "פאלאשים" נאמנים, וגם אנשי "פאלאש-מורה", ללא כל הכדל. אחדים מהם יושבים בקהילתי, כחכרים לכל דבר, ואין שום הכדל בין אלה לאלה, וכינם לכינינו. מכיר אני לא מעטים מאנשי "פאלאש-מורה" בארץ, שנים אחדות, ולא נתקלתי אפילו כשמץ של נצרות או מיסיון, כאן. העובדה, שאנשים מסויימים עבדו באתיופיה כמוסדות של מיסיון, איננה אומרת שום דבר על התנהגותם כאן. הקשרים שלי עם האנשים האלה, ויותר ממני של אנשי הקליטה בקהילתי, בעפרה, הם כה הדוקים, עד שאין להעלות על הדעת פעילות נוצרית או מיסיונרית שלא היינו יודעים עליה. עד כמה שידינו מנעת, אין שמץ של פעילות כזאת בישראל, ונראה לי, שיש כאן ניסיון להפוך חששות לעובדות ככיכול.

עולים ותיקים בארץ, שמעורים בה היטב, ומכירים היטב את תופעת ה"פאלש-מורה" באתיופיה, קבעו בפני - נחרצות - שהמושג הנ"ל הוא שם כולל גם למתנצרים מתוך רצון לשפר מעמד ולקבל אזמה, גם למשתתפים בסעודות עם הנוצרים בכפר, וגם למי שניטלו בית-הנידה, אכלו נשר לא-כשר (שלא משתיטת הקייס), או גרו בכפר מרוחק ומבודד, בלי קייס, בלי בית-כנסת ובלי תפילות. גם בשולחן-ערוך, עפ"י ההלכה באירופה עד לפני 300 שנה, וגם כפי יהודים חרדים עד היום, רווחים הכיטויים "מומר" ו"גוי", גם על מתרחקים מן הדת.

חוק השבות נוסח במיוחד כך, שיכלול גם מתכוללים מדור שני ושלישי באירופה (נישואי תערובת), נתנאי שלא התנצרו מרצון. זו מציאות אירופית. באתיופיה מנסים למנוע זאת מאנשים שהתרחקו, ספק התנצרו מתוך מצוקה, לא התחתנו כאמהרים, ורוצים לשוב לעדה ולעם ישראל - תוך נכונות לקבל עליהם כל תנאי הלכתי. זהו ניסיון לנצל לרעה, את ניסוחי חוק השבות, שמתאימים לאירופה ולא מתאימים לאתיופיה. לדעתי, גם לפי החוק בניסוחו, יש להרחיק רק את מי שמצהיר ביום על היותו בן דת אחרת או שמתברר כך, למעשה.

יש מקום לתהליך יסודי של חינוך וחזרה בתשובה, לגבי אלה שירצו לכוא מן הכפרים - היום כבר ברור, שמדובר בקבוצה מוגדרת במספרה - כ-25 אלף - שאיננה נוררת אחריה שום ציבור נוסף. יש רשימה ברורה ומסודרת ! אבל הקבוצה שסובלת כאדיס-אבבה כבר שנים, נטשה כל אשר היה לה מאחוריה, וכבר הוכיחה את נאמנותה בסכל רב-שנים. לשום גר, אין עושים מנחן קשה כמו זה שהעמדנו בפני קבוצה זו, ובכלל זה, ההפרדה האכזרית במבצע שלמה. לגביהם, יש צורך בתהליך מהיר ביותר, קודם כל של סיוע הומניטרי ואחר כך חזרה ליהדות ועליה ישראל. כמובן שיש למנוע מראש בעיות קשות של קליטה ושל תווית שלילית ויש לעשות הכל, יחד עם הקייסים בני האיזורים הרלוונטיים ונתיאום עם שני הרבנים הראשיים ועל דעתם.

**האמנם
שלה תשלח
את האם
ואת הבנים
תקח לך**

**האם,
נותרה בכפר בוצדה
אזור דמביה, מרחב גונדר.
הבן,
עלה במבצע שלמה,
לומד בפנימיית הדסה-נעורים.**

תנו לילד את אמו!

מִכְנַף דְרוֹם לְצִיּוֹן

עמותת לעליה וקליטה של יהודי אתיופיה

רח' האציל 7 כניסה ב', ירושלים 97853
טל. 02-860186 פקס: 02-814072

ת.ד.:

ת.ד.:

ת.ד.:

מבצע שלמה אינו שלם!

לממשלת ישראל –

התאספנו היום לחנוג שנה למבצע שלמה. שרי ממשלה וראשי הסוכנות היהודית, ממלאים פיהם תשבחות לעצמם ולחבריהם. ואמנם, כל הכבוד והיקר מגיע למו שהחליט ולמי שעשה – וכל ההודיה לח' אלוקי ישראל שנתן בכם אומץ וכשרון מעשה.

ואולם – אי אפשר עוד להתעלם מצידו האפל של המבצע המזוהר...

אלפים מבני עדתנו הושארו לנפשם, מאחור (כאלה שכבר באו לאדיס-אבבה לפני שנתיים כדי לעלות, וכאלה שעודם בכפרים). "אתם לא יהודים" אמרו להם פקידי הסוכנות – והם, נדהמים, עלובים ופגועים, לא ידעו את נפשם... כל תחנוניהם לעלות התנפצו אל דלתות נעולות. משפחות נקרעו; בנים מתוריהם, אחים מאחיהם. הסבל נורא: כאן בארץ, בין העולים, ושם באתיופיה – קציבור מסורבי העליה.

נציגי ישראל באתיופיה – שליחי מדינה ושליחי הסוכנות – התנכרו אל אחינו עד עתה. הם משוועים לשביב תקוה כדי להאחו בו, הם זקוקים לסעד נפשי וחומרי, הם מבקשים ללמוד עברית ויהדות – ואין עונה.

לא בצדק!

אנחנו ובני משפחותינו – דין אחד לנו. הם אינם נוצרים! הם מבקשים להיות איתנו, יהודים נאמנים בציון, ככל העולים הנקבצים ארצה – וכמוכם: ככל אחינו היושבים כאן.

די לסבל ולאפליה!

פתחו בפני אחינו את שערי ירושלים!

זמני מילוי: החל מ-1973
מילוי: #1: אברהם אביהו: מילוי: #2: יוסף אברהם: מילוי: #3: יוסף אברהם: מילוי: #4: יוסף אברהם:
מילוי: #5: יוסף אברהם: מילוי: #6: יוסף אברהם: מילוי: #7: יוסף אברהם: מילוי: #8: יוסף אברהם:
מילוי: #9: יוסף אברהם: מילוי: #10: יוסף אברהם: מילוי: #11: יוסף אברהם: מילוי: #12: יוסף אברהם:
מילוי: #13: יוסף אברהם: מילוי: #14: יוסף אברהם: מילוי: #15: יוסף אברהם: מילוי: #16: יוסף אברהם:
מילוי: #17: יוסף אברהם: מילוי: #18: יוסף אברהם: מילוי: #19: יוסף אברהם: מילוי: #20: יוסף אברהם:

מילוי: #21: יוסף אברהם: מילוי: #22: יוסף אברהם: מילוי: #23: יוסף אברהם: מילוי: #24: יוסף אברהם:
מילוי: #25: יוסף אברהם: מילוי: #26: יוסף אברהם: מילוי: #27: יוסף אברהם: מילוי: #28: יוסף אברהם:
מילוי: #29: יוסף אברהם: מילוי: #30: יוסף אברהם: מילוי: #31: יוסף אברהם: מילוי: #32: יוסף אברהם:
מילוי: #33: יוסף אברהם: מילוי: #34: יוסף אברהם: מילוי: #35: יוסף אברהם: מילוי: #36: יוסף אברהם:
מילוי: #37: יוסף אברהם: מילוי: #38: יוסף אברהם: מילוי: #39: יוסף אברהם: מילוי: #40: יוסף אברהם:

!! פתחו !!
!! מילוי: #41: יוסף אברהם: מילוי: #42: יוסף אברהם: מילוי: #43: יוסף אברהם: מילוי: #44: יוסף אברהם:
!! מילוי: #45: יוסף אברהם: מילוי: #46: יוסף אברהם: מילוי: #47: יוסף אברהם: מילוי: #48: יוסף אברהם:

OPERATION SOLOMON IS INCOMPLETE...
•
WE DEMAND: FAMILY REUNION!
•
BRING PARENTS TO THEIR CHILDREN...
•
OUR FAMILIES ARE JEWS — LIKE US AND YOU!
•
**ENOUGH DISCRIMINATION AND SUFFERING —
OPEN THE GATES OF ZION TO OUR BRETHREN!**

אמה ביה לוקן בלדה
הנאת?

העיתן את ימה מואל.

הנידון : פרשת ביתא ישראל שנשארו באתיופיה .

1. כל פרשת "הפלשמורה" "המתנצרים" היא הטעיה מכוונת של ממשד הסוכנות היהודית.
מישהו מהסוכנות יצטרך להסביר לעם ישראל כיצד נשכחו 30,000 יהודים באתיופיה ! בעצם רובם של מי שמכונים היום פלש מורה לא יודעים שכך קוראים להם, היה זה כינוי שהקסים קראו בחדרי חדרים ליהודים שהתרחקו מקיום מצוות אך הם נקראו ביתא ישראל כמו האחרים ובעצם הם הגוון "החילוני" של יהדות אתיופיה, הקסים קראו להם כך מתוך רצון "לנידוי חינוכי" כמו שעם הופעת הציונות ברחוב הרבני של מזרח אירופה קראו רבנים לציונים "מומרים אוכלי נבלות". הם יהודים כמו אחיהם בארץ והראיה במבצע משה עלו כולם ובארץ ישנם אלפי ילדים שגדלים כיתומים בעוד הוריהם שם קרויים היום בטעות "מתנצרים".
2. אין שום ראיה פרטנית שאנשים אלו מתנצרים.
כל הקיסים של עדת ביתא ישראל סומכים את ידיהם על המספר של 30,000 וטוענים שאנשים אלו הם ביתא ישראל יהודים בשר משרם.
מדוע צריך וועדת מומחים? מי יודע יותר טוב מבני העדה מי נוצרי ומי יהודי? מדוע שיהודי ביתא ישראל שנרדפו נטבחו נהרגו והושפלו על ידי הנוצרים האמהרים ירצו לתת יד להבאתם של אלו?
כל הדיבורים שמדובר על שרשרת אין סופית אין להם כל בסיס עובדתי מפני שציבור ביתא ישראל על כל גווניו לא היה בקשרי נישואין עם החברה האמהרית הנוצרית השבטית.
3. אירגון הגג של יוצאי אתיופיה מחזיק רשימה שמית של 30,000 שארית יהודי אתיופיה לאף גוף אחר אין שום מספר או רשימות שמיות של הטוענים לעליה שהם בעלי דת אחרת (נוצרית) ולכן כל המספרים שנזרקים על מאות אלפים ומליונים מקורם במיכה פלדמן שמטעה ביודעין את כל מקבלי ההחלטות בישראל.
4. כל יום שעובר מתים באדיס אבבה אנשים הטוענים ליהדותם וששיכותם לעדה מוחלטת וברורה והם אינם מתנצרים ומדינת ישראל לא עושה דבר .
(ראה מכתבו של ועד הפעולה הציבורי שנוסח על ידי השופט חיים כהן .)
הסוכנות מפעילה לחצים לא לעזור להם מפני שעל ידי עזרה להם תהיה זו הכרה דה-פקטו בהם כיהודים,
זהו מצב נורא שיציג אותנו כגזענים בעולם כולו.
5. כל ההוכחות של אנשי הסוכנות על "התנצרות" כביכול הם תיאוריות של "מומחים" שאינם מבני העדה, אין להם שום הוכחה על כך שאנשים אלו הם "בני דת אחרת" ולכן הם זכאים לעלות מידידת ארצה, ולכן כל יום שעובר מדינת ישראל והסוכנות עוברים עברה על חוק השבות.
(ראה מכתבו של חיים כהן)
6. מסע התעמולה של הסוכנות מנוהל בנסיבות מחשידות, כל האמצעים כשרים כולל הסתה של הכנסיה האתיופית נגד אומללים אלו הטוענים ליהדותם.
ישנם בידינו הוכחות לכך שאנשי פלדמן באדיס מנסים לביים בימים אלו תמונות וסרטים המראים את ראשי הכנסיה באים לביקור במחנה העקורים בכדי לשכנע את הועדה .

7. בסרט שהוקרן ביום רביעי האחרון 6.1.92 בערוץ 2 ישנן עדויות חותכות כיצד נעשה דו"ח רשמי של מדינת ישראל. מי שרואה את הסרט מבין את גודל ההטעיה של ממסד הסוכנות את העם בישראל, את הממשלה ואת העם היהודי בתפוצות.. זו השערוריה הנוראה ביותר בתולדות הציונות .

יתכן שיש מקום להקמת ועדת חקירה לחקירת פשעי בכירים בסוכנות נגד העם היהודי שחי באתיופיה. בסרט המצורף תבין את גדל התרמית שרימו אותך ואת עם ישראל מיכה פלדמן ואנשיו)

8. משפטית ועדת צבן אינה יכולה לעקוף חקיקה ולהחליט מיהו יהודי.

9. הפתרון :

א. הממשלה מטילה את האחריות לקביעת השיכות לביתא ישראל באיזורים הנידונים על נציגים בכירים של העדה בישראל. קטים נבחרים שאירגון הגג של יוצאי אתיופיה ימנה יצאו לאתיופיה ויחליטו מי שייך לעדה ומי לא .

ב. הממשלה מקימה צוות לסיוע מסיבי לאותם עקורים באדיס הטוענים ליהדותם.

ג. לאור מעורבות הסוכנות ובכירים בה במעשים החשודים בפלילים להורות לפרקליטות לפתוח בחקירה מיידית נגד כל המעורבים בפרשה זו והשעיתם כמקובל עד לסיום חקירת המשטרה. (דבר שבמילא יקרה מפני שהוגשו תלונות למשטרה)

ו. מדובר על 30,000 יהודים בלבד. המספר 30,000 מורכב מרשימות שמיות ממוחשבות שנעשו בארץ ובאתיופיה המספר הנ"ל של 30,000 הוא מספר רשמי של אירגון הגג של יוצאי אתיופיה

לכל אדם יש שם.

אין שום דרך אחרת לפתור את הבעיה, כל החלטה חלקית תזמין לחצים, כולל תקשורת עולמית, יחשפו מעשי הסוכנות, וישראל תוצג כמדינה גזענית.

אין ספק שבנושא מיהו יהודי הרפורמים בארהב לא ישבו בשקט, וכבר ישנה התארגנות בארה"ב. אסור להשלים עם שום פתרון חלקי. שום ועדה מכובדת ככל שתהיה אינה יכולה להחליט מיהו יהודי. ובעצם מה שועדת צבן הולכת להחליט הוא ... מיהו יהודי. ולכן יוגשו בג"צים נגד הממשלה כי אין בסמכותה לקבוע מיהו יהודי. במשך 44 שנה מפוצלת החברה הישראלית בשאלת מיהו יהודי אז עם כל הכבוד לועדת שרים אין היא יכולה להחליט מיהו יהודי, (ראה מכתבו של חיים כהן).

אנשים אלו שם עומדים על דעתם שהם יהודים לאף אחד אין הוכחות פרטניות שמישהו שם הוא בן דת אחרת, הם יהודים ע"פ הגדרתם העצמית וע"פ עדויות החברה הנוצרית באתיופיה, ובעיקר ע"פ עדויות נחרצות של 47,000 עולי ביתא ישראל בארץ, הם מופרדים טוטאלית מהנוצרים ואינם מתחתנים איתם. ואין הוכחות הפוכות . אני קורא לך כחבר כנסת המיצג גם את ציבור עולי אתיופיה לא לשקוט עד שהאמת תצא לאור ממחשכי הועדות.

*****

לשכת השר לקליטת העלייה

הרב שנתאי סבתו
ראש ישיבת "נתיבות יוסף"
ומחבר התלמוד המוקלט

חוות דעת

מכוא:

- א. בתאריך 3.3.75 החליטה ועדת מנכ"לים, כי הפלאשים (ביתא ישראל) הם יהודים לענין חוק השבות, וזאת על יסוד חוות דעתו של הראשון לציון, הרב הראשי לישראל דאז, הרב עובדיה יוסף, שניתנה ביום ז' באדר א' תשל"ג - 3.2.73. (ועדת מנכ"לים בראשות מר צבי טרלו, מנכ"ל משרד המשפטים ובהשתתפות ד"ר מישאל חשין, ששימש אז מישנה ליועץ המשפטי לממשלה).
- ב. מתוך מסכת העדויות עולה בבירור, כי "הפלסמורה" משתייכים במקורם מבחינה אתנית ל"ביתא ישראל", הווה אומר יהודים במקורם, שנמשך השנים המירו את דתם. המרה זו לא נעשתה מתוך הכרה, אלא בנסיבות של אילוצים לא קלים. קבוצה זו לא נקלטה ולא התמזגה בחברה האתיופית.
- ג. כ-4,000 מבני "הפלסמורה" נטשו את כפריהם ומצטופפים במחנה נאדיס אנבה, בצפייה זרוכה לעלייה לישראל. מצבם היום הוא בין שני עולמות, חלקם מתגולל ברחובות, אם כי אין הם נתונים לחרפת רעב.

מסקנות:

- א. לאור העובדה, כי "ביתא ישראל" שמרו כנכורה ובעמידה עיקשת תוך גילויי הקרבה, על אמונתם וזיקתם היהודית, הרי ש"הפלסמורה" יהיו כלולים בהגדרת חוק השבות כיהודים שהמירו את דתם מרצון ועל כן הם בני דת אחת וממילא אינם זכאים לעלות ארצה היום מכוח חוק השבות.
- ב. אין אנו יכולים להישאר אדישים לקבוצה הנמצאת נאדיס-אנבה קרוב לשנתיים ושהביעה את רצונה לשוב ליהדות כעצם הימצאותה בתנאי שטח קשים תקופה ארוכה. מבחינת ההתייחסות ההלכתית לכני המומרים (דור שני), יש לאפשר בתנאים מסויימים (שיפורטו להלן) תהליך שיבה ליהדות לאלה שהוכיחו במעשים את רצונם הכן, ואז להעלותם ארצה על פי חוק השבות.

פתרון מוצע (מסקנות אופרטיביות):

- א. לסגור ולתחום את הטיפול במעגל המצוי כיום נאדיס-אנבה בלבד.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 2 -

- ב. כל פעולה שתכצע בזהירות רבה מתוך התחשבות מלאה בעמדת משרד החוץ וברגישות ממשלת ארץ ישראל.
- ג. יש לשגר משלחת לאדיס-אבנה, המורכבת מנציגי הרבנות הראשית, קייסים ארץ ישראלים בישראל, משרד החוץ, סוכנות וג'וינט, שתפקידה יהיה להעלות לישראל רק את אלה שיעמדו בקריטריונים הנאים שהם אמות המידה לזכאות עלייה לישראל:
- 1) אדם הנמצא פיזית באדיס אבנה לפחות שנתיים וחצי (נועד למנוע פירצה וסחף בכפרי הפלסמורה).
  - 2) הוכיח קירבה משפחתית לאנשי ביתא ישראל המצויים בישראל (עד דרגה שלישית).
  - 3) עבר באדיס-אבנה תהליך של "שיבה ליהדות" מחמיר, גם על פי השולחן ערוך וגם על פי מנהגי ביתא ישראל, ואושר ע"י נציגי הרבנות הראשית ונציגות הקייסים המורשים לכך.
  - 4) הוכיח מעל לכל ספק את התנתקותו מן הזיקה לנצרות ככל צורה שהיא.
- ד. גם במסגרת הבאת אנשים על כסיס הומניטרי בלבד, יהיה זה רק לאחר שיעברו תהליך שיבה ליהדות ואזי יעלו הללו בכפיפות לחוק השבות.

הערה:

אין אנו מוסמכים לקבוע עמדה חד-משמעית הסטורית ביחס למעגל הגדול יותר של בני הפלסמורה שעדיין מצויים בכפריהם ושמשפרם נאמד כ-30,000 נפש. לעניות דעתי, עתידם ייקבע על ידי ההשגחה העליונה המניעה תהליכים הסטוריים שבמסגרתם שב העם היהודי לארצו.

4 בינואר 1993

לשכת השר לקליטת העליה B-2140-12

הרב רצון ערוסי
הרב הראשי של קרית-אונו
חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

חוות דעת

מכוא-מסכת העובדות:

1. באתיופיה יש חטיבות המתייחסות ליהדות, האחת הנקראת ביתא-ישראל, והאחרת המכונה היום פלסמורה.
2. החטיבה הנקראת ביתא ישראל הוכרה בימינו כחטיבה יהודית לפי פוסקי ההלכה שרואים בהם כיהודים לכל דבר. חטיבה זו הועלתה רובה המכריע, כמעט כולה, לישראל.
3. החטיבה המכונה היום פלסמורה שייכת אתנית חברתית ותרבותית, ובעבר גם דתית, לביתא ישראל, אלא שבני חטיבה זו אינם מקיימים היום מצוות כבני ביתא ישראל, שחיטה, נידה ועוד, ורבים מהם התנצרו מי באונס מי ברצון, מי בשל לחץ כלכלי ועוד, לפחות בפריסה של מאת השנים האחרונות.
4. בני הפלסמורה יש מהם היום שהם דור שלישי למתנצרים, יש דור שני ויש אפילו דור ראשון (בפני הוועדה הופיע עד שרתנצר וחזר בתשובה).
5. בני הפלסמורה מקיימים מנהגי נוצרים ברוב או כמעט. יש שמבקרים בכנסייה, יש מברכים לאב הקדוש, יש הנקברים בטקס כנסייתי, ואולי יש שאינם אדוקים במנהגי הנוצרים.
6. בני הפלסמורה נדחו והובדלו ע"י ביתא ישראל כמאכלם ובנישואיהם, אלא אם כן בני הפלסמורה עשו תהליך של תשובה והיטהרות שהוא כעין "גיור".
7. בני הפלסמורה גם לא נקלטו בקרב האוכלוסייה הגויית האמהרית, אם כי יש שנישאו עם גויים נוצרים, וטרם ידוע היקף נישואין כאלה. לבני הפלסמורה זיקה לעם היהודי וזיקה לארץ, אלא שבאתיופיה לרוב האוכלוסייה, אפילו הגויית האמהרית, יש זיקה כל שהיא לעם ישראל ולארץ ישראל, וכנראה בגלל המיתוס של המלך שלמה ומלכת שבא.
8. יש אולם, לציין שבאתיופיה היו, מאז ומתמיד, השפעות הדדיות בין חלקי האוכלוסייה השונים, גויים ויהודים, לרבות המרות זה הדדיות, וכמוכן סממנים שונים של השפעה, כגון: בכנסייה יש השפעה יהודית, ארון ברית יהודי, קיום מצוות מש"ה והשפעת נוצרים אצל היהודים ואפילו אצל ביתא ישראל (כדבריו של פרופ' ריצ'רד פאנקהרסט, אתיופולוג בעל מוניטין בינלאומיים).
9. בני הפלסמורה דורשים לעלות לישראל בעיקר מאז המבצעים שעשתה ממשלת ישראל ובהם העלתה את ביתא-ישראל לישראל, וכנראה גם בגלל השיקול הכלכלי שיש בעלייה לישראל. כ-4,000 מהם כבר נמצאים בארץ, חלקם כנראה ע"י הסתננות (חיסוי זהותם האמיתית) וכ-4,000 ממתניים באדיס-אבבה, כמחנה, לקראת עלייתם לארץ, ויש היום משפחות חצויות.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 2 -

10. אין הערכות מדוייקות כמה הם מונים. יש מעריכים כ-30,000 ויש כ-40,000 ויש שנוקבים במאות אלפים.
11. יש בארץ ארגון "מכנף דרום לציון" הפועל ללא ליאות למען העלאתם. פעולתו היא בארץ ובאתיופיה וארגון זה גורם שנושא הפלסמורה לא ירד מסדר היום. בגין פעילותו של ארגון זה, קיים היום פוטנציאל של תסיסה בקרב בני הפלסמורה בארץ, ושבאתיופיה, בעיקר באדיס-אבבה, כנגד המדיניות שנקבעה בשעתו, שלא להעלות את בני הפלסמורה לארץ.
12. בעיית העלאתם של בני הפלסמורה הפכה להיות בעיה ציונית יהודית. שהרי אם הם יהודים, לא יתכן שממשלת ישראל תימנע מהעלאתם, כשם שהיא פועלת ללא ליאות לקיבוץ גלויות בכל זמן ובכל מקום. שהרי קיבוץ גלויות הוא שורש נשמתה וקיומה של מדינת ישראל ואם בני הפלסמורה יועלו כמות שהם בלי שום שיבה ליהדות, קיים חשש שהדבר יזעזע את חטיבת ביתא ישראל. זאת משום שחטיבה גדולה כמו הפלסמורה, שהיתה נפרדת ממנה ולא שמרה אמונים למצוות היהדות, תהיה שווה לה בישראל. כמו כן קיימת סכנה של השפעה נוצרית על כלל האוכלוסייה בישראל.
13. ואם בני הפלסמורה אינם יהודים, או שהם יהודים בעלי דת אחרת (נצרות), הרי שאינם זכאים לעלות לישראל מכח חוק השבות.
14. ואם הם יהודים בעלי דת אחרת והיו מעוניינים לחזור לדת היהודית, האם ניתן וכיצד ניתן לבצע חזרה ליהדות כנה ויסודית, כשמדובר בקבוצה גדולה של עשרות אלפים? והיכן - האם בישראל, או באתיופיה? ומה יהיו התגובות בישראל, באתיופיה ובעולם?

מסקנות:

1. רק אתיופים שיוכח, שהיו שייכים גם מבחינה דתית לביתא ישראל יוכרו כיהודים מומרים.
2. דינם של יהודים מומרים שהם כיהודים. אולם אין חובה עלינו לקבלם לארץ ועל אחת כמה וכמה לבוא בקהל (קשרי נישואין) כל עוד הם מומרים.
3. חובתה של מדינת ישראל לתת לכל מי מהם שטוען שהוא רוצה לשוב ליהדות ולעלות לארץ, את האפשרות של לימודי יהדות ושיבה ליהדות לפי הנהוג בביתא ישראל ולפי מה שנפסק בישראל. ורק מי שעשה כן והוכחה כנותו, הוא שיהיה זכאי לעלות לישראל מכח חוק השבות.
4. לקבוצה שבאדיס אבבה יש לנהוג לפי הכללים המצטברים הנ"ל, אלא שיש לתת להם סדר עדיפות, ויש לזרז בהליכים מבלי לגרוע באיכות הטיפול.

הרב רצון ערוסי

לשכת השר לקליטת העלייה

- 3 -

5. הטיפול בבני הפלסמורה אסור שיעשה בחופזה. אין לדחותם בלי בדיקה ואין לקבלם בלי בדיקה ותהליך שיבה אמיתי. לפיכך על הממשל להרכיב צוותים רבניים עם קייסים ואנשי מדע שיבדקו היטב מיטב מי מבני הפלסמורה היה שייך גם מבחינה דתית לכיתא ישראל ורק בהם יש לטפל כאמור.
6. בני הפלסמורה שנישאו עם גויים ונטמעו בגויים - אין לקבלם.
7. בני פלסמורה שנישאו עם גויים וגם הם מעוניינים לשוב לחיק היהדות, הדבר טעון בדיקה טובה, כאמור לעיל, ולהוסיף גיור כהלכה לכל גוי הנמצא במשפחות כאלה.

לשכת השר לקליטת העליה

ז' בטבת תשנ"ב
31 בדצמבר 1992
B-2142-12

פרופ' יוסף קפלן
יו"ר החברה ההסטורית הישראלית
וחוקר נושא האנוסים

חנות הדעת

האמנם יש מקום להשוות בין הסיטואציה של הפלשמורה לבין זו של אנוסי ספרד ופורטוגל בשלהי ימי הביניים ובראשית העת החדשה? להערכתי השוואה זו היא בהחלט במקום ויש בה כדי להאיר היבטים מסויימים של פרשת הפלשמורה.

1. גם אנוסי ספרד ופורטוגל, כמוהם כפלשמורה, לא היו עשויים מעור אחד: היו ביניהם אנוסים של ממש שנאלצו להתנצר בניגוד לרצונם כפרעות קנ"א (1391) ובימי גזירת השמד בפורטוגל (1497), והיו אתרים שהמירו את דתם כתוצאה מלחץ כלכלי וחברתי או מתוך מניעים אידיאולוגיים.
2. במהלך המאה ה-15, לפני הגירושים מספרד ומפורטוגל, כשהאנוסים גרו בשכנות עם היהודים, נתקיימו בין שתי הקבוצות קשרים חברתיים וכלכליים, והזיקה למוצא המשפחתי המשותף לא נמחקה. יחד עם זאת גרמו ההכדלים הדתיים לחיכוכים לא מעטים, כפי שגם אירע בין היהודים האתיופיים לבין המתנצרים.
3. כמו שהפלשמורה והיהודים האתיופיים רואים עצמם חלק מאותה קבוצה אתנית, כך ראו עצמם האנוסים האיברים חלק מה-NACION, דהיינו - קבוצת השיוך המשותפת להם וליהודים הספרדים. קשר זה בא לידי ביטוי במצבים היסטוריים שונים גם בהווייה האנוסית של ספרד ופורטוגל וגם בפזורה הספרדית המערבית, בקרב הקהילות שבמערב אירופה ובעולם החדש שנוסדו על-ידי אנוסים לשעבר.
4. אנוסי ספרד ופורטוגל, כמוהם כפלשמורה, הפנימו ערכים רבים מסביבתם הנוצרית ונטלו מלוא חופניים מדפוסי החיים של חברת הרוב הנוצרית.
5. רבים מאוד מבין האנוסים שברחו מספרד ומפורטוגל והצטרפו אל חיק ישראל עשו זאת ממניעים של תועלת וזאת לאחר שהוקמו קהילות של יהודית ספרדים שהיו מוכנות לקלוט אותם ולהעניק להם את חסותם. היהדות הספרדית במאות ה-16-18 הייתה ערה לתופעה זו ואף-על-פי-כן לא נהגה כלפיהם בקשיחות ונטתה לראות בהם אנוסים של ממש או תינוקות שנשבו בין הגויים שמצווה להשיבם אל היהדות.

לשכת השר לקליטת העליה

- 2 -

6. אך יש לתת את הדעת להבדלים המהותיים שבין הסיטואציה של האנוסים דאז לבין זו של הפלשמורה:

א. על אף העובדה שבשני המקרים מדובר בקבוצה של אנשים שיצאה מכלל ישראל והפנימה ערכים ומושגים נוצריים, הרי שבניגוד לפלשמורה אצל אנוסי ספרד ופורטוגל הגבולות שהבדילו בין נצרות ליהדות היו ברורים למדי, כי המיסד האיברי הנוצרי הכליט את ההבדלים והניגודים שבין שתי הדתות בדרכים שונות. ולכן משעזבו האנוסים את חצי-האי האיברי והצטרפו ליהדות היתה ברורה להם המשמעות האידיאלית שבצעדם זה. גם אם הפנימו ערכים נוצריים רבים, הרי שידעו להשתמש בהם עם שיבתם ליהדות לכיצור גבולות זהותם היהודית החדשה. לעומת זאת, מכל מה שלמדנו על המציאות האתיופית עולה שהגבולות שבין נצרות ויהדות מטושטשים שם ומושגים רבים משתי דתות אלו משמשים כחברה האתיופית כערכוביה.

ב. האנוסים שיצאו מחצי-האי האיברי נקלטו לרוב בקהילות הספרדיות שבמערב אירופה (אמסטרדם, המבורג, לונדון, ביונה, בורדו, ליוורנו, וכד'). ובגרותיהן שבעולם החדש. גם המייסדים של קהילות אלו היו אנוסים לשעבר שחזרו ליהדות והקימו כמו ידיהם את קהילותיהם. בעולםם התרבותי והרוחני, בדרכי החשיבה ובדפוסי ההתנהגות החברתית הם היו דומים לאלפי האנוסים שקלטו במאות ה-17-18. הם גם אלה שהשקיעו את המשאבים לקליטת "היהודים החדשים" שהצטרפו אליהם.

ג. במקרה של הקהילות הספרדיות והאנוסים המדובר ב"יוזמה פרטית" מצד קהילות יהודיות, ויש להבדיל בין קורפורציות אוטונומיות הקולטות מהגרים ומחזירות אותם לכור מתצבתם, לבין מדינה שחיבת להתמודד עם בעיות מסוג אחר והקשיים העומדים בפניה שונים לחלוטין.

7. בהתחשב בכל אלה אני מציע לא לראות בפלשמורה קבוצה יהודית ולא להביאה בתור שכזו למדינת ישראל. הדבר עלול לגרום לטשטוש גבולות הזהות היהודית בקרב היהודים האתיופיים שעלו לישראל, מה עוד שאין לדעת, בגלל המציאות האתיופית המיוחדת במינה, את מספרם המדוייק של הפלשמורה. אינני נוטה לקבל את ההצעה שיש לערוך מחקר או סקר לאיתור בני הפלשמורה ולקביעת מספרם המדוייק. הגוף שיעסוק בכך יגרום, מטנע הזכרים, להתעצמות מספרית מלאכותית של הפלשמורה.

8. לדעתי יש בכל זאת מקום להנחין בין הפלשמורה שבאדיס-אבבה לבין האחרים. הראשונים עשו צעד חשוב וכדרך כלשהי אנו מחוייבים כלפיהם. אין להעלות את כולם בצורה בלתי מבוקרת אך יש להשתדל לפתור את הבעיות האנושיות והמשפחתיות שנוצרו אצל חלק מהם, בגלל הפרידה מקרוביהם שעלו לארץ. לאחר מכן יש מקום לטיפול זהיר וסלקטיבי באותם מקרים של איחוד משפחות שהתעוררו אצל בני פלשמורה אחרים וזאת כשיש ראיות בדוקות שאכן מדובר בכני משפחה מקירבה ראשונה - ואני מודע לקשיים הרבים בהם בדיקות כאלה תהיינה כרוכות.

לשכת השר לקליטת העלייה

י' בטבת תשנ"ג
3 בינואר 1993
B-2137-12

פרופ' אבי רביצקי
החוג למחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית

תוות דעת

הדיון בשאלת ה"פלסמורה" מציב אותנו בפני שאלה החוזרת עד היסוד של הווייתנו היהודית והציונית. יתר על כן, זוהי תופעה יהודית וחסרת תקדים בתולדותינו, אשר כל ההגדרות המקובלות של הזהות היהודית - זתיות וחילוניות כאחת - הן בעייתיות ביתס אליה.

מה טיבה של ייחודיות זו?

1. לאורך עשרות דורות, ההצטרפות לעם היהודי היתה הצטרפות לגורלו של עם נרדף ושסוי. עתה עלינו להתמודד עם מצב חדש, שבו משתלם מאוד, במקרים מסויימים, להצטרף לעם זה ולגורל זה.
2. בתרבות האתיופית, המרחק בין יהודי לנוצרי קטן הרבה מזה המוכר לנו בהקשר האירופי. מצד אחד, לחברה הלא-יהודית ישנו מיתוס עצמי של "ישראל". מצד שני, כפי ששמענו, בני "ביתא-ישראל" הוסיפו "להתעניין בשלומו" של המומר, ניקרו בחתונת ילדיו, וכדומה.
3. לפנינו תופעה של המרה קולקטיבית, חלקה מרצון, כאשר המומרים מוסיפים להתקיים כיחידה חברתית נפרדת.
4. בניגוד למציאות המודרנית באירופה, לא התקיימה באתיופיה אופציה תילונית פמטית. יהודי שננטש את המצוות נטש מאליו את היהדות.
5. מכנה המשפחה, והמושג של קירבת משפחה, שונים מאלה המוכרים לנו: שלושה מתזורי נישואין (או הורות) הם תופעה רווחת ביותר, מה גם שקרבה משפחתית ראשונה תובקת שכעה דורות.
6. אנו מדברים בקהילה, שהיתה מנותקת מתורה שכע"פ ומלשון הקודש, מכודדת מן הגורל ומן הקשר היהודי הקולקטיבי.

מתוקקי חוק השבות, לא ראו לפניהם מצב מעין זה. גם מקורות המחשבה הדתית אינם נותנים כידנו כלים מספיקים לשם התמודדות עם תופעה זו, מה גם שבני "ביתא-ישראל" היו לפי קוד אחר, שלפיו הבן מתייחס לפי האב וכיוצ"ב. לפיכך, השאלה המכרעת היא, כיצד נתפסו אנשי הפלסמורה בעיני העדה ובעיני עצמם. אין זו שאלה משפטית פורמלית או פוליטית פרגמטית, אלא שאלה של זהות דתית, חברתית וקיומית. עלי לדעת מה עומק זהותם היהודית, על מנת להחליט מה עומק הסולידריות היהודית שבה אני חייב כלפיהם.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 2 -

במסגרת העדויות הוצעו בפנינו שלוש דרכים להתכוננות בתופעת הפלסמורה, וכולן בעייתיות:

"אנוסים"? ברור שלא באותו מובן של מסעי הצלב או של איגרת קידוש-השם לרמב"ם. לא שמענו על הרג על קידוש-השם, ומכל מקום, הרדיפות פסקו לאחר תקופה קצרה וניתן היה לשוב ליהדות.

"יהודים חילוניים"? העידו בפנינו על טכילת הילדים לנצרות, על קבורה נוצרית, על תפילה, כנסיה וחגים נוצריים. סיפרו לנו על קייסים משותפים לבני הפלסמורה ולנוצרים הגמורים. וכיצד נתפסו בעיני "ביתא ישראל"? קייס אוהד אמר שלא יחתן עם בני הפלסמורה ("עם נוצרים"). כלום רב אורתודוקסי יגיד כך על חילונים אצלנו? כלום ידרוש טקס שיבה ליהדות, קשה ומסובך, כפי המקובל בעדה מזה דורות?

"נוצרים לכל דבר"? - מן העדויות למדנו כי בני הפלסמורה נבדלו מן הגויים מעמדית, הכרתית, מקצועית ותרבותית. שמענו שבני "ביתא ישראל" התענינו בשלומם של בני המשפחה מקרב הפלסמורה. כלומר, התקיימה ברית גורל מסוימת (אף כי לא "ברית יעוד"). אך המדובר הוא כמובן נשיתוף משפחתי, לא לאומי-קולקטיבי, והרי בני "ביתא ישראל" עצמם דורשים שבני הפלסמורה לא יתקבלו כאן במעמדם שלהם, אלא יעברו טקסי "השבה". מכל מקום, אין להגדירם כנוצרים לכל דבר, שהרי לפנינו מצב מיוחד, של אנשים שנטשו את התורה והיהדות, אולם לא ניתקו לחלוטין מן הגורל היהודי.

מהן חרדותי מפני החלטה חיובית גורפת?

1. שאלת הזיהוי והיקף התופעה. יש לחשוש מפני יצירתו של "כדור שלג", בשל הקושי ליצור קו תיחום ברור בתוך ההסתעפויות המשפחתיות המרובות. החשש שעולה מן העדויות הוא, כי כל פתרון רק יחמיר את הבעיה ויגביר את מעגלי הניתוק בין קרובים.

2. האפשרות של יצירת הווי נוצרי, עם עלייתם של רבבות מבני הפלסמורה. היחידים נטמעים בתוכנו ובתוך העדה, אך הרבים עלולים לשמר אתוס נוצרי. בקרב מי ייקלטו? שמה יתפכו כאן אנוסים נוצרים? לא הובהר לנו, כמה מתוכם שומרים בארץ את מנהגי הנצרות וכיצד ינהגו כקבוצה? והרי ישנם דיווחים מדאיגים בענין זה.

3. ערעור אפשרי של מעמד העדה כתכרה הישראלית. אם כל עולה שני יהיה מבני הפלסמורה, יתכן שבני העדה לא יצטיירו עוד כנאמנים הרואים ליהדות, לאורך הדורות, אלא כאינטרסנטים, העושים מניפולציה בזהות הדתית והלאומית.

לעומת זאת, כנגד כל החרדות, הלב אומר אתרת: האם מותר להפקירם לסכנה פיסית? לחיי גויות? ואם מבקשים לשוב "שלא לשמה", שמה חובתנו לאפשר זאת עד שיגיעו "לשמה"?

פרופ' אביעזר רביצקי

לשכת השר לקליטת העלייה

- 3 -

הפתרון שאציע מתחלק לשלושה שלבים:

- א. העלאת המעגל המצומצם המתנסס על משפחה גרעינית. לפי דרישה מכאן לאיחוד משפחות.
  - ב. תכנית סיוע הומניטרי לפליטים אחרים.
  - ג. חקירה יסודית של המצב לאשורו, כדי שנוכל להתליט החלטה הסטורית בשאלה זו. אין בידינו מידע מספיק ומקיף לגבי השאלות המכריעות - ההיקף המספרי ועומק השקיעה בנצרות.
- ממשלת ישראל חייבת לקבל החלטה מיידית, לטווח קצר. עם ישראל נדרש לבירור חודר וכולל, כדי לקבל הכרעה הסטורית לטווח רחוק.

לשכת השר לקליטת העליה

ז' בטבת תשנ"ג
31 בדצמבר 1992
B-2135-12

פרופ' אולגה קפליוק
ראש החוג לבלשנות
האוניברסיטה העברית

חוות דעת

אני מציעה לא להחיל אל חוק השכות על האתיופים המתנצרים מהסיבות הבאות:

1. התנצרותם נובעת מרצונם לשר את מעמדם החברתי-כלכלי ולא מכפייה ואיננו. מאז המאה ה-15, עת הוגבלה הבעלות על הקרקע רק לאלה שהוטבלו, נדחקו הפלשים מאדמותיהם ונאלצו לעסוק במלאכות שונות, עיסוק הנחשב לנחות בחברה האתיופית. מי שרצה לזכות באדמות ולעלות במעמדו החברתי עזב את סביבתו היהודית, התנצר ונקלט בחברה הנוצרית. קצב ההתנצרות גבר מאד מאמצע המאה ה-19, עקב פעילותם של מיסיונרים פרוטסטנטים. אחרי מלחמת העולם השניה גדל מספר המתנצרים באופן משמעותי והחוקר סימון מסינג, ששהה באיזור ב-1962, העריך את מספרם ב-50,000 נפש. לעומת זאת, את מספר היהודים העריך ב-25,000.
2. שאלת מקורם היהודי של הפלאשים שנויה במחלוקת עמוקה הן בעולם האקדמי והן בעולם הרבני. פסיקתו של הרב עובדיה יוסף משנת 1973 והחלת חוק השכות על יהודי אתיופיה מבוססים על שיקולים דתיים טהורים, היינו - קיום כללי הדת היהודית. ברגע שאין שמירה על חוקי הדת היהודית, כפי שזה קורה אצל המתנצרים, נשטט לחלוטין הבסיס היהודי של קבוצה אתנית זו.
3. גיור המוני של אזרחים אתיופים השייכים לכנסייה האתיופית הלאומית, עלול לפגוע ביחסים הטובים השוררים כיום בין ישראל לאתיופיה.
4. כני העדה בארץ, הגאים בכך ששמרו על יהדותם למרות כל הקשיים, עלולים להיפגע מהבאת עשרות אלפי מתנצרים שהתכחשו ליהדותם. רגשות אלה לא יכואו אולי לידי ביטוי כלפי חוץ בגלל רפלקס של סולידריות מול הסכיבה הזרה, אבל בתוך העדה עצמה תשרור מתיחות.
5. את כעיית המתנצרים באדיס-אבבה ניתן לפתור במקום, ע"י יישובם במקומות חלופיים. ניתן להעזר בכך בממשלת אתיופיה ובסיוע כספי של הארגונים היהודיים מצפון אמריקה ומהארץ.

לשכת השר לקליטת העלייה

ז' בטבת תשנ"ג
31 בדצמבר 1992
B-2136-12

פרופ' נחמיה לב-ציון
פרופ' להסטוריה של עמי האסלאם
האוניברסיטה העברית

חנות דעת

פתחתי בהערה מתודולוגית כהסטוריון. העדויות ששמענו, הסותרות אלה את אלה, או תיעוד קודם שבידינו, אינן נכחנות במושגים של אמת ושקר. לנגד עינינו נכתבת מחדש ההסטוריה של הפלשמורה, כדי להתאימה לתנאים החדשים. מעבר לכוונה להשפיע על העמדות של מקבלי ההחלטות, עשויה הסטוריה זו גם לעצב את תפיסת ביתא ישראל את הפלשמורה, היכולה להיות שונה מזו שהיתה קודם לכן באתיופיה.

הערה מתודולוגית שניה, כמי שתוקר תהליכים של שינוי דתי, ובכלל זה המרות דת, בעיקר בחברות באפריקה: באפריקה הנבולות הבין-דתיים אינם ברורים כפי שהם ביהדות או בנצרות. בסביבה שבה מתקיימות זו בצד זו שתי דתות, יש לכל אחת גרעין קשה, שלו מחויבות מלאה למסגרת ולתכנים הדתיים. אבל יש גם מי שנמצאים בנקודות שונות על פני הרצף שבין שתי הדתות, כאשר ההזדהות עם קהילה דתית, האחת או האחרת, יכולה להשתנות לפי הנסיבות. מכאן שהמושגים שלנו על המרת דת אינם חלים בהכרח על חברות אלה. כך יש להבין את הטיעון, שאלה הנקראים פלשמורה הם מי שהתרחקו מן הקהילה.

המחקר של ד"ר סטיב קפלן מצביע על כך, כי הקייסים ביקשו לנתק מנע עם מי שנקראים פלשמורה, אך קרובי משפחה המשיכו לקיים קשרים, גם אם הקפידו על הפרדה פולחנית. מכאן שהיתה תחושה של שותפות גורל ומידה לא קטנה של סולידריות. לכן תרמה גם העובדה שהפלשמורה, גם מי שהגדירו את עצמם כמתנצרים, לא התקבלו על ידי התכרה האתיופית הנוצרית, ואלה ככל הנראה הרגישו עצמם קרובים יותר אל ביתא ישראל מאשר אל האתיופים הנוצרים. ההגדרה החברתית לפי העיסוק תרמה גם היא למגמה זו, שכן רבים מן הפלשמורה המשיכו לעסוק במקצועות המאפיינים את ביתא ישראל.

עדים שהופיעו בפנינו והסרט שראינו, אכן ביקשו להעביר את התחושה של שותפות הנורל עם אלה הנקראים פלשמורה. אבל אין ספק שנחשפנו רק לצד אחד ולא הובאו בפני הועדה ממצאים על עמדות של "הרוב הדומם". רק לישיבה האחרונה הובא סקר, שגם הוא לא נערך על מדגם מייצג, אלא הסתמך על פעילי קליטה מקרב העדה, ממנו עלו חששות כבדים לעתידה של העדה והשתלבותה בישראל אם יגיעו פלשמורה במספרים גדולים.

מן הדברים שאמרתי קודם לכן בדבר טשטוש הגבול הבין-דתי עולה הקושי בתיתום ברור של קבוצה כלשהי בין הפלשמורה, אשר ניתן יהיה להפריד אותה באופן ברור מחלקים אחרים באוכלוסייה. על-כן אין לפתוח שער גדול אלא להעלות בצורה מנוקרת אותם שיש להם בני משפחה (רק מדרגה ראשונה?), ובלבד שיהיה ברור כי אלה הבאים, ידעו באופן חד משמעי כי קרובים שנשארו מאחור באתיופיה לא יהיו זכאים לעלות לישראל על סמך טענה של איחוד משפחות.

לשכת השר לקליטת העלייה

ז' בטבת תשנ"ג
31 בדצמבר 1992
B-2134-12

פרופ' חוה לצרוס-יפה
פרופ' ללימודי האיסלאם והמזרח התיכון
האוניברסיטה העברית

חוות דעת

שלוש הערות על בעית הפלסמורה:

א. לפי דעתי, יש לראות את בעיית הפלסמורה בראייה רחבה יותר, ולא רק בקונטקסט של עם ישראל והיהדות. בעיני, זהו חלק מהתופעה העולמית הרחבה של חיפוש העולם השלישי, או הדרום הרעב, אחר פתרון למצוקותיו בעולם הצפוני - השבע, שגם ישראל נמנית עליו. החיפושים האלה לובשים צורות שונות ובתוכן גם הנכונות להתגייס, וההדגשה של מוצא יהודי וכיו"ב. הם גם מסבירים את תופעת "כדור השלג" שדיברנו עליה: ככל שנקלוט יותר עולים - יהיו רבים יותר שירצו לבוא, ואם נרצה לעצור זאת אחרי העלאת כמה עשרות אלפים - נעמוד בדיוק במקום בו אנו עומדים כעת. זאת ראייה קשה ואכזרית של התופעה, אך חייבים להסב את תשומת הלב אליה.

לו היה בידי להחליט בנושא ע"פי הרגשתי ועל בסיס הומניטרי בלבד, כשכל אוצרות העולם בידי, הייתי מביאה את כולם בלי קשר לדת, גזע, מין, וכו' ומחלקת עמם כל מה שיש לי. אבל כולנו יודעים שאת הבעיות הגדולות האלה אין בכוחנו לפתור וצריך להיזהר וללמוד מבעיות הפליטים היום בארצות אירופה ובארה"ב. על כן צריך לשים גבול תיחום כשאלת הפלסמורה לא לפי דת או מי מזרע ישראל - אלא לפי כוחנו אנו ויכולתנו לקולטם. זה נשמע אכזרי מאוד, אך יש לנסות לפתור את מצוקותיהם במקומותיהם ולעזור להם שם, ולא להעביר עשרות אלפי מהגרים לישראל.

ב. הערתי השניה נוגעת למשטר תקין בישראל. אם נעלה את כל הפלסמורה לארץ, נניח לצורך זה - כשלושים אלף איש, והם יעברו כאן השכה ליהדות ואפילו גיור, - יהיו תמיד גורמים שירצו לבדוק אתריהם כאן, ובתוקף החוק יש לגורמים אחרים הזכות והכוח לעשות זאת. ינסו לכרר האם הפלסמורה באמת נוהגים כעם ישראל או שמא הם ממשיכים בסתר להיות נוצרים ואף עוסקים במיסיון. מבלי להביע דעה על עצם השאלות הללו, אומר רק שכמשטר תקין זה ייצור בעיות קשות מאוד ביחס לזכויות הפרט ויעורר גם את הציבור לבילוש וריגול, להלשנה ולהגשת טענות שוא. יתר על כן, בגלל המשטר הנתון במדינת ישראל וחלוקת סמכויות הכוח - יוצר מעמד של אזרחים מדרגה ב' ואפילו מדרגה ג', לאחר האתיופים עצמם.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 2 -

ג. הנקודה השלישית נוגעת למעמדה של ישראל בעולם. אם נגייר או נשיב ליהדות כשלושים אלף מבני הפלסמורה - נעלה עלינו את התרעומת של ממשלת אתיופיה - בלי קשר למקום שבו נעשה זאת: באתיופיה, ברומא (או בכל מקום אחר באירופה) או בארץ. על כך העידו בפנינו גורמים אחדים. אך אנו ניצור גם תמונה שלילית מאוד בעולם, של מדינת ישראל, כעוסקת ב"מיסיון" המוני. צאצאי יהודים מומרים ומתבוללים יש בהמוניהם ככל ארצות תבל, למעט אולי רק המזרח הרחוק, ובכל מקום יכולות לקום קבוצות מסוג הפלסמורה (זכורני שבשנות החמישים בשעת מצוקה כלכלית קשה בספרד קמו רבים שטענו כי הם צאצאי האנוסים וביקשו לעלות ארצה). מדינת ישראל לא קמה כדי לעסוק בגיור המוני ולהשיב בדרך זאת בנים לגבולם. יש הבדל בין חזרה אישית, מרצון, לבין הפעלת "מכונת גיור" מטעם המדינה. לפיכך אני מציעה לזנוח כליל את כל ההצעות שהוצעו כיצד לגייר או להשיב את בני הפלסמורה ליהדות. יש חשש כבד שרבים מהם יתגיירו אך ורק מתוך לחץ כלכלי - כשם שנענו קודם לכן ללחצים להתנצר.

מסקנתי האישית לגבי נושא סבוך וקשה זה היא שיש לפעול בכיוון של פתרון אישי הומניטרי, לפחות לגבי אלה מהפלסמורה שכבר עקרו מבתיהם ויושבים כעת באדיס אבבה. יש לפעול לאיחוד משפחות אפילו על כסיס רחב (הקשר המשפחתי מסובך שם מאוד כפי שלמדנו) ולהביא לארץ בין שלושת אלפים לתמשת אלפים איש בדרך זאת, מבלי לקבל כל החלטה עקרונית לגבי הפלסמורה ומבלי להסתמך על חוק השבות. בודאי רצוי שהעולים יתגיירו כאן, אך אין אנו חייבים לכפות זאת עליהם ויש מקום כאן לעוד כמה אלפי אזרחים בני דת אחרת. כמו כן יש לנסות ולעזור לממשלת אתיופיה לפתור את הבעיות שם כמיטב יכולתנו, מתוך הנחה שיש, אכן, איזה שותפות גורל בינינו. ניחלץ לעזרתם במקומותיהם, אך לא נפסוק אם צאצאי יהודים הם ולא נחזיר את המוניהם ליהדות על מנת להעלותם אח"כ לארץ.

לשכת השר לקליטת העליה

פרופ' שלמה אבינרי
חוג למדע המדינה
האוניברסיטה העברית

תוו דעת

1. נקודת המוצא שאני מבקש להציג יוצאת מעקרון הסולידריות, ומה מתחייב ממנו לגבי מדינת ישראל בניטוי הזהות היהודית במשמעותה הציונית.
2. נקודת המוקד של הסולידריות היא שאלה הזהות. כל זהות היא עניין של תודעה היסטורית, ולפי טבעה היא משתנית עם הזמן. כיוצא בזה בעניין הזהות הלאומית, המתווכת על ידי התודעה ופתוחה לשינוי: גלגוליה של הזהות היהודית אינם יוצאים מכלל זה.
3. הקושי בעניין הנדון נובע מכך, כי מה שלא יהיה רקעה ההיסטורי של עדת ביתא ישראל, ומה שלא יהיו המקורות לנופעת הפלשמורה, ברור כי קווי התייחסות בין יהודים ללא-יהודים בחברה האתיופית שונים מאלה שאנו רגילים בהם בהתנסות ההיסטורית היהודית, בין אם בגלות אדום ובין אם בגלות ישמעאל. בגלויות אלה, היו היהודים בחברה דיכוטומית: או שאנה יהודי או שאנה נוצרי, או שאנה יהודי או שאנה מוסלמי. ההבחנה הייתה קשורה גם בשוני ברקע האתני, הלשוני והמנהגי-תרבותי שהבדיל בין יהודים לשאינם-יהודים, וכיסודה העובדה, כי היהודים זרים היו בארצות גלותם - הן לתברה הנוצרית והן לתברה המוסלמית.
4. ולגבי אתיופיה - למרות הסתירות בעדויות שהובאו בפני הוועדה, דבר אחד ברור: הגבול בין להיות יהודי ולהיות נוצרי בחברה האתיופית הוא הרבה יותר נזיל. הדברים נובעים הן בגלל המרכיב היהודי הספציפי בנצרות האתיופית, הן בגלל חסרון המרכיבים הנתר-מקראיים בחוויה היהודית האתיופית, והן בגלל העובדה שיהודי אתיופיה אינם בעלי זהות לשונית ותרבותית נפרדת מעם-הארץ.
5. יחד עם זאת, אין ספק כי ביתא ישראל שעמדו ביהדותם הבחינו היטב ביניהם לבין אלה מאחיהם ואחיותיהם שעברו לנצרות. כדברי אחד מראשי הקייסים: ככל שהזיקה המשפחתית והתרבותית נשמרה, הם ראו בהם "אחים שבנדו", וסייגו את עצמם בסייגים הרבה כמה ששייך לדפוסי החיתון, המאכלים והקבורה. יתר על כן, ביתא ישראל שעמדו ביהדותם חזרו והדגישו תמיד את גאונותם על כך שלא נשתמדו ושמרו על זהותם למרות הקשיים, הלחצים והכידוד.

לשכת השר לקליטת העליה

- 2 -

6. ההחלטה הנדרשת עתה אינה יכולה ואינה צריכה לעמוד כד' אמותיה של ההלכה; היא עשויה להיות גם שונה מעצם טיבה ממה שקיבוץ יהודי כלשהו בגולה, למשל בארה"ב, עשוי להחליט. כאן מדובר במדיניות של ממלכה, במעשה מדינה. לכן גם שונות אמות המידה לפי טבען ממה שנהגו למשל בעבר קהילות ישראל, במערב ובמזרח, ביחסן לאנוסים, שביקשו לשוב ליהדות למרות הקשיים, הסכנות, טלטולי הדרך וחירוף הנפש שהיו כרוכים בדבר. מרכיבים אלה אינם מצויים במצב הנוכחי, והסתפחות למדינת ישראל אינה מעשה גבורה, אלא פתח לרווח והצלה ממצוקה אנושית כללית באנפופיה.
7. כיוון שבמעשה מדינה עסקינן, ראוי שמדינת ישראל תונחה על ידי עקרונות הסולידריות הבאים לידי ביטויים בחוק השבות. חוק זה נותן תוקף חוקי לעקרונות הסולידריות היהודית כפי שהם משתקפים בפריזמה ציונית. זהו חוק המציב את הסולידריות היהודית מעל לצורכי המדינה בקובעו, כי מדינת ישראל תושיט ידה לכל יהודי או יהודיה המבקשים לעלות אליה, בלי להתחשב בגילם, בעושרם או בעוניהם, בכריאותם או בחוליים. לא יכולה הקליטה של המדינה היא הנותנת, לא התועלת שתפיק ממימונתו או ממקצועו של העולה (כפי שמקובל במרבית חוקי הגירה בעולם), אלא הסולידריות היהודית היא הקובעת, כי "כל יהודי זכאי לעלות ארצה" - ללא התניה (ס' 1).
8. בהיותו חוק המבוסס על סולידריות, קובע חוק השבות גם את גבולותיה. גבול הסולידריות מקופל בסיפא של ס' 4 (ב) - "והוא אינו בן זת אחרת". לכאורה סתירה יש כאן - זהו חוק חילוני, מעשה מדינה, והוא קובע את תחום הסולידריות היהודית כמוגדר באורח דתי, ולא היא: מבחינת התודעה הלאומית היהודית (וכך ראו את הדברים גם שופטי בית המשפט העליון בפרשת האז דניאל), שמד אינו רק אקט בעל משמעות דתית. גם על החילוניים מקובל כי מי ששתמד קטע במעשה השמד את החוט המקשר אותו לסולידריות עם העם היהודי ועם שותפות הגורל והסכל היהודי, לא רק עם הקהילה הדתית היהודית. בהשתמדותו הוא אומר "לכם ולא לו", ובכך הוציא את עצמו מן הכלל. בכך שניתק את עצמו מן הסולידריות היהודית, אין לו חלק ונחלה בה, ולא יכולות להיות לו תביעות כלפיה.
9. אם לחדד: חוק השבות מבקש לומר כי ישראל היא מדינת העם היהודי, או מדינת היהודים. היא אינה מדינתם של המומרים או צאצאיהם.
10. מבחינה זו, נסיבות התנצרותם המדויקות של בני הפלשמורה אינן מעלות ואינן מורידות, וברור כי התמונה היא מורכבת ולא אחידה, אך ברור כי לא מדובר בשמד בכפייה ממש. היהודים בכל מושבותיהם ידעו לחץ כלכלי, פוליטי, תרבותי וסניבתי, ואלה שעמדו ביהדותם עמדו בו. גם ביתא ישראל שעמדו ביהדותם בכלל זה, ועל כך - כאמור - גאוותם, ובצדק. אנו כאן, במדינת ישראל, חילונים ודתיים, חיים כיהודים משום שאבותינו ואבות-אבותינו לא המירו את דתם, לא ניתקו את חוט הסולידריות, ואם נאנסו לכך, חזרו בהם לכשנשתייע הדבר. לכן לא מקרה הוא כי חוק השבות, כחוק חילוני, החמיר עם המומרים.

לשכת השר לקליטת העלייה

- 3 -

11. גם ביתא ישראל מעידים על עצמם - עם כל השוני של המציאות האתיופית - כי הם הכירו בכך היטב, כי מי שהתנצר הוציא עצמו מכלל ביתא ישראל, ולכן חייבוהו, אם ביקש לחזור, בטקסים מיוחדים ומוגדרים היטב. ככל קהילות ישראל, עמדו גם ביתא ישראל על הצורך לתחום סייגים כדי לשמר על זהותם. גם הטיעון שנשמע לעתים, כי דין הפלשמורה כדין חילוניים מורה על בורות: ראשית, עד סוף המאה הי"ט לא הייתה אופציה חילונית גם באירופה, והיחס היהודי - גם החילוני - לשמד התפתח דווקא בתנאים טרום-מודרניים. שנית, היהודי החילוני מבקש לפרש את זהותו היהודית בדרך אחרת, לא להחליפה בזהות דתית אחרת.
12. לפיכך נראה לי, כי מבחינת הסולידריות היהודית - כפי שהיא באה לידי ביטוי בחוק השבות - בני הפלשמורה הם מחוץ לתחום הסולידריות היהודית. כאבם האנושי לא זר לנו, אך בסולידריות יהודית עימם איננו חייבים.
13. גם לא נראית לי הדעה, כי מדינת ישראל - או מוסדות מטעמה - יעסקו בהחזרת הפלשמורה ליהדות על מנת לאפשר את עלייתם. כבר עמדו אחרים על הקשיים העמוקים הכרוכים בכך (האם חזרה ליהדות לפי ההלכה? או אולי גיור גמור? או חזרה לפי מנהגי הפלשמורה? - כל חלופה היא בעייתית מעצם טיבה). אבקש להוסיף לכך שני נימוקים עקרוניים:
- א. חוק השבות אינו מבחין, כמובן, בין יהודים חילוניים לדתיים. אם ייקבע, כי בני הפלשמורה שיחזרו בתשובה (באיזו משמעות שהיא) כשרים לעלייה, הרי ייעשה חוק השבות פלסטר. מה שיקרה אז הוא, כי לגבי מקרה זה תהא מידת איפה ואיפה בהחלתו של חוק השבות ביחס לדתיים ושאינם-דתיים. מה יהא דינו של בן-פלשמורה שיאמר "חוזר אני להסתפח בנחלת אבותי - אך יהודי חילוני אני מבקש להיות ולא אקיים מצוות?" חוק השבות, שהוא נייטראלי בשאלת דתיותו או חילוניותו של יהודי יצטמצם כאן לגבי דתיים (או מי שיתחזו לכאלה). אין לכך שום אסמכתא בחוק, שהרי חוק השבות נועד לבטא סולידריות יהודית מעל ומעבר לחילוקי דעות בין דתיים וחילוניים ולא העניק מונופול לזהות יהודית לאף אחת מפרשנויות אלה.
- ב. לא בהלכה עסקינן, אלא כדינא דמלכותא, ואין זה ראוי שתהא הממלכה עוסקת בגיור או בהחזרה בתשובה. זה אינו עניינה של מדינת ישראל, ואם תעסוק במה שהיא לפי עצם טיבה פעילות מיסיונרית, תהיה בכך פגיעה במירקם העדין של יחסי דת ומדינה בישראל.
14. אינני משפטן, ואיני מוסמך לקבוע מה ההשלכות הנובעות מסעיף 4(א), הבא לשמר את המשפחה הגרעינית, כאשר אחד מבני הזוג אינו יהודי, לגבי בני הפלשמורה (גם בהתחשב במשמעות השונה של משפחה בהקשר זה). לא על כך התבקשו לחוות את דעתנו, שכן החוק ופרשנותו המוסמכת קובעים.
15. למרות שחובת הסולידריות היהודית אינה חלה לפי הגיונו של חוק השבות על בני הפלשמורה, אין להתעלם מכך, כי על בסיס של סיוע הומניטארי במקרים קשים של היקרעות משפחות (קטינים בודדים, זקנים גלמודים וכיו"ב) יש מקום לדון כל מקרה ומקרה לאור נתוניו האינדיבידואליים, שיקחו בחשבון את כל תחלופות האפשריות - וגם זאת, כאמור, על בסיס של שיקולים הומאניטאריים, ולא מתוך סולידריות יהודית.

לשכת השר לקליטת העליה

הרב ד"ר אהרון ליכטנשטיין
ראש ישיבת הר-עציון
אלון שבות

חנות דעת

- א. מבחינת אתנית, הסטורית, ובמידה, אף חברתית ותרבותית, עדת הפלסמורה הינה חלק מקהילת יהודי אתיופיה הנרחבת. במידה ורואים בניית ישראל כקהילת יהודית לכל דבר, יש להתייחס לפלסמורה כלעדה מקבילה, שהיתה פורשת מיהדות ליטא או יהדות מרוקו, מתנצרת, ושואפת לשוב לחיק האומה - מה עוד שאחוז ניסואי התערובת (כין הפלסמורה לבין הנוצרים האתיופים) היה כנראה שולי למדי.
- ב. היות ומדיניותה המוצהרת של מדינת ישראל, על פי פסק הרב עובדיה יוסף שליט"א, הינה שבייתא ישראל הינה קהילה יהודית, יש לראות בהחזרת והעלאת הפלסמורה חלק מתהליך קיבוץ נדחי ישראל, ויש לעודדה ולפעול למענה, עקרונית. יהיה בכך הן גמילות חסד עם עניי עמך, הן הגברת אוכלוסיית המדינה (שאף כי בטווח הקצר עלולה להיות בעייתית, תוכל לתרום בטווח הארוך), והן הצלת אלפים ורבנות משמד, ר"ל.
- ג. כל זה, כמובן, באם יהיה מדובר בנדחי ישראל, ולא בכאלה שנטלו את כנסת ישראל למען שיוך לקהיליה זתית אחרת; ואף לא בכאלה שמעולם לא היתה להם זיקה לקהילת יהודי אתיופיה הנרחבת והעלולים כעת להשתדל לתפוס "טרמפ" עליה (וזאת הן לאור השקפה יהודית מושרשת והן לפי אמות המידה של חוק השבות).
- ד. אי לכך, יש לפתוח בתהליכי שיבה לכנסת ישראל עבור (ורק עבור) המזוהים כפלסמורה. שיבה זו תהיה מלווה בחינוך והדרכה ותכלול, מינימלית, נטישה מוחלטת של הנצרות ויצירת זיקה, מעשית וקיומית, עם עם ישראל. אופטימלית, היא תכלול גיור מלא (ולו לתומרא), או צעד פורמלי הנדרש ממומר החוזר בו - אם טבילה לפי פסק הרמ"א, ואם המסלול המקובל במסורת ביתא ישראל. רצוי מאוד שתהליכים אלו יתבצעו באתיופיה - אך ככל מקרה, טרם בואם ארצה.
- ה. לאור התנגדות צפויה של ממשלת אתיופיה, יתכן מאוד שלא ניתן לבצע את כל הנ"ל במלוא ההיקף הרצוי ושצריך, אופרטיבית, להסתפק בפחות. מינימלית, יש לפעול כדלהלן:
1. אשר ליושבים ב-COMPOUND באדיס אבבה, יש לסיים את תהליך השיבה לרוצים בו, מיד ולהעלותם.

הרב ד"ר אהרון ליכטנשטיין

לשבת השר לקליטת העלייה²

2. את המסתובכים כיום באדיס אנבה, יש להכניס ל-COMPOUND, שיפונה על ידי הנ"ל.
3. את הנמצאים כמחוזות השדה, יש להשיב ולהעלות, באמצעות מסגרות שיוקמו באיזוריהם, על בסיס איחוד משפחות, שאמור להיות מקובל על הממשל. יש לצמצם הגדרת "משפחה" לקרובים עד רמת שני בשני ובני זוגם. ברם, יתכן, שאין לאפשר למי שנעצמו יועלה על תקן של קרוב לגרור אחר כך קרובים משלו שכן אין לדבר סוף. בכל אופן, יש להקפיד על נהלים שיבטיחו, עד כמה שאפשר, שאמנם מדובר בכני עדת הפלטמורה ונקרוביהם ממש. לשם כך, יש לשגר כח אדם מיומן להתמודד עם המצב במקום.

לכבוד
השר יאיר צבן
ותכרי הועדה המיעצת לענין הפלשמורה
ירושלים

כבוד השר חברי הועדה ,
אנחנו החתומים מטה ,אזרחי ישראל מכל הזרמים הדואגים לכבוד המדינה
ולכבוד הבריות ולמסורת האנושית היהודית ,נוטלים רשות לעצמנו לפנות
אליכם בהצעה להמליץ לפני הממשלה לאמור :

1. קודם כל, הבעיה העומדת לפנינו היא בעיה הומניטרית מובהקת.
אלפי הפלשמורה שעקרו ממקומותיהם והגיעו לאדיס אבבה, גוועים ברעב
ובחוסר כל. ללא כל קשר לענין העלאתם ארצה, קיים צורך מידי, וחובה
אנושית פשוטה, לשלוח להם מיד מצרכי אוכל נפש בסיסיים.
כשכל העולם מתעורר לעזרת הרעבים בסומליה ובארצות אחרות, מוטל עלינו
להתעורר תחילה לעזרת אומללים אלה הטוענים להשתייכותם לעמנו ולארצנו.
אם לא תושט להם עזרה מסיבית ומיידית לא זו בלבד שהם צפויים למוות
אלא שעולים מהם שעוד יספיקו לעלות יהיו כחושים ותשושים ויפלו אך
למעסה על השירותים הסוציאליים.
  2. רבים מן הפלשמורה זכאים לעלות לפי חוק השבות באשר ילדיהם או
נכדיהם או בני זוגם הם יהודים אזרחי ישראל.
להעלאתם של אלה צריכה הצהרה ובקשה של אחד הקרובים הללו בישראל להיות
מספקת.
  3. זכאיותם של יתר הפלש מורה לעלות כיהודים לפי חוק השבות, תיקבע בידי
הקסים שיתמנו לכך על ידי הממשלה (ושעמם יכולים להתמנות גם קיסים מן
האיזורים הנידונים באתיופיה) לפי דיני עדתם.
השאלה אם אנוסים חדלים מהיות יהודים טעונה פתרון לא לפי ההלכה הנהוגה
אצל אשכנזים או ספרדים בישראל, אלא לפי הדינים הנוהגים אצל האתיופים
מימים ימימה.
  4. לשם ביצוע המשלוחים, מיון המועמדים לעליה והכנתם, ופיקוח על סדרי
החלוקה וסדרי העליה יש לשגר לאתיופיה צוות מיוחד, ובו קיסים ונציגי
העדה, רופאים ואחיות אנשי חינוך ומינהל (כמידת האפשר מבני העדה עצמה)
כל אחד מאיתנו עומד לרשותכם לכל בירור נוסף. בברכה רבה.
ממלא מקום נשיא בית משפט העליון בדימוס. ירושלים. יו"ר אירגון הגג של עולי אתיופיה. בת ים. מזכירת ברית התנועה הקיבוצית. קיבוץ גשר. עו"ד, יו"ר התנועה ליהדות מתקדמת. ירושלים מרצה וחוקר במחשבת ישראל, קיבוץ שפיים. מנכ"ל יד בן צבי. ירושלים. רופא. אח. ירושלים. תלמיד לרבנות ירושלים. פרופסור למשפטים אוניברסיטת חיפה. ירושלים. חוקר במחשבת ישראל. רחובות. חוקר ומרצה במחשבת ישראל. בית שמש. חבר תנועת תחיל"ה. גבעת אלה. חבר הנהלת תנועה חילונית ישראלית ליהדות הומניסטית.	חיים כהן אדיסו מסלה עדנה סולודר אורי רגב שניאור עינס צבי צמרת חיים גורי ד"ר בנימין ונדמנד יפת אלמו יצחק זגאי מיכאל קורנלדי אבשלום אליצור דובי חיון צפיר רונן אורי בן צבי

לכבוד
השר יאיר צבן
וחברי הועדה המיעצת לענין הפלשמורה
ירושלים

כבוד השר חברי הועדה ,
אנחנו החתומים מטה ,אזרחי ישראל מכל הזרמים הדואגים לכבוד המדינה
ולכבוד הבריות ולמסורת האנושית היהודית ,נוטלים רשות לעצמנו לפנות
אליכם בהצעה להמליץ לפני הממשלה לאמור :

1. קודם כל, הבעיה העומדת לפנינו היא בעיה הומניטרית מובהקת.
אלפי הפלשמורה שעקרו ממקומותיהם והגיעו לאדיס אבבה, גוועים ברעב
ובחוסר כל. ללא כל קשר לענין העלאתם ארצה, קיים צורך מידי, וחובה
אנושית פשוטה, לשלוח להם מיד מצרכי אוכל נפש בסיסיים.
כשכל העולם מתעורר לעזרת הרעבים בסומליה ובארצות אחרות, מוטל עלינו
להתעורר תחילה לעזרת אומללים אלה הטוענים להשתייכותם לעמנו ולארצנו.
אם לא תושט להם עזרה מטיבית ומיידית לא זו בלבד שהם צפויים למוות
אלא שעולים מהם שעוד יספיקו לעלות יהיו כחושים ותשושים ויפלו אך
למעסה על השירותים הסוציאליים.
2. רבים מן הפלשמורה זכאים לעלות לפי חוק השבות באשר ילדיהם או
נכדיהם או בני זוגם הם יהודים אזרחי ישראל.
להעלאתם של אלה צריכה הצהרה ובקשה של אחד הקרובים הללו בישראל להיות
מספקת.
3. זכאיותם של יתר הפלש מורה לעלות כיהודים לפי חוק השבות, תיקבע בידי
הקטים שיתמנו לכך על ידי הממשלה (ושעמם יכולים להתמנות גם קיסים מן
האיזורים הנידונים באתיופיה) לפי דיני עדתם.
השאלה אם אנוסים חדלים מהיות יהודים טעונה פתרון לא לפי ההלכה הנהוגה
אצל אשכנזים או ספרדים בישראל, אלא לפי הדינים הנוהגים אצל האתיופים
מימים ימימה.
4. לשם ביצוע המשלוחים, מיון המועמדים לעליה והכנתם, ופיקוח על סדרי
החלוקה וסדרי העליה יש לשגר לאתיופיה צוות מיוחד, ובו קיסים ונציגי
העדה, רופאים ואחיות אנשי חינוך ומינהל (כמידת האפשר מבני העדה עצמה)
כל אחד מאיתנו עומד לרשותכם לכל בירור נוסף. כנראה רבה.

ממלא מקום נשיא בית משפט העליון בדימוס. ירושלים.	חיים כהן
יו"ר אירגון הנג של עולי אתיופיה. בת ים.	אדיסו מסלה
מזכירת ברית התנועה הקיבוצית. קיבוץ גשר.	עדנה סולודר
עו"ד, יו"ר התנועה ליהדות מתקדמת. ירושלים	אורי רגב
מרצה וחוקר במחשבת ישראל, קיבוץ שפיים.	שניאור עינם
מנכ"ל יד בן צבי.	צבי צמרת
ירושלים.	חיים גורי
רופא.	ד"ר בנימין ונדמנד
אח. ירושלים.	יפת אלמו
תלמיד לרבנות ירושלים.	יצחק זגאי
פרופסור למשפטים אוניברסיטת חיפה. ירושלים.	מיכאל קורנלדי
חוקר במחשבת ישראל. רחובות.	אבשלום אליצור
חוקר ומרצה במחשבת ישראל. בית שמש.	דובי חיון
חבר תנועת תחיל"ה. גבעת אלה.	צפיר רונן
חבר הנהלת תנועה חילונית ישראלית ליהדות הומניסטית.	אורי בן צבי

אל חברי הכנסת -

אנו פונים אליכם לקראת ההכרעה בגורלם של היהודים שהושארו באתיופיה לאחר מבצע שלמה, וזכו בפי המימסד הסוכנותי לכינוי 'פלש-מורה'. ללא כל ראייה להתנצרות - גורשו אלפים ממחנה המעבר ולא הועלו. מדי יום מתים יהודים, בני 'ביתא ישראל' ברחובות אדיס - ואין איש שם לב!

אלה הם בני העדה, בשר מבשרה, ולכן רק ראשי העדה - הקסים - הם הצריכים לקבוע את ההשתייכות אליה, כפי שכותב כאן שופט בית המשפט העליון בדימוס, חיים כהן, בנסחו את עמדת הועד הציבורי בנושא.

דברם של כל הקסים ומנהיגי עדת ביתא ישראל הוא ברור וחד משמעי: נותרו כ- 30.000 יהודים באתיופיה, משפחות מוכרות בכפרים ידועים - והרשימה השמית בידינו. כמעט לכולם קרובי משפחה בארץ.

הנסיון 'לאיים' בשטפון צפוי של מאות אלפי אתיופים שיינהרו אלינו אם רק ייפרץ חור בסכר - הוא לוחמה פסיכולוגית של המתנגדים: פקידים בסוכנות, שהשתמשו במומחים לאפריקה ולנצרות, שאינם בני העדה - ואיך יעמוד 'הידע' שנרשותם מול אמת-החיים הראשונית, הטבעית, של העדה וראשיה?

* * *

לשום תפוצה בעם לא הוקמה וועדה כדי לקבוע מיהו יהודי - ושום קביעה לא תפקיע את יהדותם! תנו לראשי העדה להצביע מי שייך אליה! וכי יעלה על הדעת שהם ירצו להביא ארצה את שונאיהם-רודפיהם הנוצרים האמהריים?

* * *

מצורף סרט שהוקרן בים ד' - 6.1.93 בערוץ 2 - ובו ראיות חותכות ליהדותם של הללו שהושארו שם. מישהו יידרש יום אחד להסביר לעם ישראל איך 'נשכחו' 30.000 יהודים באתיופיה...

אנו מצפים לתמיכתכם המוסרית ביהודים היחידים בעולם אשר המימסד הציוני נועל בפניהם את שערי מדינת ישראל.

על התרופפות חיי הדת

בקרוב חלקים מעדת יהודי אתיופיה

תוכן:

הקדמה

פרק א': העובדות וניתוחן

1. כפיה ואינוס
2. זעזועים סוציו-אקונומיים
3. המסיונרים
4. צאן ללא רועה

סיכום

פרק ב': ניתוח מושגי

סיכום כללי

על התרופפות חיי הדת בקרב חלקים מעדת יהודי אתיופיה

(טיוטא)

הקדמה

בבואנו לדון על מהותו וטיבו של ציבור 'ביתא ישראל' אשר הושאר באתיופיה ולא הועלה ארצה במכצע שלמה - עלינו לחדור לעולם מושגי זר ורחוק מדפוסי מחשבתנו שלנו. 'שלנו', בין אם אמונים או על תורת ישראל ועל חכל ההלכות וההכרעות הנמשך ממנה וכלול בה ואתה לשלמות נורמטיבית, הגותית והתנהגותית - ובין אם מוגדרים או 'חילוניים', שרחקנו מקיום מצוות ומאורח חיים המושתת על תורה ומסורת.

הגורמים שעסקו בועלת העדה, וחרצו תוך-כדי-כך גורלות - מי יעלה ויבוא, ובפני מי תינעל הדלת - חסכו מעצמם את ההתעמקות הזאת, תוך הישענות מדומה על המערך המושגי שמקורו, אמנם, בעדה עצמה - אבל דווקא הוא שהכשילם בעבירה על חוק השבות של מדינת ישראל, כפי שאטביר בהמשך. מלכתחילה, לא נזקקו הללו לבירור הלכתי: "ההלכה אינה מעניינת אותי" אמר לי באופן בוטה מיכה פלדמן שהיה האיש הקובע בכל עניין העליה ושימש קונסול ישראל באתיופיה. ואמנם, מזווית הראיה ההלכתית - מסכימים הכל - מדובר ביהודים, היינו בציבור אשר שייכותו המשפחתית לעדה, בבשרו ובדמו, איננה מוטלת בספק. ואף על פי כן נכשלים גם רבנים בלשונם, ולפעמים גם בדעתם וכשיפוטם, בקבלם את הביטוי הנורף - שהודבק ככינוי-מאפיין לכל בני הציבור הלזה - 'מתנצרים'. לפי הכנתי, בעניי, זהו עוול גדול לאלפים מישראל - כפי שעומד הנני להסביר כאן.

פרק א': העובדות וניתוחן

כמה וכמה תהליכים, שהתרחשו גם כמקביל וגם בטור, גרמו לכך שתלקים נרחבים כעדה רחוק מקיום קפדני של מצוות ומסורת. כשם שהסיבות הן שונות - כך שונות תוצאותיהן, ויחד - יוצרות הן מעין פסיפס. לעתים מצטלבים וחופפים יחד כמה מן הגורמים לעיצוב תופעות של 'התנצרות' ואף נצרות פעילה (לדעתנו, בקרב מיעוט בציבור הנדון) - ולעתים, כאשר פועלים הגורמים האחרים, נפגוש בציבור נרחב אשר על אף שהתרופף ונעלם בו אורח החיים היהודי הפעיל - נשמרה בתוקף זהותו העצמית כ'ביתא ישראל', הוא לא התערב בגויים, וגם מבחינה דתית אין לו ולנצרות ולא כלום.

נסקור וננתח אפוא את הגורמים להתרחקות.

1. כפיה ואונס

כפיית הטכילה לנצרות התרחשה ביתוד כימי השליטים תיאודור (1855-1865) ויוהנס (1872-1889). כפיית אינוס זו של הנצרות עולה כבירור ממכתבי בני העדה. נציין שלושה:

ב-1848 כותב הקס אבא יצחק "אנו עניים. אדוננו הוא נוצרי. אנו בלי ריסט (=כעלות נתלה וזכות הורשתה)... כל מקדשינו הרוסים, שילחו לנו מישהו, שילחו לנו תרומות צדקה"... (ב-1903 מתארים בני העדה את שהיה קודם שלטון מנליק השני (בו רווח להם מעט): "אמרו לנו: האמינו כחדש (=בכרית החדשה) אולם אנחנו נשטנו את צוארנו" - סביר אפוא להניח שלא כולם נשטנו את צוארם והיו שנכנעו, למראית עין.

ב-1905 מסרו הקסים בגוראנה מכתב כדי יעקב פייטלוביץ ובו תיארו שוב: "בימי הקיסרים תיאודור ויוהנס הטכילו אותנו בכת לנצרות. הושטנו את צוארנו. אלוקי אברהם ואלוקי יצחק ויעקב הצילנו. בזכות תפילתכם, מעטים נותרנו. לפני כן היינו רבים... היו קיימים 200 בתי תפילה, כיום נותרו 30". משתמע אפוא שכפיית הנצרות, יחד עם הפולמוס והמאורעות שמן-הסתם נלוו לה, דלדלו באופן משמעותי את מספרם של בני העדה הנאמנים. רבים עזבו כנראה את מסגרת החיים היהודיים המלאים (המאופיינים כנתי הכנסת ובמספרם). התפתחו אפוא חיים של אנוסים, שכנראה קיימו כסתר כמה מיסודות הדת. האם עברו לנצרות כמוכנה האמוני? כמוכן ההפנמה של תוכנה הקעצב? כמוכן של השתתפות רצונית ומלאה בחניהם, טקסיהם ותפילתם? - לאו דווקא. ואפילו אם היו שכאלה - אין הם מכתמים את הכלל ואינם מעידים עליו.

יתר על כן: גם כאשר יודעים אנו שהיתה 'התנצרות' שכזאת - וכיון שאינה רצונית ומופנתת הריה בין מרכאות - מה דינם של הננים, הנכדים, הננינים? ידועים לנו אנשים רבים האומרים: "אבותינו הלכו בזמן יוהנס, (והכיסוי 'הלכו' עוד יידון), אבל אנחנו - לא הולכים לכנסיה ולא מתקרבים בכלל לגויים, אין לנו אתם כלום: לא מאמינים בנצרות, לישו, במרים, רק באלוקי ישראל. נכון הדבר שאנשים אלה לא חזרו לחיות במסגרת הקהילתית של העדה - כי הדבר אינו אפשרי ללא קס, ועל כך עוד יוסבר להלן.

כפיית אינוס זאת נמשכה, בווריאציות שונות, גם עד הזמן האחרון. עד זמנו של היילה טילטי היתה הכנסיה עצמה בעלת אדמות רבות באזורים שבהם מדובר - וכדי לחכור חלקת קרקע נחבעו האנשים לא-אחת 'להתנצר', וכלפי חוץ - שייראו השכנים - הם עשו זאת.

מעניין לצרף כאן אנקדוטה על אשה כודדה ש'התנצרה' לאחר מכצע שלמה. כשנשאלה מדוע עשתה זאת כהיותה זקנה, ולאחר שכל ימיה היתה נאמנה, היא השיבה: "נשארתי כאן לבד (ככפר אטיה), כל משפחתי עזבה (לישראל) והגויים אמרו לי: 'כשתמותי, לא נקבור אותך. נזרוק אותך בשדה והצבועים (=הוינה' באמהרית; חיה נושאת אמונות-טפלות מטילות אימה) יאכלו אותך'. לא הסכמתי, רק פחדתי. אחרי כמה זמן באמת מתה כאן אשה זרה, שלא גרה כאן והם באמת לא קברו אותה והשליכו את גופתה בשדה. אז לא יכולתי יותר, ומרוב פחד הלכתי אליהם והסכמתי, והם הבטיחו לקבור".

יש להוסיף עוד, שגם ברוב המקומות שבהם העמיקה 'התחזותם' של בני 'ביתא ישראל' לנוצרים עד כדי כך שביקרו בכנסיות, הטבילו את ילדיהם וקברו בחצר הכנסיה (ובדרך כלל מחוץ לגדר, בגלל שהקס הנוצרי לא קיבלם פנימה) - וגם כאשר התמידה התנהגות זאת עד לשנים האחרונות - נשחק הדבר בימי השלטון 'החילוני' של מנגיסטו (1974-1991). רב תקנותיו פגעו, אמנם, בחיי הדת היהודיים (כגון קביעת יום-שוק בשבת, פיתוח חינוך 'מודרני' על חשבון החינוך המסורתי, והשראת נורמות חברתיות-התנהגותיות מודרניות שהביאו את הצעירות למרוד במשמעת הקסים בקשר לדיני הטהרה וכד') - אבל כיון שהוא הפחית מאד במרותה המחייבת של הכנסיה, הרי שגם הציבור דגן חדל לחשוש - ופסק מביקורים בכנסיה ומקשרים אחרים עם הקסים הנוצרים.

2. זעזועים טוציו-אקונומיים:

יחד עם גזרותיו של יוהנס עברה אתיופיה גם כעשר שנות נצרות שגרה רעב קשה וטירוף-מערכות אורח החיים ועיבוד הנחלות בכל צפון אתיופיה. ואם אין די בכך, הרי באותן שנים (1889) פלשו דרווישים מוסלמים מסודן - החריבו בזזו ושרפו מה שיכלו והותירו אחריהם בוקה ומכולקה בכפרי היהודים באזורי דמביה וצ'ילגה. "כזמן הדרווישים רבים מאד מתו ברעב" כותבים כהני העדה במכתבם לפייטלוביץ (ב-1905) - אבל ידוע לנו שאלה שלא מתו נפוצו כנדודים על-פני הארץ לחפש דרך לחיות את נפשם. לאחר השנים הרעות ('קפו קן' כפי שכונה הזמן ההוא) מצאו עצמם יהודים רבים במקומות מגורים חדשים. חלקם כנראה נטמעו אז בגויים ואבדו מכת ישראל. חלקם התקבצו לכפרים חדשים של בני העדה, אך ללא קס המכהן בכפר, כבעבר. רבים מהקסים נמלטו על נפשם לאחר שנשרף בית הכנסת שלהם, ומה גם כאשר בני כפרם נפוצו לכל עבר.

נוצרו אפוא 'קהילות' תלושות של בני העדה שלא יכלו, כאין ביניהם קסים, לחדש את

התיפקוד המלא, (ועל כך עוד נרחיב להלן). יתר-על-כן, בהיותם עכשיו בשכנות 'לוחצת' עם הגויים, בהיותם יושופים ומדולדלים, וכאין להם כל זכויות על קרקע לעיבוד - נכנעו חלקם לחצים חברתיים שלטוניים (כרמה מקומית) שדרשו מהם להיות נוצרים כדי שיוכלו לעבד אדמות או לשאת נשק.

מכאן התפתחה מעין 'התנצרות כאמירה', שלא גררה בדרך כלל שום תפנית אמונית בנפשם, ובהחלט לא תמיד הביאה גם למצו התנהגותי נוצרי - אלא רק במידת המיניסום הנדרש לחיים תקינים ול'מודוס ויוונדי' עם הנוצרים האחרים שבאזור. כתקופות רגיעה, וכאשר הללו היו סובלנים, היה המיניסום הזה - כמעט לא כלום.

אכל 'התנצרות' שכזאת (ושוב, בין מרכאות) היתה פעמים רבות שאלת חיים: ממה תתקיים המשפחה כאין לה רשות לתרוש ולקצור חלקת שדה? במה יחיו את נפשם? גם ההימנעות מעימות עם הגויים קשורה לדיני נפשות, שכן ידועים לנו לכל אורך השנים - כולל השבועות האחרונים - מקרים שבהם הסתיימו חיכוכים כאלה ואחרים ברצח יהודים. ההתחזות כנוצרים נאה אפוא, פעמים רבות, כדי לא 'להיקלע לפינה', למצב בו עליך להרוג או להיהרג. האם צירוף מרכיביו השונים של מצב הרקע הסוציו-אקונומי, איננו יוצר אופי של אונס וכפיה להחליט ההתנצרות? ישפוט הקורא.

3. המסיונרים

הללו פעילים בקרב העדה מאז אמצע המאה שעברה - ורק מנג'יסטו אשר סופית את פעולתם, וגירסם. ידוע סדיווחי המסיונרים עצמם שהצלחתם המספרית היתה זעומה - אך המעשים שנצודו טופחו על ידם (ילדי פלאד, הם כונו, ע"ש המסיונר ס'טין פלאד שפעל שם עשרות שנים), גודלו להיות משכילים ואנשים-של-צורה, ואנשי העדה לא תמיד התרימו אותם ולפעמים נעזרו בהם בכעיות שונות. כך נוצרו מעין חיי-יחד בין אנשי העדה הנאמנים לבין חניכי המסיון, והדבר נגס במוחלטות האידיאית וההתנהגותית של החיים ככפרי העדה, סביב הקס.

'מוצר הלואי' של פעילות המסיון היה אפוא קטלני, יותר מן האפקט הישיר. התפתח מין חוסר בטחון באמת המוחלטת אותה ייצגו הקסים. צפו סימני שאלה, כגון "אולי בכל זאת מייצגים הללו, הלכנים מאירופה, את היהדות האמיתית ואת דת האמת שאיננו יודעים עליה בשל בדידותנו?" "אולי כאמת כבר בא המשיח ואין להמשיך ולחכות לו ללא תוחלת?"

קשה להטיל ספק בכך שערעור-בטחון זה תרם בעקיפין - אך באופן מסוי - לנכונות הנפשית להיכנע לקשיים האחרים, שתוארו לעיל, כתור גורם נפשי מסייע. לעניות דעתי מתאפיינות תוצאות השפעתו של גורם שכזה, בהיותו כולו מכוסס על לכידת-נפש והטעיה אמונית, כהגדרה ההלכתית של 'לבו אנסו', היינו שנפתה האיש להאמין במה שידע - אלא שמה שגרמו לו לדעת היה דיס-אינפורמציה כמובנה החמור ביותר.

4. צאן ללא רועה

קהילה כפרית של 'ביתא ישראל' ללא קס, היא ככזורת דבורים ללא המלכה. ברדיוס קרוב לכפרו עדיין מכטיחים ביקוריו התדירים של הקס את קיום אורה החיים המסורתי, אולם כאשר הוא שוכן ככפר מרוחק וביקוריו נדירים - הרי שהידרדרות איכות החיים היהודיים מתרחשת מאליה, כגזירה הכרחית ומחוייבת. וזהו בדיוק הדבר העיקרי שאירע באזורי דמביה, צ'ילבה (כולל טנקל וטקושה-אלפה), ואצ'פר.

בדרך כלל נבעו הדברים מהצטרפות הקשיים והלחצים שתוארו כבר לעיל. ידוע גם על מקרים בהם נטפלו הפורעים הגויים דווקא לקס עצמו, למן הדרווישים במאה הקודמת ועד למקרה של-הקסים האחרונים שנמלטו מאצ'פר לאמבונג רק לפני שש ולפני ארבע שנים, כאשר הגויים שרפו את בתי הכנסת שלהם.

במקומות רבים עלינו לדבר אפוא על העלם ושחיקה של תפקוד זהו מעיל בגלל שכר אין קסים - ולא דווקא על התנצרות. לפחות בשני דוחות של שליחיו ישראלים מוצאים אנו התייחסות לשתי הכנינות הללו: ד"ר רוזנפלד שביקר בכפרים כמזכיר הברית העברית העולמית ב-1952 כותב, במקביל, על "חזירת המסיונרים הזריזים", ועל כך שאנשי העדה "התאוננו על מסורת האבות המשתכחת והולכת, ועל הניתוק מאורח החיים המקובל" ובהמשך: "מצבם הרוחני יורד והולך בשנים האחרונות בגלל חוסר חינוך יהודי הגורם לניתוק מהמסורת". בהמשך הוא תובע תמיכה בכהני העדה כי "במקומות שאין בהם כהנים (=קסים) המצב הדתי לקוי עד מאד" (הדגשה שלי).

גם יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו שביקר שם ב-1958 כותב "שרכים מאד מן הפלאשים התנצרו בזמנים שונים, מפני חמת המציק, או התרחקו מבני עדתם (הדגשה שלי) אך גם היום עודם פלשים (הדגשה במקור) הן על-פי התודעה העצמית שלהם והן על-פי יחס סביבתם אליהם".

*

מה קורה בכפר ללא קס? - די אם נציין שלושה דברים עיקריים:

ראשית, אין שחיטה כשרה, כיון שעל-פי מסורת העדה הנשר הוא כשר רק אם נשחט ובורך ע"י הקס. מכאן צויח כבר הפגם הראשון והקשה ביותר הנאמר כלפי אותם ש' ולכו'. כאשר תשאל את איש העדה "מה זה פלש-מורה?" תהיה תשובתו (אם יכיר את המושג): "אלה, אכלו בשר לא שלנו", שמשמעותו: שחטו בעצמם, או אף גרוע מזה - אכלו עם הגויים. (מוכן מאליו שלא מדובר באכילת בשר בהמות טמאות או חזיר, לכדי כך לא הניעו 'המתנצרים' דגן...)

שנית, אין תפילה. התפילה מנוהלת רק ע"י הקס ותלמידיו (=הדבטרים), והיא נערכת בשפת הנעו, שאין היא שפת הדיבור. ואין הציבור מכין אותה כלל. כולם משהתפיים סבילים, עוגנים אחרי הקס או מקבלים תרגום חלקי. בקהילה ללא קס לא יתכן אפוא בית כנסת שיהפקד כמוסד הקהילתי העיקרי, והכפר נותר כגוף ללא לב.

ושלישית, כאופן טבעי, נשחקים יסודות הדת המחייבים 'משמעת'. כאשר נמצא הקס ופעיל, לא תעלה אשה על דעתה שלא לפרוש לסוכת הנדה בימי המחזור החדשי או לאחר לידתה (40 יום לילדתה זכר, 80 יום לנקבה). כשאין קס המטיל את מרותו - או כשהוא מבקר לעתים רחוקות - העניין דועך. כך הוא המצב גם לכבי שמירת השבת, ביחוד בשנות שלטון ה'דרג' (הכינוי לשלטון הקומוניסטי של מנגיסטו) כאשר יום השבת נקבע כיום שוק. מי יגער בקדרית או כנפח שיוכילו את כליהם למכירה בשבת? מי ימצא מענה לשאלתם: "אם לא נמכור - מאין תימצא פת לילדינו?"

*

אנדן הקסים הוא אפוא חיתומס של כל התהליכים שתוארו לעיל. אפשר לומר בהכללה שלא חשובים כלל הנורמים שהכואו לכך, אם התוצאה הסופית היתה שאין קס המתפקד בכפרי הציבור הנדון. כשהוא איננו - נחרץ דינם של החיים היהודיים לשחיקה והידרדרות ("הדת שלהם נהרסה", הסביר לי פעם אחד הקסים).

סיכום

"אין להם קס", "אכלו בשר לא שלנו", "ביטלו סוכת נדה" - אלה הם המאפיינים החשובים של הציבור הזה בעיני בני העדה הנאמנים למצוות ולמסורת. אלה הם הדברים החמורים שהכואו אותם להדכיק כינויי גנאי לאותו ציבור - והפגמים הללו שוקלים בעיני הקסים עצמם הרבה יותר מן ההתנצרות הטכנית שכל-עצמה, כאשר אמנם היתה, הריהי התחזות חיצונית כדי לחיות כשקט בין הגויים. הקסים מכינים היטב את האילוף והאונס שבדבר ("לא היתה להם כרירה", אמרו לי כמה קסים), הם יודעים שבתוך לבם פנימה לא האמינו בנצרות אף פעם, והם סולחים ומקבלים בלב פתוח את כל הנא לשוב. גם טיבו של טקס הקבלה כתשובה מעיד על כך, שכן הוא מכיע היטהרות חיצונית מטומאת מגעם של גויים

ומחיכוך החיים עמם - (גילוח שער ורחיצה בנהר) - והזדככות פנימית ממאכלות אסורים - (שכוע אכילה גרעיני חמוס ומים בלבד). כפרה הכא נעסיק את הבנת הדברים עוד יותר.

ועם זאת, הניתוק מן הקטים לא היה מוחלט. קטים ביקרו בכפרים ועברו בהם לפעמים (קס אלעזר שנפטר בטודן בדרכו ארצה ביקר כדואדו ובאזור, קס הדנה לימד באצ'פר, ועוד). קס אחד ותמיד בכך עד הזמן האחרון ממש, קס מהרט סהלו מאטיה שעלה מעט קודם למבצע שלמה, נפיר באשדוד לפני כשנה. בכפרים שעברנו - נקבו בשמו בתור הקס שלהם. הוא קיבל עשרות משפחות מבני הכפרים בתשובה, תוך כתיבת מסמכים על כך. קיבלם בכפרים, וחזר וקיבלם (עם קטים נוספים) גם בארץ, כשנה שקדמה למבצע שלמה. בהמשך עוד נדון באותה 'קבלה בתשובה' ע"י הקטים, וכאן רק נסכם את מסקנת ניתוח העובדות:

מכיון שהתהליכים שהוארו לעיל, במקביל או בנפרד, יצרו אפקטים ותוצאות של אונס וכפיה גם כאשר נרמו להמרת הדת כלפי חוץ (וכאמור, לא תמיד) - וכיון שההפרדה מן הגויים היא מוחלטת, אין בכלל נישואי תערובת בכפרים, ותודעת השייכות ל'ביתא ישראל' היא ברורה - הרי שעסקינן, אפוא, ביהודים, שגם אם התנצרו - אנוסים הם, ולא המירו דתם מרצון, וכוודאי שאין להגדירם "כבני דת אחרת". זאת מסקנתנו גם ללא קבלתם בתשובה ע"י הקטים אשר יש הרואים בה, שלא בצדק, גיור. לאחר קבלה שכזו, ובידנו מסמכים על חזרתם של אלפים - נוודאי שכבר סר כל ספק.

מזווית הראיה ההלכתית אין הם טעונים גיור, שכן יהודים הם, בהיותם בני העדה. ההנדל בין אונס לרצון יוצר הנדל הלכתי בין אונס למוטר - (דרך קבלתם בתשובה היא קלה כראשון וקשה יותר בשני) - אך בכך עוד נרחיב בהמשך.

פרק ב': ניתוח מושגי

עולמם המושגי של יהודי אתיופיה בה רחוק מאתנו, כערכיו היהודיים-הגלויים ובמארג של קודים והכנות פנימיות, עד שקשה לנו מאד לחדור אליו ולהכינו מתוכו, כמו סכפנים, ודומה שגם כל נסיונות ההתקרבות עדיין נגזר עלינו לצפות בו מכווץ.

מתפתח מכאן סכנה של גישה טיפולית-פטרונית יהירה ע"י אנשים הסבורים שכבר הכינו הכל. סכנה זו כשלעצמה אינה עניין לכאן, אבל שילוב חוזר של יהירות זו עם אי-ההכנה המושגית, ועם אי היכולת הנפשית לחוש את הזווית החיים באזורי הכפרים באתיופיה בכלל ובקרב העדה כפרט - הוא שהוליד את הכינוי 'מתנצרים' כלפי ציבור שלם. בכל הענווה - ובידיעה שגם אני אינני כל יודע - אנסה להסביר כאן מדוע אין זה הכינוי המתאים לאפיין בו את בני הציבור הזה, אפילו כאשר 'התנצרו' אמנם חלקים ממנו.

ראשית, הכה נבחן באילו מונחים משתמשים בני העדה עצמם כלפי אלה שרחקו. נעדין תחילה במונחים המנטאים את פעולת העקירה מן החיים המלאים של עדת יהודי אתיופיה, אלה המונחים האמורים בכיכול לכטא 'התנצרות', ואחר-כך נעדין במונחים המנטאים שם תואר או מצב המאפיינים את הציבור שכבר התרחק, החי בריחוקו.

המונח 'התנצרות' - היינו שם הפועל המנטא את המרת הדת מיהדות לנצרות איננו קיים באמהרית, ואינו משמש כלל בשפת העדה. כדי לומר באמהרית שאדם התנצר, היינו: התליץ את דתו לנצרות יש צורך בארבע מלים שתרגומן הודגש כאן בקו, (וכאמהרית: WODE CRISTINA HEYMANOT MELAWOT). ואילו כדי לציין את הפעולה של עזיבת החיים התקניים של העדה ע"י הציבור הנדון, משתמשים בני העדה בשני ביטויים אפשריים:

האחד הוא: "הם תלכו", (כאמהרית: "ENERSOO HEPOO"). כאשר נמשיך ונשאל: "לאן הלכו?" תהא התשובה: "הלכו לגור ליד הגוים", או - בהרחבה - עזבו את מסגרת החיים של העדה, את שמירת המצוות סביב כהונתו של קס, ועברו למצב 'תופשי' של חיים בכפרים אחרים (כדרך כלל מרוחקים), אשר אין בהם קטים ושמירת המצוות היא בלתי אפשרית.

בהכרח נידונים חיים שכאלה כטומאה, כי התוכן המאפיין את חיי העדה היא הפירת, האפשרית רק בחיי היחוד של העדה כפרישות מן הגויים. כיון שטהרת גוף ונפש זו היא הדבר 'המבדיל בין ישראל לעמים', הרי שכן יובן שנוכל גם לשמוע עליהם שהם חיים 'כמו הגויים'.

כשנמשיך ונחקור בזה מתבטא הדבר למעשה נשמע שוב על 'אכילת הנשר', ביטול סוכה הנידה וכו' דווקא ההליכה לכנסיות או אף טקס של המרה בו היזה קט נוצרי מים על האיש ואמר טקסט נוצרי כלשהו בשפת געז, גם אם וכאשר התקיים טקס שסזה - איננו הדבר החמור בעיני הקסים של העדה. על כך הם יאמרו תמיד: "טוב, לא היתה להם ברירה", יצינו שכוודאי לא האמינו בנצרות, ושם הלכו לכנסיות היתה זו רק הצגה כלפי חוץ כדי שלא יהרגו אותם ולא יתחילו להם, כדי שיוכלו לעבד אדמה, לשאת נשק וכד'.

הביטוי האפשרי האחר לציון פעולת עזיבת החיים המצותיים (ו' קמוצה) הוא מונח המבטא השתנות עצמית, מעבר אשר כרוך בו שינוי כלשהו בחייו של אדם:

ENERSOO TALAWOOTAWAL - ברכים - ששמעו, 'הם השתנו', עברו שינוי. יתכן גם שימוש נמונה דומה - TANASTOOL - שמשמעותו קימה (ממצב ישיבה, או שכינה), היינו: מעבר למצב חדש. המונח הנ"ל ישמש, באמהרית, גם כאשר האיש שינה את התנהגותו מטובה לרעה ולהיפך, וגם כאשר האיש חלה או הבריא, השמין או רזה.

רואים אנו אפוא שאותו מונח דינמי שמשם לשני הכוונים, ואמנם הופתעתי לגלות שמשמשים בו גם לציון החזרה בתשובה, כאשר הקס מקבל את השב מן החיים כטומאה, הבא להיטהר. גם אז עובר האיש את אותו השינוי עצמו, אך הפעם בכיוון ההפוך: מן החטא לחיי המצוות.

נובע מכאן אפוא, שוב, שהדבר החשוב והקובע איננו המרת דת, שינוי של אמונה, אלא עצם השינוי האישי שבשכינת מסגרת חיי העדה ופלישה מהם - ולכן מובן שאותו מונח ישמש גם לחזרה מחיי הטומאה לחיים התקניים. אילו היה מדובר כאן בהתנצרות של ממש היו צריכים לשמש כאן ביטויים גנדיים ('התנצרות' לעומת 'ג'ור') - אבל הקסים ובני העדה לא ראו אף פעם באנשים אלה 'מתנצרים', על כל המטען השלילי שגלווה למושב זה באירופה עד כדי הנהגת דיני אכלות: קריעת בגד וישיבת שבעה על מי שהמיר את דתו. לא נכונה אפוא טענתו של הרב וולדמן כאילו ראו בהם בני העדה גויים לכל דבר, אדרבא: הם ראו בהם אחים יהודים, בני העדה - בדם ובנפש - שרחקו לאונס אל בין הגויים ונאלצו להתחזות כמתנהגים כמוהם. עם זאת, אף-על-פי-כן, לא מנקה האונס את הידבקות הטומאה הכרוכה בחיים שכאלה, ועל כן בא טקס הקבלה בתשובה לאפשר ולבטא את ההיטהרות החוזרת - זוהי כל מהותו - ובשום אופן איננו ג'ור.

תמיכה נוספת תימצא לנו בכך שלא היה כלל ג'ור בעדת יהודי אתיופיה כי מעולם - עד כמה שנירתי ושאלתי - לא בא גוי, נוצרי-אמהרי, וביקש מן הקס של בני 'כיתא ישראל' שיכניסו תחת כנפי השכינה. יחסי השכנות בין היהודים לנוצריים באתיופיה יצרו קשת של 'תוצרים' - מעלילות דם ורצח, ועד חיי סוכלות יחסית ומסחר הדדי, אבל החשדנות והזרות אף פעם לא פגו. לכדי פיתוח פרקטיקה של ג'ור - מכל-מקום - לא הגיעו הדברים...

אלא שהכעיה איננה מרפה. כאשר אומר הקס על בני עדתו שרחקו ו'השתנו' את הביטוי הנ"ל - ENERSOO TALAWOOTAWAL - השאלה המתבקשת היא: "מה-זאת-אומרת השתנו?", "מה טיבו של השינוי ולמה (ל' שואית) הם השתנו?" - ובאן נקבל תשובה שהם השתנו להיותם עכשיו בדת הנוצרית (CRISTINA HEYMANOT).

שתי תשובות בדבר: ראשית, לא ניתן כלל לדבר בכפרים באתיופיה על הדת הנוצרית ועל החברה הנוצרית-אמהרית כנפרד. אין אלה שתי ישויות אלא מהות אחת, ועל כן גם כאשר ישתמש הנשאל במונח המבטא דת או אמונה (HEYMANOT), המשמעות היא התקרבות לחברת הגויים - בגלל כל הסיבות שנמנו לעיל. הראיה לכך היא שאותו נשאל עצמו, גם כאשר הוא 'ינדה' ככך שאמנם הלכו האנשים לכנסיות, קברו את מתיהן לידן וכד' - הוא ימשיך ויציין שכל זה היה רק כלפי חוץ, מחוסר ברירה, ושכאמט בליכם לא האמינו האנשים בישו אלא רק באלוקי ישראל.

ושנית, חסר באתיופיה מושג מרכזי נוסף - הוא מושג החילוניות. בעולם המערבי הוא צמח עם ההתנערות מן האמונה הדוגמטית-המחייבת בעיקרי הנצרות (=הקטכיזם), התנערות וכפירה שלא היתה 'לטובת' דת אחרת חוץ מעבר אליה - אלא היתה מעבר לחיים-ללא-דת. כאירופה נולד כך המונח סקולריזציה. לאחר שפשה הנגע גם בבית ישראל - ולאחר תקופת-מעבר בה כונו אנשים שכאלה 'מוסרים לדבר אחד' (או לכמה וכמה דברים...) - תורגם המונח לעברית ונולדה החילוניות.

(על הכינויים הסטטיים של הציבור הנדון נדבר בהמשך, אך נציין רק שדווקא מפני שהכינוי 'מומר לדבר אחד' שימש כחקופה ה'טרום-חילונית' ביהדות, דווקא לכן בה מאלפת היא ההקבלה שבינו לבין הכינויים שהודבקו לציבור דגן - וביחוד הדמיון בתחושת של הנאמנים, המשתקפת בכינויים כלפי הנוטשים, אלה בגולת אירופה ואלה בקרן אפריקה).

לימים השתרר בעם ישראל הלך-מחשבה מקובל, שהפך למעין נורמה, שהחילוניות היא כעצם הוויית חיים לגיטימית לא פחות מן 'הדתיות'. קוראים לזה 'פלורליזם'. על מידת הלגיטימיות של החילוניות בישראל לא אכיע כאן את דעתי - אך ברור לגמרי שכל המגדיר את עצמו 'חילוני' לא הפקיע בכך את שייכותו האורגנית, העובדתית, לעם ישראל בשל עצם העובדה שהאיש נולד להורים יהודים. הלך המחשבה הנ"ל נשכר, אמנם, כשעה שהולך איש יהודי וממיר את דתו מרצון, במשמע האמוני המלא של המרת הדת. או-אז, אובדת בתודעת העם אותה לגיטימיות, וקיימת כלפיו תחושה של בוגד ונוטש, ש'חצה את הקוים'. תחושה זו מצאה את דרכה גם אל חוק השבות שאיננו חל על אדם שכזה. אך העניין ממשיך להיות בעייתי כי גישה ההלכה היא שהאיש נותר יהודי גם כחטאו: והנתן היהודית תעמוד לו גם שלא ברצונו מנקודת מבט של אנשי הלכך; דבר לא יעזור לו: יהודי יישאר גם אם יבריו מאה פעמים שהוא גוי.

הצרימה הזאת, הנשמעת כאשר מנסים 'לישב' את חוק השבות וההלכה כאחד, אינה עניינו הישיר של חיבור זה - ומכל-מקום כל טענתי כאן היא שאין סתירה: בין על-פי ההלכה ובין על-פי חוק השבות יש לפתוח שער לציבור הזה ולקבלו: הן בתשובה שלמה לעם ישראל, הן בעולים חדשים לארץ ישראל - בזכות, ולא רק כחסד.

נשוב עכשיו לכפרים באתיופיה, לנימוח תחושתם של בני העדה כלפי אלה שרחקו. על רקע השוני המופלג במציאות החיים, והיצמדותה של האוכלוסיה הכפרית לנצרות מכלי שהתעוררה תנועת פרישה ממנה וכפירה בעיקריה - קל להבין מדוע לא נולד שם מושג הסקולריזציה. גם בתוך העדה היהודית לא קם אדם ובעט, כאופן מלא ומודע, ביסודות האמונה והדת - ועל כן מובן שלא נולד שם גם מושג החילוניות.

ואילו באשר קרה הדבר שחלקים מן העדה התרופפו והתרחקו, ובהעדרו של מושג החילוניות השומר ציבור שכזה בתחומי עם ישראל, הרי ש'חציית הקוים' היא מהירה ומיידית: היא מתרחשת ברגע בו נפגשת שמירת המצוות בשל הניתוק מן הקס. כבר אז, גם אם לא ביקר תאיש בכנסיה ולא דיבר כלל עם קס נוצרי - נוכל לשמוע (גם מבני הציבור הנדון בעצמם!) שהם חיו כנוצרים.

כמה קל ליפול כאן בפת ולתרגם אל מושגינו 'האירופים-מודרניים': 'התנצרו!' אלא שאין התרגום נכון כי מערך מושגינו שלנו אינו חל באתיופיה. 'חציית הקוים' אמנם מהירה שם הרבה יותר, אך משמעותית הרבה פחות! הראיה לכך היא עד כמה נשמר הקשר המעשי והרגשי בין הציבור הזה לבין כל העדה: ביקורי הקסים, השתתפות כשמחות ובאבל, השתתפות בכינוסי הסיגד, והחשוב מכל: המשך קשרי הנישואין. לא, בשום אופן לא דנה העדה את הציבור הזה כגויים: היא המשיכה לדעתם ולהתייחס אליהם כאל איבר מגופה - אם-גם כאיבר חלוש, טעון חיזוק ותיקון.

וכמה 'מקשים' עלינו את התיים' בני הציבור הנדון כאשר רבים מהם אמנם ביקרו בכנסיות הכפריות וענו 'אמן' לקט הנוצרי שהתזו עליהם מים! יודעים אנו שרק אנוסים הם - ושכל 'התנצרותם' כלפי חוץ ואין הם בוגדים באחייהם וכוועטים באלוקיהם - אבל להם חסר המנגח המושיע הזה, המחזיר אותם נקלות לתחום הלגיטימיות בתודעתנו (גם זו ההלכתית), ורק בחקירה ודרישה ניתן להכין זאת מהם...

וכאשר בא האיש לתזור בתשובה, מוכח ומתגלה אמנם הפלא: עד כמה ששונה הוא, כאשר כל הרקע המציאותי וההסטורי שהביא לחילוניות לנטישה ולהמרה בעולם היהודי-המערבי מן הרקע והמציאות באתיופיה - בכל זאת, ומעבר לפער המושגים והמציאות, כה דומה פסיקתם של הרבנים הקסים. גם כאן וגם כאן יפסקו שלא יכול יהודי להפוך את עצמו לנכרי. פשוט, אין דבר כזה; ישראל שתוא - ישראל הוא. יכול הוא לא לתפקד כיהודי, אך אם יהודי בדמו הוא - הרי כשאם ליטהר פותחים לו שער ומורים לו, נאהבה, את הדרך לשוכ...

עד כמה לא הובן כל המבנה הזה ע"י 'המומחים' בסוכנות היהודית אשר נעלו את השער בפני אחים מונדפקים, ניתן להבין מ'אימרת כנף' של טיבה פלדמן. כששאלתי אותו האמנם יתכן שבמשפחה אחת חלק מן הבנים יהודים - ואפילו הועלו לישראל על פי החוק - וחלק נוצרים... "כן", הוא השיב לי בפשטות, "אלה התנצרו, ואלה לא. אבל אלה שכאן דורשים שיעלו את אחיהם, כי אצל העדה האתיופית עומד דם לפני עם". ובכן, על טיבה ותקפותה של 'ההתנצרות' כבר דיברנו. אבל מדבריו של פלדמן עולה שלפי הבנתו מי שהתנצר יצא מן העם. עדיין אין הוא מוכן להכין שדווקא הדם הוא הקובע את השייכות אל העם, - וכך המימי דעים הם, ברוב השם, הרבנים והקסים גם יחד.

ולאחר כל הדיון הזה ראוי גם לשים לב שישנו ביטוי נוסף באמהרית, שגם אם אין פירושו הטילולי 'התנצרות' הריהו קרוב לכך ביותר - ודאי יותר מן הביטויים שנדונו כאן. מאלפת העובדה שכביטוי זה לא השתמשו כלל כלפי הציבור הנדון: זהו המונח 'נטבלו', (ENERSOO TE TEMKEWAL) הנגזר מן הטבילה הנוצרית - TEMKAT. (אגב, פעולת הטהרה נעדה מבוטאת ברחיצה - METATES - ומעניין לשים לב שרק בלשון חכמים בא הפועל 'טבל' במקום מטבע הטהרה המקראי: 'ובחץ נמים את בשרו וטהרו'). אילו היה 'מרכז-הכבוד' של פעולת ההתנצרות נעוץ בהמרת הדת - היה נבחר הביטוי 'הדתי' הזה כדי לאפיין אותה; העובדה שלא כך אמרו הנאמנים על אחיהם - מדברו בעד עצמה.

לסיים, נבחן את אותם כינויים סטטיים אשר בהם משתמשים אנשי העדה כלפי אחיהם שרחקו. הביטוי פלס-מורה (או: פלש-מורה) מתפרש כך: 'פלשי' - היינו בן עדה ביתא ישראל - הסתנהג כמו ה'אמהרה', היינו כמו הגויים. ואולם, כינוי זה איננו רווח כלל באתיופיה. השתמשו בו כל גורמי המיסד כאן, בישראל, וכך למדו אותו רבים ממסורבי העליה באתיופיה מפקידי הסוכנות, כאשר נימקו בו הללו את הסירוב להעלותם לישראל.

הציליל 'מורה' מפתה לשמוע בו הד למילה 'מומר'. מבחינת התוכן הדמיון כמעט מושלם, כי גם 'מומר לדבר אחד' - היינו: מי שתדל, למשל, מלהקפיד על דיני הכשרות או הנידה - זכה (בתקופה שעוד לא היתה חילוניות) לכינוי אשר יש בו משום 'דחיותו' של האיש אל מעבר לגבול ישראל, כאילו הסיר את דתו. אבל מצד שני - אפילו המומר 'המלא', שהמיר את דתו 'באמת' - לא חדל, על פי ההלכה, מלהיות יהודי. דא-עקא: במקרה זה, לא הצלחתי למצוא הוכחות לקשר בין העברית לאמהרית...

הכינוי הרווח יותר באתיופיה, הוא 'פרס-מורה' או: 'פרס-מוקרה'. גם כינוי זה איננו מוכר לרבים מכני הציבור אך מכל-מקום אין הוא יותר מסתם קללת-עלבון: 'פרס' הוא סוס, ואחד הנרגמים המוצעים הוא: 'פני-הסוס'...

ווריאציה שליטת היא: 'מריס-וודט', שפירושו: אוהבי מריס. אמנם מתקרב הכינוי הזה למונחי הנצרות, אך עדיין נשאלת השאלה: מדוע לא יכוננו האנשים האלה, פשוט, נוצרים (CRISTIAN)? - והתשובה היא שכינויי העדה הכתימו אותם רק בקירבת-יתר לנוצרים, אולי גם נמעין 'חנופה' אליהם - והנכסלות כלפיהם והסתופפות כצילט - אך בשום אופן לא כנצרות כפשוטה. לכן יש להכין: 'אוהבי מריס' - אוהבים את מאמיני מריס, היינו: מתקרבים לנוצרים באופן פסול ואסור - גורך את היטמאות הגוף והנפש - ו'מצדיק' את הכינוי הזה, הן כלפי הציבור עצמו - והן כדי להרתיע אתרים.

ישנה כאן אירוניה דקה ומוסתרת: ברור גם למכנים שאין המכונים אוהלים באמת את מרים ואת מאמיניה, האמורים; היחסים ביניהם מובנים לכל; ואולם כיון שנפלטו הללו מן החיים הקשים והתובעניים של העדה ומצאו את עצמם חיים בין הגויים ו'כמוהם' - הם נחשפו ליחס דואלי: ברצינות ובסנגוריה יסבירו הקסים, גם כיום, "שהם מסכנים כי לא היו להם קסים ולא היתה להם אלטרנטיבה", ושאת "כל הסבל מן הגויים הם סבלו כמונו" ושהם "אמינו, בשרנו ודמנו, ומוכרחים לקבלם חזרה" - ואילו בקטגוריה, בשמיניות של לעג ובוז - לפעמים אפילו בשמחה לאידם - הם יכוננו: 'מרים וודט'...

שיכום כללי

עוסקים אנו כיון נציבור יהודי, מוכחן מן הגויים, שעל שייכותו לעדת 'כיתא ישראל' אין ספק ומחלוקת.

הלה בו הידרדרות - כדוגמת שונות - של חיי הדת. חלקים ממנו חיים באמונת ישראל ללא שמירת המצוות ורק בשל פער מציאות החיים - המוליד את פער המושגים - איננו יכולים -אפיין אותם כ'חילונים' מכלי לעורר סתירות וסימני שאלה. גם בני העדה (ובעצם: קודם-כל הם) נכשלים נקלות כאשר מתושר מושגים הם אומרים שמדובר באנשים שהתנצרו. (אופייני הדבר שאת ההכחנה "אלה כמו חילונים, בעצם" שמעתי רק מבני העדה הוותיקים בארץ שנחשפו לחילוניות 'הישראלית').

חלקים אחרים של הציבור הידרדרו גם לכך שכלפי חוץ הם הציגו התנהגות נוצרית, כדי להגיע לחיי שכנות סכירים (לא יותר) עוי שכניהם הגויים. מכלול הסיבות שהביאו לכך, וניתוח החושבותיהם האמוניות ותודעת הזהו שלהם מכיא למסקנה שמדובר באנוסים - הגם שמושג זה איננו מוכר כאתיופיה.

*

פער המושגים יוצר קושי עצום בהכנת הסוגיא, כאשר מנסים לחקור אותה כ'משקפי תרבות' מערכיים מודרניים או אף הלכתיים-רכניים. הדרך היחידה לנסות להתמודד עם הכנת מערך המושגים והוויית חיו של הציבור הנדון היא בחזירה למושגי העדה, עד נבכי הנפש, ולמציאות החיים היישובית, הכלכלית, השכטית והדתית, בסכיכות אגם טאנה. רק נסיון פיענוח רציני שכזה, מבפנים ולא מבחוץ, יוביל למסקנות אמת. לפי עניות דעתי והכנתי, נכשלו בכך עד עתה כמעט כל אלה שעסקו בכך.

רק כדוגמא: מצד אחד זחו 'הממונים' את אלה ש"נאמר עליהם" שהם התנצרו - גם כאשר יכול שיהיה פירוש הדבר שאכלו בשר שלא נשחט כמסורת העדה, ומצד שני הם לא קיבלו לעליה גם את אלה אשר הקסים קיבלו אותם כחשוכה. אם קיימת בכלל מחלוקת על יהדותו של של כן העדה שהתרחק - הרי אי אפשר להכין היאך עומדת טענת 'נצרות' לאחר שהפה שאסר (=הקסים, שכינו את המתרחקים 'מרים וודט') - גם חזר והתיר.

אי אפשר להסביר זאת אלא באותו כשל חבוני אשר המושג 'התנצרות' מתעתע בו בין מושגי אתיופיה ומושגי אירופה, בין מסורת העדה לבין ההלכה הרכנית - ובין הכנה שטחית של חוק השבות לבין כל הנ"ל בערבוביה - ואין הפקיד, החוקר או הרב טוצא בו את ידיו ורגליו כל עוד הוא צופה מן החוץ...

כשל תכוני זה יכול היה להיות עניין לדיון אקדמי, אלמלא נגע לגורלם - הקיומי והיהודי כאחד - של אלפי אנשים. חמור הדבר עוד יותר כאשר נושאי הכשל מופיעים לא כנבוכים אלא כיודעי-כל, לפעמים גם כפוסקי הלכה, כטוחים בעצמם, אשר הכל נהיר להם כשמש כצהרים. לכן, כמסקנת כל הניתוח הזה, קורא הנני אל כל חכמי דת ודין, אל כל אשר חדרי לכו רגישים ועליותו כרויות לחוש ולשמוע את קריאת הנדחים: הצילו!

*

ה צ ע ה   ל ה ח ל ט ה

מחליטים: בהזיזתם להחלטה מס' 239 מיום נ' חשרי תשנ"ג (20.9.92).
לאשר כדלקמן;

את המסקנות וההמלצות של וועדת השרים בנושא "פלסמורה" (להלן -
וועדת השרים);

א. בפני ממשלת ישראל הועלתה מאז "מבצע שלמה" (מאי 1991) התביעה להעלות לארץ את בני ה"פלסמורה". התביעה הועלתה הן באורח אינדיבידואלי, ע"י עולים מאתיופיה שביקשו להביא לישראל את קרוביהם, כצעד של איתוד משפחות, והן באורח קיבוצי, ע"י מי שחכעו להכיר בזכות השבות של כל אלה שכוננו "פלסמורה" ולהעלותם לארץ;

ב. לאחר שמיעת העדויות, לאחר קריאת המסמכים שהוגשו לה ולאחר שכל אחד מעשרת היועצים שליוו את עבודתה השמיע את חוות-דעתו, עמדה הוועדה על מלוא מורכבותה של הבעייה באשר למעמדם של בני ה"פלסמורה": היש לראות את בני ה"פלסמורה" כיהודים לכל דבר ועניין?

יש מחלוקת בין מומחים ורבנים בשאלה האם ה"פלסמורה" הם יהודים. אין הוועדה רואה עצמה מוסמכת לפסוק במחלוקת זו, שהיא שאלה היסטורית-עובדתית והילכתית.

עם זאת, הוועדה צימצמה את עיוניה לשאלה: האם בני ה"פלסמורה" הם יהודים לעניין חוק השבות, באופן שכל בניה ובנותיה זכאים לעלות ארצה מכוח אותו חוק? הוועדה לא ראתה אפשרות ליתן תשובה חיובית לשאלה זו. בקביעה זו אימצה הוועדה גם את מסקנות יועציה;

ג. הזכות לעליה לארץ הוקנתה בחוק השבות תש"י-1950, בראש וכראשונה, לכל פרט שהוא יהודי, כפי שהוגדר בחוק, המבקש לעלות ארצה.

לאור האמור לעיל עולה, כי אין ל"פלסמורה" ככלל, כקבוצה, זכות שיבה קיבוצית לישראל ואין ליחיד, מתוקף שיוכו ל"פלסמורה", זכות שיבה, וזאת משום שהוועדה, נשים לב לראיות ולעדויות שהובאו בפניה, אינה יכולה, כאמור, לצאת מהחנחה שבני ה"פלסמורה", נכנסים בגדר חוק השבות;

ד. בהתחשב בנסיבות המיוחדות של בני ה"פלסמורה", כפי שהתבררו בדיוני וועדת השרים וכפי שעלו מעדויות המומחים, ממליצה וועדת השרים, כי הטיפול במקרה זה יהיה על בסיס אישי והומניטרי ויתבצע בעיקרו במסגרת חוק הכניסה לישראל.

במסגרת זו ממליצה ועדת השרים בפני שר הפנים לאפשר איחוד משפחות על ידי מתן רשות כניסה לישראל לאלה מבני ה"פלסמורה" שיש להם קירבת משפחה ראשונית, כדלקמן: בני זוג; הורים וילדיהם; ילדים והוריהם.

וועדת השרים ממליצה, כי במידת הצורך יינקטו צעדים דחופים להנאתם ארצה של קרובי משפחה, שעניינם מהווה בעייה הומניטרית קשה, כגון: קטינים שהוריהם נמצאים באתיופיה וזאת במסגרת חוק הכניסה לישראל או לפי חוק השבות, הכל על פי העניין.

הוועדה ממליצה לראות בפתרון זה, הנא לאחד משפחות קרועות, את המענה ההומניטרי למצוקות העיקריות של עולי אתיופיה כחקשר זה.

ה. מוכן מאליו, כי אין בתחלטה זאת כדי לשלול זכותו של כל יחיד מכני ה"פלסמורה" לעלות לארץ לפי חוק השבות אם תתקבל טענתו כי זכות זאת עומדת לו מכוח היותו יהודי, כאמור בחוק השבות, או מכוח מעמדו האישי כמוגדר בסעיף 4א רבתי לחוק השבות;

ו. כן רואה הוועדה כמוכן מאליו, כי הטיפול בבקשות עלייה לישראל מקרב בני ה"פלסמורה" ימשיך ויתכצע, כמו בעבר, בהתאם לחוק השבות ולחוק הכניסה לישראל, הכל לפי העניין, באופן שלא תהיה בו אפלייה כלשהי לרעה, בחשוואה לטיפול בבקשות דומות של מועמדים לעלייה מארצות אחרות;

ז. הוועדה ממליצה, כי קונסול מיוחד של ישראל באדיס-אבבה ירכז את הטיפול בבני ה"פלסמורה" הנמצאים כיום באדיס-אבבה, המבקשים לעלות לישראל, ויפעל בהתאם לחוק הישראלי, להחלטת הממשלה ולהנחיות משרד הפנים.

כמו-כן ממליצה הוועדה, כי תיבחן אצל ממשלת אתיופיה האפשרות להפעיל, במקביל, בגונדר, צוות קונסולרי, שיפעל בתנחיתת הקונסול, כאמור.

ליד הקונסול יפעל צוות מייעץ, שימנה שר הפנים ושיכלול נציגי משרדים וגורמים רלבנטיים וכן מומחים, ונכללם נציגים מקרב העדה והקייסים.

צוות זה יהיה רשאי להמליץ בפני הקונסול לאשר כניסה לישראל גם לקרובים מקירבה שונה, כמידה והשאתם באתיופיה תותר אותם בכדידות ובמצוקה קשה;

ח. שר הפנים ימנה ועדה מייעצת, שמקום מושבה הקבוע יהיה בישראל ואשר תדון בעררים על התלשות הקונסול. ועדה זו תהיה בת 5 חברים ובראשה יעמוד משפטן בכיר והיא תכלול, בין השאר, רב וקייס.

ט. ממשלת ישראל אינה עוסקת ולא תעסוק בפעילות של גיור (או "השבה ליהדות"), לא בארץ ואף לא בחו"ל. יש להדגיש זאת לנוכח הצעות שהועלו בהקשר ל"פלסמורה" לפיהן יוקמו באתיופיה או בארץ אחרת מרכזים לגיור או ל"השבה ליהדות".

יחד עם זאת, תבדוק הממשלה את האפשרות כי גורמים מתאימים יפעלו, בהסכמתה של ממשלת אתיופיה, בקרב המועמדים לעלייה מקרב ה"פלסמורה", במגמה לקרבם למורשת ישראל ולהווי הארץ ולהקל את חבלי היקלטותם בה;

י. וועדת השרים מברכת את ראשי הג'וינט על הודעתם, כי הארגון ימשיך לסייע ל-2,800 בני ה"פלסמורה" הנמצאים כיום בטיפולו באדיס-אבבה, עד שיושלם ביצועה של החלטת הממשלה ואלה הזכאים לכך יעלו לארץ.

וועדת השרים ממליצה כי יו"ר הוועדה יבדוק את ההצעות השונות שהועלו בפניה ואשר מגמתן היתה להכטיח סיוע הומניטרי גם לכ-1,200 מבני ה"פלסמורה" שהגיעו לאדיס-אבבה למרות ההודעות המפורשות, כי לא ינטשו את כפריהם וימתינו במקומם עד שתכריע הממשלה בעניין ה"פלסמורה"; כן יבדוק יו"ר הוועדה אפשרויות שונות לפעול באתיופיה, באמצעות גורמים מתאימים, להגשת סיוע כלכלי וחברתי לבני ה"פלסמורה" שלא ימצאו זכאים לעלות לארץ;

יא. בהמשך לנ"ל:-

עם אישור המלצות ועדת השרים על ידי הממשלה:

1. וועדת השרים תנבש את המסקנות האופרטיביות המתחייבות מהמלצות אלה ותביאן לאישור הממשלה;
2. ועדת השרים לעניין ה"פלסמורה" תמשיך ותעקוב אחר יישום החלטה זו של הממשלה והיא תקבל דיווח תקופתי משר הפנים ומהגורמים האחרים המעורבים בנושא זה;
3. יו"ר הוועדה ושר הפנים יקיימו התייעצויות רצופות עם משרד החוץ, עם הסוכנות היהודית ועם גורמים רלבנטיים אחרים, ככל הקשור לביצוע החלטת הממשלה.

מוגש על-ידי

ועדת השרים לנושא ה"פלסמורה"

דברי הסבר

ביום 30.9.92, החליטה הממשלה לכונן ועדת שרים לעניין ה"פלסמורה", בהרכב הבא: השר לקליטת העלייה יאיר צבן (יו"ר), השר האחראי לענייני הדתות עוזי כרעם, שר הפנים אריה דרעי, שר המשפטים דוד ליבאי ושר החוץ שמעון פרס (שיוצג בוועדה בפועל ע"י סגנו, יוסי ביילין). יו"ר הנהלת הסוכנות, שמחה דיניץ, הוזמן גם הוא להשתתף בעבודת הוועדה.

על דעת הממשלה הזמין יו"ר הוועדה עשרה יועצים כדי שילוו את עבודת הוועדה ויסייעו במתן עצה טובה, כל אחד ואחת מהם על פי השקפתו ותחום מומחיותו: פרופ' שלמה אבינרי, פרופ' נחמיה לכ-ציון, הרב ד"ר אהרון ליכטנשטיין, פרופ' חווה לצרוס-יפה, הרב שבתאי סבתו, הרב רצון ערוסי, פרופ' אולגה קמליוק, פרופ' יוסף קפלן, פרופ' אביעזר רביצקי ופרופ' אריאל רוזן-צבי.

הוועדה קיימה 11 ישיבות, במהלכן שמעה עדויות רבות של נציגים מקרב עולי אתיופיה, של פעילי עלייה שפעלו להעלאת יהודי אתיופיה לארץ ושל מומחים מתחומים שונים. כן הוגשו לוועדה עדויות בכתב, תזכירים וחוות דעת משפטיות ואחרות.

בסיום שמיעת העדויות ותישאל העדים השמיעו היועצים את חוות-דעתם ואף הגישו את עיקריה בכתב.

הוועדה, לאחר ששמעה את חוות דעתם של היועצים, קיימה דיון מיוחד עם קבוצת משפטנים לבחינת ההיבטים המשפטיים של בעיית ה"פלסמורה".

יהודי אתיופיה - חומר רקע

1. אתיופיה - כללי

- 1.1 שטח: למעלה ממיליון קמ"ר - פי 50 משטחה של ישראל.
- 1.2 אוכלוסייה: למעלה מ-50 מיליון תושבים. מגוון אלמנטים אתניים. האמהרה - 30% מהאוכלוסייה. האמהרים היוו קבוצת אליטה. היום השלטון בידי אנשים ממחוז טיגראי.
- 1.3 היסטוריה: 4 תקופות - (א) התקופה האקסומית (המאה ה-1 עד המאה ה-10); (ב) תקופת הזאגאווי (המאה ה-10 עד המאה ה-13), משכטי האגאו, שכללו גם את יהודי אתיופיה; (ג) התקופה הסולומונית ("בית שלמה") (המאה ה-13 עד המאה ה-20), המלך האחרון - היילה סילאסי; (ד) מהמהפכה המרקסיסטית ב-1974 עד הפיכת הנגד ב-1991.
- 1.4 כלכלה: הכלכלה המסורתית - חקלאות ומרעה; בצורת חוזרת גרמה לבריחת המוני תושבים לסודאן ועוד; ב-50 השנים האחרונות - תיעוש ומודרניזציה, גידול הערים, חילון, השכלה. מאז 1974 - מלחמות פנימיות. התוצר לנפש ירד ל-114 דולר לשנה.

2. "ביתא ישראל" - היסטוריה כללית

- 2.1 מוצא: רווחות ארבע גירסאות עיקריות לגבי מוצאם של ביתא-ישראל: (א) בני שבט דן, שגלו לאחר חורבן ממלכת ישראל (719 לפנה"ס); (ב) מהגרים יהודים ממצרים שירדו דרומה, או בעקבות חורבן בית ראשון (586 לפנה"ס), או בעקבות חורבן המרכז היהודי בייב (סוף המאה ה-5); (ג) מהגרים יהודים מתימן (בין המאה ה-2 למאה ה-6); (ד) בני אגאו שנתגיירו (בין המאה ה-4 למאה ה-15).

כמה חוקרים משלבים מספר גירסאות בתיאוריה התפתחותית:

- 2.2 מלחמה והסתגלות (1270 - 1632): השושלת הסולומונית ("בית שלמה") עלתה לשלטון ב-1270 והחל מהמאה ה-14 החלה בצעדי התפשטות כנגד עמים-שנטים שנחשבו כ"אייהוד" (כינוי לכופרים) בצפון אתיופיה. מהמאה ה-14 - עדויות היסטוריות ממשיות על ביתא-ישראל. הקיסר הנוצרי איסחק (1413-1430) הביס את ביתא-ישראל והזהירם: "מי שיטבל בנוצרי - יוכל לרשת את אדמות אבותיו, ואם לא יתנצר - יהיה לפלאסי" (נווד או חסר אדמה). כהשפעת הנצרות חדרה לביתא-ישראל תופעת הנזירות. במאות ה-16 וה-17 נמשכים תיאורים על מלחמתם הפוליטית-דתית של ביתא-ישראל נגד כוחות הקיסרים, בעיקר סביב נושאים של סירובם לשלם מיסים, וניסיונות לנצרות. הקיסר סוסניוס (1607-1632) שם קץ לעצמאות ביתא-ישראל.

- 2.3 תקופת גונדאר (1632-1769): קיימות גירסאות שונות לגבי היקפי ההתנצרות וההתבוללות של ביתא-ישראל בתקופה זאת. בדרך כלל לא נכפתה עליהם המרת-דת והתקופה רשומה ברישומי העדה כתקופה של "שלום ורווחה".

- 2.4 תקופת הנסיכים (1769-1855): ב-1769 נרצח הקיסר איואס השני ושלטון המלך בגונדאר נחלש ובמקומו גבר שלטונם של מנהיגים מקומיים, שנלחמו זה בזה. מעמדם של ביתא-ישראל נפגע. רבים נאלצו או החליטו להמיר דתם. ב-1840 לערך - מתחילה תנועת תחייה דתית ע"י נזירים יהודים.
- 2.5 פעילות המיסיון הפרוטסטנטי (1855-1904): הגורם המוביל - "החברה הלונדונית להפצת הנצרות בקרב היהודים". בגלל העוינות האתיופית המסורתית כלפי זרים, הוסכם בין המיסיון לבין הקיסר כי המתנצרים יצטרפו לכנסייה האתיופית האורתודוקסית. לכן גם הוטלה עיקר הפעילות המיסיונרית על המומרים הפלאשיים המקומיים ולא על המיסיונרים האירופאיים. כפועל הוקמה קהילה של מתנצרים בעלת נאמנות למיסיון הפרוטסטנטי. אמנם מספר המתנצרים היה קטן (לפי רישומי המיסיון התנצרו עד 1909 - 1513 יהודים), אבל ההשפעה היתה חזקה, בעקבות הפצת ספרי הקודש ועוד. דיווחי המיסיון באירופה עוררו את יהדות אירופה לפעילות הצלה. קשה להעריך את מספר היהודים שהושפעו על ידי המיסיון ועברו ישירות לכנסייה האתיופית ללא ידיעת המיסיונרים. כי"ח שלחה את יוסף הלוי, (פרופ' שנשלח מאירופה לבדוק את של היהודים באתיופיה).
- במחצית השנייה של המאה ה-19 - הרעה דרמטית: פלישה מוסלמית, בצורת, מגפות. חצי מבני הקהילה אבדו. רובם מתו, חלקם התנצרו והשאר התפזרו. רק בסוף המאה החלו להתקבץ.
- 2.6 פעולות הצלה (1904-1935): יעקב פייטלוביץ (1881-1955), תלמידו של יוסף הלוי, פעל להצלת יהודי אתיופיה ולכניסתם לזרם החיים של ההיסטוריה היהודית. הביא עימו ממסעו הראשון שני תלמידים - גיתיה ירמיהו ותאמרת עמנואל, שלמדו במוסד רבני ואח"כ עוד 25 תלמידים, לא"י ולאירופה. ב-1923 יסד בי"ס באדיס, בניהולו של תאמרת עמנואל. המשכילים החדשים לא פעלו בתוככי העדה כאזור גונדאר ולכן נמשכה המנהיגות המסורתית של הקייסים.
- נסיונותיו של פייטלוביץ למשוך לכיוון היהדות הרבנית לא הצליחו, אך פעילותו בלמה חלקית את השפעת המיסיונרים.
- 2.7 תקופת הכיבוש האיטלקי (1935-1941): הפלישה האיטלקית לאתיופיה (1935) שמה קץ למפעלו של פייטלוביץ. תאמרת עמנואל עבר עם תלמידיו מאדיס לגונדאר ואח"כ ברת למצרים. בתחילה ניסו האיטלקים להיעזר בכיתא-ישראל כנגד השלטון האמהרי המרכזי ואז גם הוקמו מספר כפרים יהודיים חדשים, ביניהם אמנובר. ב-1937 חל מפנה והופעלו חוקים גזעניים ואנטישמיים. צעירים מביתא-ישראל פעלו בתנועת ההתנגדות האנטי-פאשיסטית.
- 2.8 מהשחרור ועד ההפיכה (1941-1973): עד לשחרורה של אתיופיה (1941), היה מספר המבקרים היהודים קטן ביותר. אח"כ - גבר מאוד וחלק מהם קיים מגעים עם ביתא-ישראל.
- עם הקמת המדינה החלו להגיע מומחים ישראלים שסייעו להיילה סילאסי, במגמה ליצור ברית אנטי-מוסלמית-ערבית. לא נעשתה פעולה לעידוד עליה לישראל. כאמצע שנות ה-50 נפתח באסמרה סמינר למורים עבריים וכן הובאו לכפר-נתיה שתי קבוצות נערים ונערות, מרביתם חזרו ושימשו כמורים. החלה התעוררות בקרב יהודי אתיופיה וגברה השאיפה לעלות לארץ.

2.9

המהפכה והעליה לישראל (1974-1992): המהפכה התרחשה לאחר משבר כללי חמור וגם ביתא-ישראל תלו בה תקוות, במיוחד עם הכרזת הרפורמה הקרקעית (1975). מדיניות האמהריזציה והניצור של היילה סילאסי בוטלה אמנם, אולם ננקטו צעדים גם נגד בדלנות זתית, הוטל איסור על הגירה ונמשך הניתוק מישראל (1973). ביתא-ישראל סבלו מאוד מההדרדות הכלכלית. לאחר המהפכה הותר רק "ל"אורט" לפעול ויחד עם הג'וינט פיתחו פעילות קהילתית בתחומים חיוניים שונים. ב-1981 הכריזה הממשלה על הפסקת הפעילות (היו כבר 19 בתי"ס עם 2,200 תלמידים).

בחודש פברואר 1973, הכריז הרב הראשי הספרדי עובדיה יוסף על יהדותם של הפלאשים וב-1974, הצטרף אליו הרב הראשי האשכנזי, שלמה גורן. בחודש מרץ 1975 קבעה ועדה בין-משרדית שיהודי אתיופיה זכאים לעלות לפי חוק השבות. למרות זאת, עד 1977 - רק 150 מהם עלו לישראל, ועד סוף 1981 - עלו כ-1,000 נפש.

בתקופה זאת התחילה כריחה לכיוון סודאן, על רקע הקשיים באתיופיה. השתות במחנות בסודאן היתה קשה ובני העדה הועלו לארץ קבוצות, קבוצות. בסוף 1983 היו בארץ כ-4,000 עולי אתיופיה. ב-1984 נטשו עשרות אלפים מהם את אזור גונדאר ונעו כרגל לכיוון סודאן. למעלה מ-4,000 נפש מתו בדרך ובסודאן.

הממשלה החליטה אז על "מבצע משה" (21.1.84 - 5.1.85). כתוצאה מהפרסום על המבצע הפסיקה סודאן את המשכו ורק בסוף מרס 1985, בחסות ה-C.I.A, הושלם המבצע.

לאחר "מבצע משה", בסוף 1985, היו בארץ כ-14,000. בסוף "מבצע משה", רווחה ההערכה שבאתיופיה נותרו 8,000-10,000 מבני העדה. אח"כ גדלה ההערכה ל-15,000 ובסוף 1990 ל-25,000.

מאז 1972 ועד סוף שנת 1992, הגיעו לישראל 43,384 עולים מאתיופיה והיום מונה העדה כ-50,000 נפש.

3. "ביתא-ישראל" - מידע כללי

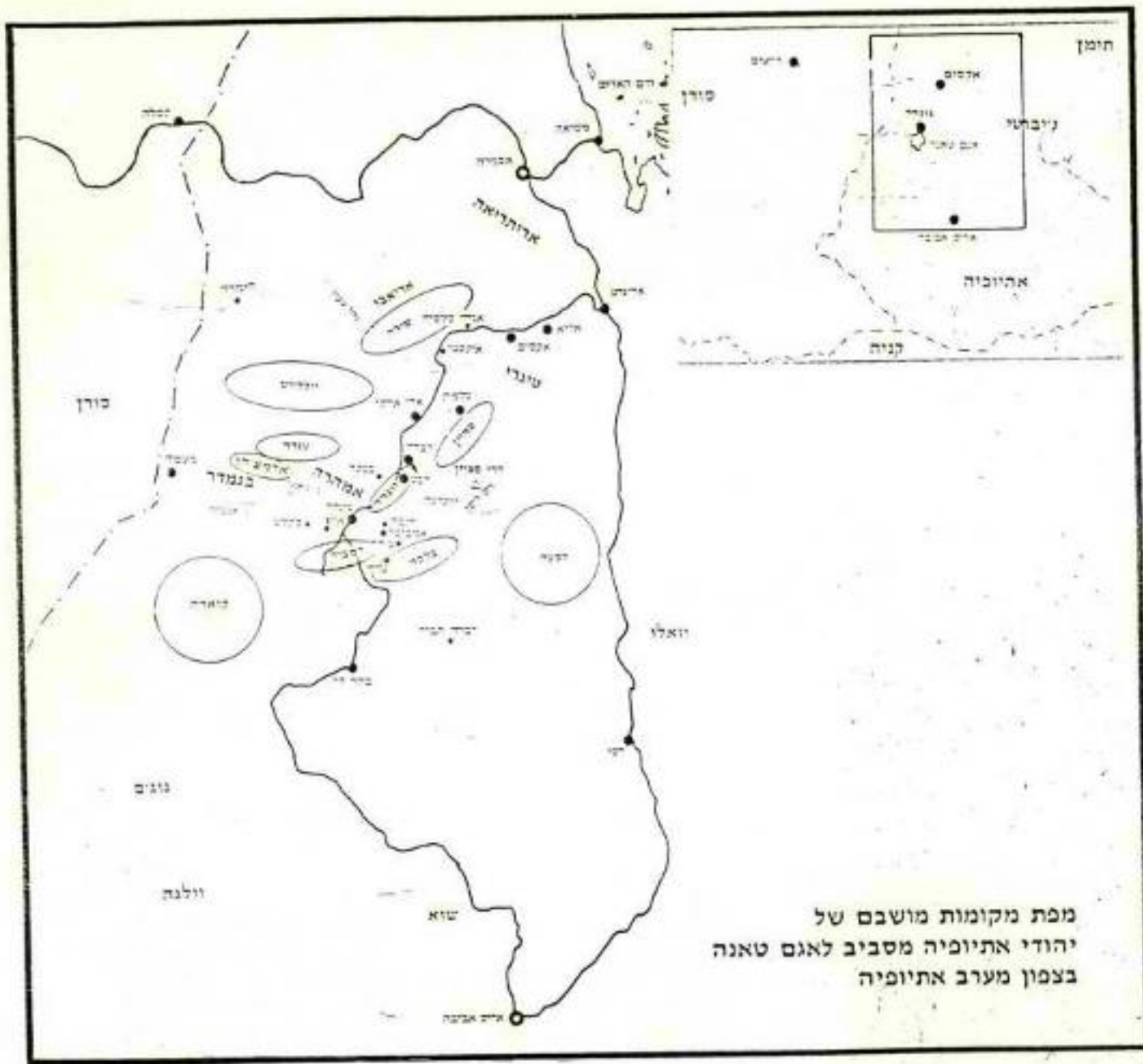
3.1

מושבנות יהודי אתיופיה: היהודים מרוכזים בארבעה מחוזות עיקריים: (א) כגמדאר (גונדאר וסמיי); (ב) טיגראי; וולקאית; (ג) קווארה; (ד) לסטה ארבעת המחוזות נמצאים בחלק הצפוני. הריכוז הגדול ביותר נוצר באזור גונדאר, צפונית לאגם טאנה. אחד הריכוזים הגדולים היה לאחרונה באמבור - בו גרו כ-1,000 יהודים.

3.2

מספרם: בימי-הביניים הגיע מספרם לפי גירסאות שונות למאות אלפים. בתקופה האחרונה רווחת הערכה, כי מדובר בערך כ-28,000, אולם התברר, כי מספר זה אינו נכון וההערכה העכשווית המקובלת היא כי רוב עדת ביתא-ישראל מצויים בישראל וכי מספרם עומד על כ-50,000.

- 3.3 השפות: רוב יהודי אתיופיה (כ-90%) מדברים אמהרית והם בעיקר יוצאי גונדאר קווארה ולסטה, והמיעוט (כ-10%) - יוצאי טיגראי ויוצאי וולקאית - טיגרינית. שתי השפות הן שפות שמיות. מיעוטים קטנים נוספים מדברים בניבים מקומיים. כתבי הקודש של יהודי אתיופיה כתובים בשפת הגעז - שפה שמית עתיקה שהיתה מדוברת בחבש. במאות ה-10 עד ה-12 הלכה האמהרית ותפסה את מקום הגעז, שממשיכה לשמש כשפת קודש ליהודים ולנוצרים באתיופיה. העברית, ואף עצם קיומה, לא היו ידועים ליהודי אתיופיה.
- 3.4 כתבי הקודש: ניתן לחלק את כתבי הקודש של יהודי אתיופיה לחמישה סוגים: (א) ה"אורית" (אורייתא - תורה) + ספרי הנביאים והכתובים; (ב) ספרים העוסקים בשכר ועונש בעולם הבא; (ג) ספרים העוסקים בחשיבות ובמצוות השבת (במרכזם התזזה-סנכת); (ד) ספרים העוסקים בחייהם של אבות האומה: אדם, אברהם, משה ועוד; (ה) הספרים החיצוניים (חנוך, יובלות, כרוך, עזרא).
- 3.5 לוח השנה והמועדים: מכוסט על מחזור הלבנה, 12 חדשים, בני 30 ו-29 יום לסירוגין. מספר תגים נחגגים במועד דומה ליהדות הרבנית: ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות ופסח. 50 יום לאחר יום הכיפורים - תג הסיגד, עליה לרגל (נחמיה ח', ט').
- 3.6 דיני שבת: שבתון מוחלט. חומרת ההלכה הפלשית קשה מזו התלמודית ודומה להלכה הקדומה ולזו שבספר היובלות: איסור מוחלט של כל מעשה שאינו קשור במישרין לקדושת היום.
- 3.7 דיני טהרה: "אטניקון" (= "אל תגעו בי") - בשם זה מכונים דיני הטהרה של העדה. מגע עם נכרים - מצריך טבילה. יש דמיון בין ההלכה הפלשית בדבר טומאת נוכרים, לבין מסורת יהודית קדומה שנהגה בכתות שונות בימי בית שני או בספר היובלות. טבילת ההיטהרות הפלאשית היא טבילה במי נהר ושונה מהטבילה הנוצרית באגן, שמשמעותה - הצטרפות לכנסייה.
- 3.8 בתי נידה: יהודי אתיופיה הקפידו על פרישת נשים לבית נידה נפרד, למשך שבוע הנידה וגם אחרי לידה -40 ימים לזכר, ו-80 ימים לנקבה. מנהג זה הפריד, באופן מובהק, את יהודי אתיופיה מכלל הנוצרים באתיופיה. יש לציין כי חלק ממנהיגי העדה בארץ גורסים כי יש לשמר מנהג זה גם בישראל.
- 3.9 הכפר היהודי: בני העדה היו מפוזרים בכ-500 כפרים קטנים, כשרובם מאוכלסים ע"י 5-10 משפחות בממוצע. על ראש גבעה, ליד מקור מים והוא כולל: בתי מגורים; בית תפילה; בתי נידה; סוכות לבעלי חיים.
4. מקצועות אופייניים: על רקע איסור בעלות על קרקע - עסקו הגברים בעיקר בחרושת כרזל, באריגה, ומעט בחקלאות; הנשים התמחו בקדרות.

ועדת השרים לענין "פלסמורה"

העלייה מאתיופיה בין השנים 1972-1992

1972 - 15 עולים
1973 - 29 עולים
1974 - 26 עולים
1975 - 12 עולים
1976 - 9 עולים
1977 - 123 עולים
1978 - 4 עולים
1979 - 22 עולים
1980 - 205 עולים
1981 - 568 עולים
1982 - 496 עולים
1983 - 2,184 עולים

העלייה מאתיופיה (מתוך סה"כ עולים)

<u>סה"כ עולים</u>	<u>עולים מאתיופיה</u>	
19,230	7,807	1984
11,283	2,033	1985
10,241	193	1986
13,727	255	1987
13,794	598	1988
24,656	1,336	1989
200,329	4,247	1990
178,174	19,791	1991
46,004	3,451	1992

ריכוזי עולי אתיופיה בארץ

14,000	באתרי הקראונים -
2,000-כ	במלונות
11,000	במרכזי קליטה, באתרים זמניים באחריות הסוכנות -
13,000	בדיוור קבע ובשכירות בערים